

Mastergradsoppgave

Linn Hagalid

Innendørs sandanlegg i Norge
- En kartleggingsundersøkelse

Høgskolen i Telemark

Fakultet for allmennvitenskapelige fag

Mastergradsavhandling i idrett- og friluftslivsfag 2015

Linn Hagalid

Innendørs sandanlegg i Norge

- En kartleggingsundersøkelse

Høgskolen i Telemark 2015
Fakultet for allmennvitenskapelige fag
Institutt for idrett- og friluftslivsfag
Hallvard Eikas plass
3800 Bø

<http://www.hit.no>

Denne avhandlingen representerer 60 studiepoeng

© 2015 Rettigheter etter lov om åndsverk: Linn Hagalid

Trykket ved Høgskolens kopisenter i Bø

Sammendrag

Det finnes svært lite informasjon om anleggsdekning og bruk i sandanlegg i Norge. Denne undersøkelsen tar for seg kartlegging av innendørs sandanlegg i Norge og samler sju av åtte anlegg i en oversikt med anleggsprofiler. Med utgangspunkt i kvalitative intervjuer med aktuelle respondenter fra de ulike anleggene og dokumentanalyse gir disse profilene informasjon om hvem som var initiativtakere og pådrivere for anlegget, hvilket behov de skulle dekke og hva de brukes til i dag. Jeg har også sett på beliggenhet, bakgrunn for etableringen av anlegget og hvordan det ser ut, også ut fra illustrasjoner. Det redegjøres for hvordan anlegget brukes, til hva og av hvem, samt andre aspekter som eksempelvis hvorvidt det er lagt til rette for universelle løsninger. Det er også gjort rede for finansiering og drift av anleggene. Jeg ser på karakteristikker for de ulike anleggene, likheter og ulikheter og mulige forklaringer for dette. Denne kartleggingsundersøkelsen tar også kort for seg et anlegg som kom opp senere i kartleggingsprosessen min, samt anlegg som har vært aktuelle for realisering, men som seinere ble lagt på is. Nedlagte anlegg kommer også innunder dette punktet.

Videre har jeg sett på flerbruk i de eksisterende sandanleggene og ut fra kvalitative intervjuer funnet ut hvilke holdninger de som driver anleggene, samt spillere på et høyere nivå i sandvolleyball, har til flerbruk. Jeg har også sett på hva det betyr å flytte en typisk utendørsidrett innendørs for sandvolleyballspillere på et høyere nivå. Tilslutt diskuterer jeg rundt behovet innendørs sandanlegg framover.

Innholdsfortegnelse

Sammendrag	3
Forord	6
1 Innledning	7
1.1 Tanker og valg rundt masteroppgaven.....	8
1.2 Volleyball – starten på sandvolleyball	9
1.3 Sandvolleyballens utvikling – internasjonalt og nasjonalt.....	11
1.4 Sandbaner/anlegg	14
1.4.1 Politikk, informasjon og strategier	15
1.5 Tidligere forskning	19
1.6 Problematisering av tema	21
1.7 Fremdrift i oppgaven	23
2 Metoder	24
2.1 Problemstilling og valgte metoder.....	25
2.2 Prosessen	26
2.3 Utvalg.....	27
2.4 Kvalitative intervju	28
2.4.1 Undersøkelsestema og intervjuguide.....	29
2.4.2 Roller og aktører i intervjuet	32
2.4.3 Kulissene for intervjuet	34
2.5 Dokumentanalyse	37
2.6 Analyse	39
2.6.1 Reliabilitet, validitet og generalisering.....	41
2.7 Oppsummering	44
3 Resultater og diskusjon	45
3.1 Anleggsprofiler	45
3.1.1 Sportsclub Akropolis AS, avd. Åssiden i Drammen.....	45
3.1.2 Grenland Folkehøgskole i Porsgrunn.....	49
3.1.3 Saaheim Sandhall på Rjukan.....	54
3.1.4 Sunnfjordhallen ved Sunnfjord Folkehøgskule.....	60
3.1.5 Actionball Sandnes.....	66
3.1.6 Sandhallen på Sand (ToppVolley Norge - TVN)	71
3.1.7 Abox – Greverud Multisportsenter	77
3.1.8 Andre sandanlegg.....	81

3.1.9 Karakteristiske trekk og mulige forklaringer	86
3.2 Flerbruksanlegg?	89
3.2.1 Sandidretter	89
3.2.2 Eksisterende anlegg og flerbruk	95
3.2.3 Fordeler og utfordringer ved flerbruk	95
3.3 Utendørsidrett innendørs?	101
3.4 Fremtidige anleggsbehov	107
4 Oppsummering.....	110
5 Kilder.....	113
Vedlegg.....	123

Forord

Jeg har ikke tenkt å takke noen – for jeg gjorde alt selv. - Spike Milligan.

Det er jo sant, jeg gjorde alt selv. Det er bare det at jeg fikk også så innmari mye hjelp og det er så mange å takke! Først, alle dere ildsjeler og spillere i sandvolleyballmiljøet, tusen, tusen takk for engasjementet, tankene og alle store, mindre og veldig gode innspill. Dere veit hvem dere er.

Takk til veileder Jan Ove for å dele av tida di, for støtte, oppmuntring og hjelp og takk for at du har vært pirkete og hatt et kritisk blikk. Og takk for at du ikke lot meg pirke for mye. Jeg ble ferdig. Endelig!

Jeg er nemlig (ikke selvutnevnt!) perfeksjonist. Å velge en oppgave som består av såpass mange faktaopplysninger og detaljer har vel derfor ikke vært et av mine smarteste trekk her i livet. Jeg har sjekka informasjon både en, to og femten ganger og det har vært mye detektivarbeid fram og tilbake, hit og dit, opp og ned. Alle involverte i denne oppgava skal derfor ha enda mer takk for at dere tok dere tida til dette og at dere holdt ut med meg. Jeg har vært fylt av ulike følelser gjennom denne prosessen, mange av dem ikke særlig produktive. Jeg har innsett at jeg ikke kan ha kontroll over alt hele tiden. Livet handler om å prøve så godt man kan med gode intensjoner. Uten sammenligning med oppgava selvfølgelig, men jeg har virkelig prøvd og tatt tida til hjelp og alt det der.

Til Bø og Høgskolen. Takk for alt. Takk til volleyballjentene mine og skål for altfor mange timer på og utenfor banen, i sanda og på dugnad. Spesielt takk til Susanne for alltid å klare gjøre meg litt bedre.

Takk til Malin. Fordi du aldri slutta å spørre om vi skulle trene eller henge og fordi du er min beste venn. Takk til fjellet for ferie og takk til dyra mine for ri-hab, lufteturer, kos og sjelefred. Dere skriver kanskje ikke masteroppgaver eller bygger anlegg, men dere gjør virkelig verden til et mye bedre sted å være hver eneste dag.

Og takk til Ole Jørgen. Uten deg hadde det hverken vært noe fremdrift eller forord.

Oslo, juli 2015 - Linn Hagalid

1 Innledning

Sandvolleyball er en voksende idrett i Norge, som egner seg til å samle mennesker i alle aldre. Man kan kalle det både en idrett og en sosial aktivitet, og banen tilrettelegger også for fleksibel utøvelse av aktivitet. En sandvolleyballbane kan brukes til utøvelse av flere andre idretter¹, i tillegg til at det myke underlaget tilrettelegger for mange ulike aktiviteter og treningsformer. Sandvolleyball kan spilles med både to, tre, fire, fem eller seks spillere på hver side av nettet (Dahle, 2001, s. 19; Wardenær, 2004, s. 10). I toppidretten spilles det med bare to spillere på hvert lag, men dette er også noe som kan praktiseres i breddeidretten, og legger dermed til rette for aktivitet og trening, selv med få spillere tilgjengelig. Det er ikke fysisk kontakt mellom lagene, noe som gjør at både unge, gamle, store og små kan spille med og mot hverandre (Kiralay & Shewman, 1999, s. 10-12; Wardenær, 2004, s. 2). Sandvolleyball har enklere regler enn tradisjonell volleyball, det er lettere å forstå for publikum og seere, og siden det kun er fire involvert i hver kamp er det også enklere å gjenkjenne enkeltspillere (Rafoss & Wardenær, 1998, s.143). Idretten har kanskje nettopp på grunn av dette også blitt en populær TV-idrett, i tillegg til blant annet flotte omgivelser, lettkledd, veltrente utøvere, samt spektakulære spillehandlinger. Underholdning i pausene/mellom kampene brukes også som trekkplaster (Kiralay & Shewman, 1999, s.4). Det har blant annet blitt gjort endringer i spillet med poengsystemet for å gi en jevnere og mer forutsigbar kamptid, noe som også er viktig for TV-overføringer (Grydeland, 2005, s.1).

Media generelt har også omfavnet sandvolleyball mer og mer, med flere norske topputøvere i store internasjonale mesterskap, samt profilering gjennom verdensserien, EM og VM i Stavanger og Kristiansand (Wardenær, 2004, s. 10). Bildene vi har av sandvolleyball, både som topp- og breddeidrett kommer mest sannsynlig fra de media har gitt oss; hvor sol, varme, god stemning, lite klær, musikk og moro er en viktig del av idretten. Dette kan vi også ta med oss i nærmiljøet, hvor sandvolleyballbanene ofte er sentrale sosiale arenaer vi samles i når det er fint vær. Likevel kan det bli begrenset med aktivitet og treningstid på de sandvolleyballbanene som finnes her i landet. Det er få sommer måneder og lunefullt vær, noe som setter begrensninger for de utøvere som ønsker å spille sandvolleyball eller andre sandidretter hele året. I dag finnes det kun åtte²

---

¹ Blant annet sandfotball, sandhåndball, fotballtennis og badminton (NVBF 2010a)

² I denne oppgaven er kun sju av disse kartlagt med anleggsprofiler. Hovedgrunnen til dette er at et av anleggene ble satt opp i etterkant av kartleggingsprosessen.

innendørs sandhaller/sandbaner³ i Norge som fremdeles er i bruk. Hva var utgangspunktet for å bygge disse anleggene, hvem var initiativtakerne, hvordan blir de brukt i dag og kan man kalle disse anleggene flerbruksanlegg? Har idretten behov for flere innendørs sandhaller og finnes det noen begrensninger ved å flytte en typisk utendørsidrett inn? Dette er noen av spørsmålene jeg vil ta opp videre i oppgaven.

1.1 Tanker og valg rundt masteroppgaven

Målet mitt med masteroppgaven har hele tiden vært å skrive om noe jeg engasjerer meg for, og skrive en oppgave som kanskje kan bidra til å gjøre en forskjell. Tankene rundt oppgaven har derfor vært å finne noe jeg interesser meg spesielt for, og finne et tema som ikke har blitt fokusert så mye på tidligere. Selv spiller jeg både innendørs volleyball og sandvolleyball. Sammen med kompiser og lagvenninner pleier jeg å spille og trene sandvolleyball nesten hver eneste dag fra volleyballnettene er satt opp på sandbanene tidlig på våren og fram til de blir tatt ned igjen på høsten. I likhet med meg er det mange som velger å spille innendørs volleyball i høst- og vintersesongen for å få trent spill og teknikk, til tross for at det finnes flere ulikheter mellom de to idrettene. For meg er det flere grunner til dette, blant annet variasjon, økt motivasjon og det er et større miljø med flere lagspillere. Likevel skulle jeg ønske jeg hadde muligheten til å spille sandvolleyball hele året, og jeg og lagvenninner har flere ganger besøkt sandhallene på Rjukan, Greverud og i Grenland.

Norges Volleyballforbund⁴ har som et mål at norsk sandvolleyball skal være med å kjempe i verdenstoppen om medaljer i alle de store internasjonale mesterskapene. For at dette skal kunne være en realitet må Norge også være ledende på de fleste sportslige områdene, som igjen henger sammen med forskning- og utviklingsarbeidet (NVBF 2004 i Grydeland, 2005, s.1). Aktiviteten skal også preges av alle idrettens grunnverdier og det skal tilrettelegges for alle prestasjonsnivå, alle aldre og alle funksjonsnivå (NVBF, 2012a, s.7).

Satsingsområder for perioden 2012-2016 er vekst, eliteløft, trener- og anleggsutvikling, samt bygge en sterk organisasjon (NVBFa, 2012, s.8). Når det gjelder anlegg har NVBF som mål at alle nye anlegg for sandvolleyball skal være tilrettelagt for minisandvolleyball

---

³ Sandbaner/sandhaller/sandanlegg – jeg bruker alle tre alle betegnelse som synonymer gjennom oppgaven av hensyn til språklig variasjon, samt det faktum at det også er forskjell på de eksisterende anleggene – noen er faktisk baner innendørs i et treningssenter, mens noen sandhaller har flere baner. Det er også snakk om sandbaner/sandanlegg utendørs. Jeg vil presisere når det er snakk om enten utendørs eller innendørs.

⁴ Heretter NVBF

og at det skal være flere og bedre anlegg å spille sandvolleyball på⁵. Strategier er blant annet å øke kompetansen på anleggsektoren og etablere en nasjonal anleggskomité (NVBFa, 2012, s. 11). I denne sammenhengen vil det kanskje være et løft for toppsatsningen at konkurranseutøvere i sandvolleyball har flere innendørs anlegg å trene på når værforholdene i Norge ikke tilrettelegger for utendørs trening hele året. Per dags dato finnes det kun åtte innendørs sandanlegg for sandvolleyball og det er vanskelig å finne konkret informasjon om de ulike anleggene. Noen av anleggene har egne informasjonssider via eksempelvis skolens hjemmesider på internett, mens om andre anlegg finnes det nesten ingenting.

Etter kontakt med NVBF og generalsekretær, Kristian Gjerstadberget, angående masteravhandlingen min, ble jeg invitert til et uformelt møte, uten noen spesiell agenda, for å veksle gjensidig informasjon om tanker/ideer og lage en eventuell fremtidsplan for prosjektet. I tillegg hadde jeg mailkorrespondanse med daværende prosjektleder for «1000 baner»-prosjektet, Nila Larsson, og det ble klart at forbundet har et sterkt ønske om å nedskrive en redegjørelse og samlet oversikt, et slags oppslagsverk, for innendørs sandhaller/sandanlegg. I tillegg var det ønskelig med en «oppskrift» på hvordan sandbaner innendørs kan tilrettelegges på best mulig måte. Det ble presisert at det var snakk om innendørs sandbaner/haller, som også er tema for masteroppgaven min. Oppgaven kan være relevant for planlegging av fremtidens idrettsanlegg.

Det finnes flere hefter og veiledere som beskriver hvordan en kan bygge og tilrettelegge for sandvolleyballaktivitet utendørs og i nærmiljøet⁶. Her står det likevel ingenting om sandaktivitet innendørs. Det virker ikke som det er gjort noen konkret kartlegging av sandhaller i nyere tid, og det er kanskje derfor NVBF er så interessert i et samarbeid for å få til dette.

1.2 Volleyball – starten på sandvolleyball

Volleyball ble spilt i den moderne formen den har i dag i USA på slutten av 1800-tallet (Hognestad, 2007, s. 6; Rafoss & Wardenær, 1998, s.8). Volleyball regnes i dag som verdens største idrett, målt i antall utøvere og medlemsland, med mer enn 218 nasjoner

---

⁵ Dette gjelder også innendørs volleyball

⁶ Blant annet Norges Velforbund, Norske 4H & NVBF (1997-1999); Burmo, et al. (1998), Schöttler (1994), Kirke- og Kulturdepartementet, KKD (2009), KKD (2003)

som medlemmer i det internasjonale volleyballforbundet, FIVB⁷ (Rafoss & Wardenær, 1998, s.8; Wardenær, 2004, s. 2)⁸ og over 200 millioner registrerte spillere i verden. En amerikansk undersøkelse viste i 1999 at rundt 800 millioner mennesker spilte volleyball en eller annen gang hvert år⁹, mens i mars 2004 regnet man at over en milliard personer spiller regelmessig i hele verden (Wardenær, 2004, s. 2)¹⁰.

Rafoss og Wardenær (1998) påpeker at volleyball har en lang historie som en av de største breddeidrettene i Norge, blant annet som den mest sentrale idretten i bygdene for frivillige organisasjoner. Så tidlig som i 1925 ble det spilt volleyball i Nordmarka utenfor Oslo, mens den egentlige starten regnes likevel å være ti år seinere, via Arbeidernes Idrettsforbund¹¹ som brakte med impulser fra Sovjet¹². Det har også vært en tradisjonell skoleidrett med nasjonale volleyballturneringer for videregående skoler helt siden 1971. Volleyball utviklet seg videre til å bli en viktig del av arbeideridretten i mellomkrigstida, noe som førte til at idretten sto sterkere innenfor andre sosiale strukturer enn den organiserte idretten (Rafoss & Wardenær, 1998, s. 36 og 224; Hognestad, 2007, s. 6). Konsekvensen av dette kan kanskje være at statusen til volleyball som prestasjons- og konkurranseidrett i Norge er lav, og dermed ligger langt bak de andre ballspillidrettene når det gjelder elitesatsing (Hognestad, 2007, s. 7; Zoglowek, 2010). Ingen norske klubb- eller landslag har vært i nærheten av de beste lagene internasjonalt eller i nærhetene av å kvalifisere seg til sluttspill i store internasjonale mesterskap¹³ (Rafoss, 2002, s. 256, Hognestad, 2007, s. 7)¹⁴.

NVBF ble stiftet i 1946 (Rafoss og Wardenær, 1998, s. 39)¹⁵ og utviklingen startet da volleyball økte som konkurranseidrett, og Norgescup og turneringsspill bidro til rekruttering. Terskelen for å bli aktiv var lav, særlig blant en voksende gruppe studenter.

---

⁷ Federation Internationale de Volleyball, pr. mars 2004

⁸ Se også NVBF (2010d)

⁹ Norges Velforbund, Norske 4H & NVBF (1997-1999)

¹⁰ Se også NVBF (2010d)

¹¹ AIF

¹² NVBF (2010d)

¹³ Det kan likevel nevnes at enkeltspillere har prestert på et høyt profesjonelt nivå, blant annet to som er best kjent som proffspillere i sandvolleyball; Jan Kvalheim spilte syv år i Frankrike. Her vant han den franske cupen i 1988 og 1990, samt spilte seg til semifinaler i serievinnercupen og EVC-cupen, og vant det franske mesterskapet i 1991 og 1992 med laget A.S. Cannes. Han ble i 1991 kåret til Frankrikes beste spiller. Bjørn Maaseide vant det amerikanske seriemesterskapet i 1990 og 1991 for universitetslaget UCLA i Los Angeles (Rafoss & Wardenær, 1998, s. 146).

¹⁴ Tidligere landslagssjef i sandvolleyball, elitesjef for begge grener og nåværende sportssjef for begge grener i NVBF, Jon Grydeland, bekrefter også dette i en e-post (10.01-2014).

¹⁵ Se også NVBF (2010d)

Høyere utdanningsinstitusjoner på 70-tallet førte store ungdomsgrupper sammen og spilte en stor rolle for utviklingen av volleyball, både i bygdebyene, større byer og ute i distriktene (Rafoss & Wardenær, 1998, s. 186). Det ble investert stort i idrettshaller på 60- og 70-tallet, og antall anlegg økte med det tredobbelte. Anleggsutbygging, gratis leie og drift av det offentlige blir forklart som en viktig forutsetning for spredning av aktivitet og klubbdannelse (Rafoss & Wardenær, 1998, s. 99, s.124 og s. 186). I følge en undersøkelse spiller omkring 250 000 nordmenn volleyball hvert år. Forbundet består i dag av ni regioner og rundt 360 klubber med 20.000 medlemmer, 11 000 av disse fra 6 til 19 år, med størst oppslutning mellom 13 og 19 år. Eliteserien er den øverste, med flere divisjoner under. NM arrangeres for kvinner og menn, både på senior- og juniornivå¹⁶.

I 1980-årene ble volleyball benyttet mer og mer som en utendørs fritidsaktivitet. Flere nett ble satt opp på strender og i parker og interessen for sandvolleyball vokste (Rafoss & Wardenær, 1998, s. 41). Sandvolleyball er i dag en egen gren under NVBF og er en populær idrett, både som bredde- og toppidrett. NM i sandvolleyball har vært arrangert hvert år siden 1993¹⁷.

1.3 Sandvolleyballens utvikling – internasjonalt og nasjonalt

Det sies at sandvolleyball først ble observert spilt på strendene i Santa Monica, Sør-California og Hawaii på 1920-tallet (Hömberg & Papageorgiou, 1995, s. 15). Spillet utbredte seg snart til Europa og i slutten av 1920-årene ble det spilt sandvolleyball i Paris. I løpet av 1930-årene begynte man også å spille i Bulgaria, Tsjekia og Latvia (FIVB 1997 i Grydeland, 2005, s. 6). Det ble da spilt med seks spillere på hvert lag basert på reglene i innendørs volleyball, noe som viser at utgangspunktet er tatt herfra. Tidlig på 30-tallet spilte man med fire spillere på hvert lag, mest på grunn av mangel på spillere, før man begynte å spille to mot to, slik sandvolleyball på konkurransenivå er organisert i dag (Hömberg & Papageorgiou, 1995, s. 15f; Dahle, 2001, s.20). I starten var det heller ingen spesielle regler, og sandvolleyball utviklet seg til å bli en selvstendig og egen form for volleyball (Rafoss & Wardenær, 1998, s. 142).

Det var fire kamerater som spilte den aller første sandvolleyballkampen med kun to spillere på hvert lag. De var rett og slett lei av å vente på flere spillere. I starten ble det kun

---

¹⁶ NVBF (2010d); NVBF (2010e); NVBF (2010b)

¹⁷ NVBF (2010d); NVBF (2010e); NVBF (2010b)

brukt kvart bane av dagens banemål, deretter halv bane, for så å spille på full bane (Kiraly & Shewman, 1999, s. 4). Den første offisielle turneringen i sandvolleyball ble spilt i 1948 på State Beach i California. I 1976 ble det første verdensmesterskapet¹⁸ arrangert, også på State Beach, med over 30 000 tilskuere (Hömberg & Papageorgiou, 1995, s.18). Antall turneringer og pengepremier økte i løpet av 80-årene, og i dag kan de aller beste profesjonelle sandvolleyballspillerne i USA tjene over flere millioner kroner i løpet av et år (Dahle, 2001, s.20). Etter hvert utviklet FIVB en verdensserie, World Tour, som i starten utgjorde opptil seks turneringer per sesong frem til 1995. Etter dette har verdensserien bestått av rundt 15 turneringer rundt om i verden, der utøvere fra over 50 nasjoner deltar (Askeland, 1998, s.3; Rafoss & Wardenær, 1998, s. 143; Wardenær, 2004, s. 10).

Sandvolleyball ble introdusert i Sør-Norge på 1980-tallet, i starten som fritidsaktivitet i form av utendørs volleyball (Rafoss & Wardenær, 1998, s.141). Idretten har hatt en voldsom utvikling, både som konkurranseidrett og breddeidrett, og den første turneringen i sandvolleyball ble arrangert på Oddane Sand utenfor Larvik i juli 1984 (Rafoss & Wardenær, s. 143). Her ble det spilt med både tomanns – og tremannslag i to klasser, aktiv – og trimklasse. Etter hvert ble det vanligere for elitespillerne å spille med tomannslag. Antall turneringer vokste, og i 1994 ble det arrangert 30 turneringer, med blant annet seks eliteturneringer på ulike strender (Rafoss & Wardenær, s. 143f). Offisielle norgesmesterskap i sandvolleyball er blitt arrangert siden 1993, for første gang på Sjøsand i Mandal (Dahle, 2001, s.20; Rafoss & Wardenær, 1998, s. 151; Wardenær, 2004, s. 10). Selv om strendene var perfekte til å arrangere turneringer på ble det også introdusert nye arenaer, blant annet på torgene i de største byene med masse publikum tilstede (Rafoss & Wardenær, 1998, s. 151).

Norge har også arrangert internasjonale sandvolleyballturneringer, og det første internasjonale mesterskapet som ble arrangert i Norge, EM-runden for damer i 1996, holdt sted midt på torget i Kristiansand. I 2010 ble EM for både damer og herrer arrangert her¹⁹. Norge har også arrangert World Tour-turneringer, blant annet fire år i Kristiansand. Fra 1999 har World Event AS, med Bjørn Maaseide som initiativtaker og eier, sammen med Conoco Phillips og Stavanger kommune, arrangert turneringen ConocoPhillips Grand Slam

---

¹⁸ Uoffisielle. Det første offisielle verdensmesterskapet for menn ble avviklet på Copacabana i Rio de Janeiro i 1987, mens tilsvarende for kvinner ble arrangert i 1993 (Rafoss & Wardenær, 1998, s. 142; FIVB 1996a i Askeland, 1998)

¹⁹ E-post Bjørn Maaseide (02.12-2013)

Stavanger, som en del av World Tour. Denne turneringen ble dessverre avvirket etter 13 år, av økonomiske grunner²⁰. Nyheten om at turneringen i Stavanger igjen vil bli arrangert igjen fra sommeren 2014 ble annonsert på NVBF sine hjemmesider tidligere i desember 2013. Forbundet står nå som eier av det nye selskapet som skal drive turneringen og all overskudd vil derfor gå til idretten²¹.

På bakgrunn av internasjonale resultater kan det kanskje sies at sandvolleyball er en større og mer populær idrett i Norge enn innendørs volleyball, til tross for at de er under samme forbund. For å sammenligne litt; volleyball var den første lagidretten som ble innført som en olympisk gren både for kvinner og menn under lekene i Tokyo i 1964 (Rafoss & Wardenær, 1998, s. 12), men ingen norske landslag har deltatt i OL²². Sandvolleyball var med for første gang som en olympisk gren i Atlanta i 1996, og Norge var da presentert med to lag²³. Norske utøvere har hevdet seg i verdenstoppen siden 1992 (Askeland, 1998, s.1), og i 1995 var Norge, sammen med Brasil og USA, den nasjonen som hadde flest kvalifiserte landslag i sandvolleyball (Rafoss & Wardenær, 1998, s. 144). Samme år ble Jan Kvalheim og Bjørn Maaseide²⁴ verdensmestere da de vant verdensserien for 1994/1995-sesongen sammelagt²⁵. Videre kan man nevne Iver Horrem²⁶, Jørre Kjemperud²⁷ og Vegard Høidalen, hvor sistnevnte lag var et ledende norsk herrelag i flere år²⁸, samt Tarjei Skarlund, Martin Spinnangr²⁹ og Geir Eithun³⁰. Noen norske damelag med gode internasjonale resultater er Kathrine Maaseide og Susanne Glesnes, samt Nila Håkedal³¹ og Ingrid Tørlen (Wardenær, 2004, s. 10)³². Til tross for et generasjonsskifte i norsk

---

²⁰ Grand Slam Stavanger (2012); e-post Bjørn Maaseide (02.12-2013)

²¹ Cox (2013)

²² Kun kvalifisering og der slått ut i første runde (e-post sportssjef Jon Grydeland, 10.01-2013)

²³ De første volleyballutøvere som deltok i OL: Jan Kvalheim og Bjørn Maaseide, Merita Berntsen og Ragni Hestad, sistnevnte etter gode plasseringer i EM (sølv i 1995) og god ranking i verdensserien (Rafoss & Wardenær, 1998)

²⁴ Henholdsvis fra Skien og Sandnes; deltok også i OL i Sydney 2000 (Rafoss & Wardenær 1998)

²⁵ Fram til 1997 var det slik at laget som vant verdensserien sammelagt også fikk VM-tittelen det året (e-post Jan Kvalheim, 01.05-2013)

²⁶ Som ny makker til Maaseide da Kvalheim la opp; deltakelse i OL i Athen 2004 (Kristensen, 2011)

²⁷ Deltok sammen med Tarjei Skarlund i OL i Beijing 2008 (Kristensen, 2011)

²⁸ Med blant annet seier i EM og deltakelse i OL i Sydney 2000 og Athen 2004 (Kristensen (2011); Wardenær, 2004; e-post Bjørn Maaseide, 02.12-2013).

²⁹ Andre plass Grand Slam Stavanger i 2010, deltok i OL i London 2012 og tok EM-bronse samme år (e-post Nila Larsson, 05.05-2013; e-post konsulent NVBF Vigdis Rake Helgesen, 04.12-2013; e-post sportssjef NVBF Jon Grydeland, 10.01-2014;)

³⁰ Norge, bestående av Tarjei Skarlund/Martin Spinnangr og Geir Eithun/Iver Horrem, vant Continental Cup av 37 nasjoner i 2012 (e-post sportssjef NVBF Jon Grydeland, 10.01-2014).

³¹ I dag Nila Larsson

³² Begge damelagene deltok i OL i Athen 2004 og Beijing 2008 (Kristensen, 2011). Nila og Ingrid tok EM-sølv, mens Kathrine og Susanne tok EM-bronse i 2008. Samme år fikk førstnevnte lag andre- og tredjeplass i

sandvolleyball de siste årene har Norge blant annet to VM-sølv og ett EM-sølv i aldersbestemte klasser de siste sesongene³³.

Ved at våre landslag har hevdet seg og gjort det bra i internasjonale mesterskap har dette skapt stor interesse for sandvolleyball i media og generelt i befolkningen. Helt siden 90-tallet har interessen rundt idretten økt blant unge utøvere. Likevel har ikke dette bidratt til økt rekruttering til flere klubber, slik som i innendørs volleyball, og i 1996 var det bare seks sandvolleyballklubber (Rafoss & Wardenær, 1998, s. 154). Pr. 31.12-2012 var det til sammen 140 klubber innenfor NVBF som la til rette for sandvolleyballaktivitet, med 5.963 registrerte sandvolleyballmedlemmer. Syv av disse klubbene er registrert som egne sandvolleyballklubber.³⁴

1.4 Sandbaner/anlegg

I 1994 var det registrert 114 sandvolleyballbaner utendørs i Norge. Antallet økte i løpet av to år til over 200 (Rafoss & Wardenær, 1998, s.144). Etablerte volleyballklubber begynte etter hvert å satse på sandvolleyball og bygde flere baner utendørs. Dette gjorde også volleyballidretten synlig for et nytt publikum. Baner på sand og gress var enkelt og billig å tilrettelegge, og sandvolleyballbaner blir også definert som nærmiljøanlegg. Med dette som bakgrunn søkte mange velforeninger om spillemidler til å bygge anlegg, da dette ble prioritert (ibid). I 1994 ga NBVF ut, i samarbeid med Kulturdepartementet³⁵, en teknisk veileder for bygging av sandvolleyballbaner³⁶, som ble sendt ut til alle kommuner i hele landet. Dette bidro til at utbyggingen av sandvolleyballbaner gikk raskt (ibid).

Idretten spredte seg også vest- og nordover, til tross for selvsagte klimabegrensningene som finnes i Norge. Andre land bygde flere sandbaner innendørs, og svenskene var tidlig ute med å arrangere turneringer innendørs. Den første sandvolleyballbanen innendørs i

---

World Tour, samt en fjerdeplass i 2009 (e-post Nila Larsson, 05.05-2013; e-post konsulent NVBF Vigdis Rake Helgesen, 04.12-2013; e-post sportssjef NVBF Jon Grydeland, 10.01-2014)

³³ Cox (2013)

³⁴ Rapport fra NIFs Idrettsregistrering, *Sandvolleyballaktivitet pr. 31.12-2012*, sendt til meg i en e-post fra konsulent NVBF (20.01-2014). Til sammen står det registrert 176 klubber, men 36 av disse står kun registrert med sandvolleyballaktivitet fra året før, og ikke 2012. Klubben har frist til 31.01-2014 på å registrere medlemskap pr. 31.12-2013. De endelige tallene her vil ikke foreligge før i april 2014 (e-post, konsulent NVBF, 20.01-2014)

³⁵ Heretter KUD

³⁶ Schöttler (1994)

Norge ble åpnet på Austrått³⁷ på midten av 90-tallet³⁸. I regi av Jan Kvalheim og Vegard Høidalen ble det også lagt til rette for en sandbane i et nedlagt fabrikklokale i Skien (Rafoss & Wardenær, 1998, s. 145). Hva som skjedde med disse og eventuelt andre nedlagte anlegg er nevnt i resultatdelene.

1.4.1 Politikk, informasjon og strategier

På Regjeringens offisielle internettsider finnes det en egen seksjon for idrettsanlegg innenfor KUD, Idrettsanlegg.no, hvor man kan søke på anlegg³⁹. Ved et vanlig søk i anleggsregisteret (alle fylker og kommuner, kategorier og klasser) etter anleggstypen «sandvolleyballbane» og eksisterende status kommer det opp til sammen 746 eksisterende sandvolleyballbaner per 12.01-2014. Dette er alle anleggsenheter som er registrert som sandvolleyballbaner, og det ser ut til at alle er utendørsbaner, hvor 96, 1 % er registrert som nærmiljøanlegg, mens de resterende 3,9 %, altså 29 baner, er kommuneanlegg. De som er registrert som kommuneanlegg er stort sett konkurransedyktige⁴⁰.

For et mer spesifikt søk for å finne registrerte innendørs sandanlegg prøvde jeg flere ulike varianter. Jeg valgte igjen alle fylker, alle kommuner, alle klasser og eksisterende status, og på det første søket prøvde jeg «diverse anlegg» som kategori og «undefinert» på type, med søkeord «sandvolleyball». Her fikk jeg null treff. På samme søk, bare søkeord «sand» kom det opp noen få, men ingen innendørs sandanlegg/sandbaner, nesten heller ingen utendørs sandbaner i form av nærmiljøanlegg. Neste søk var «flerbrukshall» på kategori og «flerbrukshall normalhall», deretter «flerbrukshall storhall», samt «volleyballhall», med ordet «sandvolleyball». Her fikk jeg heller ingen treff. Da jeg søkte på «flerbrukshall» på kategori, type «flerbrukshall normal», uten søkeord fikk jeg opp over 50 søkesider, som jeg bladde meg gjennom. Her kom blant annet Abox Greverud Multisportsenter og

---

³⁷ Klubben til Bjørn Maaseide

³⁸ Rafoss & Wardenær (1998, s. 145) skriver at denne hallen ble satt opp i 1996. Etter samtaler med daværende vaktmester (R12) i denne hallen var han sikker på at den ble åpnet noe tidligere på 90-tallet enn dette, rundt 93-94 og jeg har derfor valgt å ikke nedskrive et bestemt årstall her. Jeg konkluderer likevel med at dette var den første sandhallen i Norge.

³⁹ KUD (2014). Med info om anleggsnummer, anleggsnavn- og sted, kommune, anleggskategori- og type, anleggsklasse, byggeår og eventuell ombyggingssår, status, beliggenhet med kartkoordinater og kart, samt eier og informasjon om tildelte spillemidler (KUD (2010)). Det går også an å trykke seg videre inn på Anleggsdata, hvor det finnes en link til Rådata, med alle anleggsenheter som er registrert i idrettsanleggsregisteret, omlag 60 000 anlegg. Dette er samme anleggene som når en søker, men Rådata er en eksport av databasen slik den var i februar 2013. Anleggsregisteret er under kontinuerlig oppdatering av alle landets kommuner, og søkefunksjonen direkte i den dynamiske databasen vil derfor være sikrere å basere seg på enn selve råfila (KUD (2013)); epost rådgiver KUD Idrettsavdelingen, Daniel Storholthe Kristiansen (23.12-2013).

⁴⁰ E-post, rådgiver KUD Idrettsavdelingen, Daniel Storholthe Kristiansen (09.01-2014)

Rjukanhallen opp⁴¹. Det står likevel ingenting om at det finnes innendørs sandbaner her, kun at det er en flerbrukshaller i normalstørrelse, noe som kan tyde på at det mest sannsynlig er selve idrettshallen det er informasjon om. Gjennom kontakt med KUD, Idrettsavdelingen, fikk jeg vite at sandhallene/innendørsbanene mest sannsynligvis er registrert som anleggstype «volleyballhall», uten noen nærmere spesifisering av at det er et sandbaneanlegg annet enn navnet på anlegget⁴². Jeg søkte på dette, samt del av navn på de ulike sandhallene som finnes og den eneste jeg fant da var sandhallen i Suldal, i tilknytning til ToppVolley Norge⁴³. Det skal nevnes at haller som ikke har fått spillemidler ikke nødvendigvis finnes i databasen, da det er et krav å legge inn anlegget i databasen for å få spillemidler⁴⁴.

I hovedsak er det særforbundene som har oversikt over grenspesifikke strategier, mens Statens overordnede politikk på idrettsområdet fremkommer i Meld. St. 26. KUD har ingen videre sandvolleyballspesifikk dokumentasjon vedrørende utvikling⁴⁵, selv om anleggsseksjonen i KUD utarbeidet i 2009, i samarbeid med NVBF og Norges Håndballforbund⁴⁶, en veileder for bygging av sandbaneanlegg. Det ligger link til hele veilederen på nett⁴⁷. Dette kan selvfølgelig være like relevant å se på dersom en skal tilrettelegge for sandbaner innendørs, men det finnes altså ingenting konkret om bygging eller tilrettelegging av sandanlegg innendørs.

Handlingsplanen til NVBF fra 2012 er satt til en fireårsperiode, fram til 2016. Anleggsdelen tar for seg flere mål og strategier for å styrke anleggsutviklingen for sandvolleyball i Norge, men heller ikke her står det noe innendørs sandanlegg. Våren 2014 er det nytt forbundsting, og det blir da lagt fram en ny handlingsplan for neste tingperiode. I tillegg til handlingsplanen har forbundet også satt opp hovedmål for 2013-2016 angående vekst, elite, trener/dommer, anleggsutvikling og organisasjon. Angående anleggsutvikling

---

⁴¹ KUD (2014)

⁴² E-post, rådgiver KUD Idrettsavdelingen, Daniel Storholthe Kristiansen (09.01-2014)

⁴³ Heretter TVN

⁴⁴ Andre anlegg kan også legges inn av kommunene dersom de vil, men da dette ikke er et krav fra KUD blir det ikke alltid gjort. Noen av sandhallene har fått spillemidler, eksempelvis innendørshallen til TVN, kalt Sandhallen i registeret (e-post rådgiver KUD Idrettsavdelingen, Daniel Storholthe Kristiansen (23.12-2013)

⁴⁵ E-post rådgiver KUD Idrettsavdelingen, Daniel Storholthe Kristiansen (23.12-2013)

⁴⁶ Heretter NHF

⁴⁷ KKD (2009) Denne veilederen utgis ved kulturkontoret hos alle landets kommuner eller fås direkte fra NVBF ved henvendelse. Det ligger også link til en egen side om selve banen (NVBF, 2010f); KKD, 2003), en link med råd til hva som er lurt å tenke på før et planlagt byggeprosjekt (NVBF, 2010g), samt en link til en side om bare sanden (NVBF, 2010h). Det finnes altså mye informasjon om å tilrettelegge for sandbaner som nærmiljø- konkurranse- og treningsanlegg utendørs for sandvolleyball og sandhåndball (NVBF, 2010a)

er hovedmålene å tilrettelegge for flere og bedre anlegg der det er behov og utviklingsmuligheter, etablere et anleggsutvalg som skal utrede en politisk «verktøykasse» og strategi for lokal påvirkning og legge et grunnlag for etablering av anlegg med internasjonale mål⁴⁸. I følge forbundet er likevel utbygging av anlegg mer department- og kommunerelatert enn forbundsrelater. I Norge er det i all hovedsak kommunene som bygger haller. På departementssidene finner en derfor alle regler som gjelder for bygging av anlegg, planer med mer. Historien bak hvert enkelt anlegg er det klubb i felleskap med kommune som har kunnskaper om⁴⁹.

NVBF startet i slutten av 2010 arbeidet med «1000-baner»-prosjektet. Formålet var å bygge, oppgradere og skape aktivitet på 1000 baner, og dermed skape et nettverk av banene i Norge, gjøre sandvolleyball synlig i lokalmiljøet og rekruttere nye klubber og medlemmer. Dette var i samarbeid med volleyballklubber, kommuner og idrettsråd, samt skole og idrettsskole, gjennom sandvolleyballskole, lavterskelkonkurranser og åpne treninger for alle⁵⁰. I 2011 mottok NVBF 4 millioner i gave fra Sparebankenstiftelsen DnB NOR som skulle gå til bygging av nye baner, oppgradering av eksisterende baner og til aktivitet⁵¹. Sommeren 2013 ble prosjektet avsluttet og pengene er nå tildelt baner over hele landet⁵².

Utendørs sandbaner i nærmiljøet er blitt populære anlegg med stor aktivitet hele sommerhalvåret. Disse banene finnes ikke bare på strendene, men også i by og bygd, i tilknytning til skoler, fritidsklubber, idrettshaller, sykehus, fengsler, militære anlegg, asylmottak og kirker. Privatpersoner bygger også egne baner, og kommersielle anlegg finnes ved hoteller, campingplasser, treningscentre og badeanlegg⁵³.

På NVBF's offisielle internettsider er det et eget sandvolleyballkart som skal gi en oversikt over hvor man kan spille sandvolleyball i Norge, et nettverk hvor brukerne også kan være med på å knytte sammen banene⁵⁴. Hensikten er å kartlegge alle sandvolleyballbaner i hele Norge. Her står det veldig kort hva anlegget/banen heter, kommune, adresse, hvor mange

---

⁴⁸ Vedlegg til NVBF (2012b)

⁴⁹ E-post generalsekretær NVBF Kristian Gjerstadberget (05.12-2012)

⁵⁰ NVBF (2010b)

⁵¹ NVBF (2010b); NVBF (2011)

⁵² Sødal (2013) En sluttrapport fra dette arbeidet gjenstår, muligens vil denne komme ut etter denne oppgaven.

⁵³ NVBF (2010a)

⁵⁴ NVBF (2010c)

baner det er, klubbtilhørighet, i tillegg til at man kan gi en karakter på nettoppsett og sandkvalitet. Hvert anlegg har derfor en karakterscore med forbehold at den er blitt rangert av brukere. Det er nevnt fem innendørshaller i denne oversikten; Saaheim Sandhall, Actionball Innendørshall i Sandnes, Abox-Greverud Multisportsenter, Grenland Folkehøgskole og Sandhallen på Sand i Suldal. Det er likevel ikke annen informasjon enn det som er nevnt ovenfor. Kartet viser altså banestatus, også med tanke på innendørs sandbaner, for sandvolleyball i Norge. Det er klubbene selv som fortløpende oppdaterer volleyballkartet⁵⁵.

Den lille informasjonen som ellers finnes på nett om innendørs sandhaller, med søkeord sandhall, er Saaheim Sandhall på Rjukan fra Wikipedia⁵⁶. Her finnes det også nyhetsartikler fra åpningen, forutsatt at man søker på selve navnet på hallen⁵⁷. Det finnes også informasjon om den moderne innendørshallen i tilknytning til TVN på Sand⁵⁸. Nyheter om planlegging og selve åpningen av den nye sandhallen i Førde finnes også, i tillegg til kort informasjon på Sunnfjord Folkehøgskule sine nettsider⁵⁹. Det nevnes så vidt i informasjonen angående treningstilbud på Sportclub Akropolis at det finnes en innendørs sandbane på avdeling Åssiden⁶⁰ og Abox Greverud Multisportsenter i Kolbotn har en egen nettside med informasjon, men mest angående treningstider, utleie, etc.⁶¹. Actionball Sandnes har en egen link til hver aktivitet på forsiden sin, hvor en kan velge «Beachvolleyball» og finne enkel informasjon om antall baner inne og ute, samt priser og åpningstider⁶². Søker man på Grenland Folkehøgskole og klikker inn på sandvolleyball-linja får man vite at det finnes en innendørs sandhall på skolen⁶³. Altså finnes det litt om alle sju innendørs sandanleggene/sandbanene på nett, men under forutsetning av at man faktisk vet om de fleste av disse fra før av.

Det finnes også utredninger for å få sandhall på Åmli og i Kristiansand. Eventuelle fremtidige anlegg i planleggingsfasen og/eller anlegg som har kommet opp etter avsluttet kartlegging vil redegjøres kort for i resultatdelen.

---

⁵⁵ E-post, konsulent NVBF, Vigdis Rake Helgesen (13.01-2014)

⁵⁶ Saaheim Sandhall (2011)

⁵⁷ Tveito (2006); Radio Rjukan (2006); Vinje (2006)

⁵⁸ ToppVolley Norge (u.å.)

⁵⁹ Osland (2012); Skadal (2012); Brevik (2012); Vengen (2012); Volleynytt.net (2012); Førde Volleyballklubb (2012); Sunnfjord Folkehøgskule (2013a); Sunnfjord Folkehøgskule (2013d)

⁶⁰ Sportclub Akropolis AS (u.å.)

⁶¹ Abox Multisportsenter (u.å.)

⁶² Actionball Sandnes (u.å.)

⁶³ Grenland Folkehøgskole (2008b)

1.5 Tidligere forskning

I underkapitlene ovenfor har jeg prøvd å vise hvordan sandvolleyball er en idrett som interesserer og underholder, både som toppidrett og breddeaktivitet, og dermed muligens kan presse mot bygging av flere innendørsanlegg. Det er ikke blitt gjennomført tidligere undersøkelser som omhandler spesifikt innendørs sandhaller/sandanlegg i Norge og jeg håper derfor at denne oppgaven kan bidra til videre undersøkelser rundt temaet. I dette kapitlet vil jeg kort trekke fram relevant tidligere forskning. Hovedsakelig vil dette dreie seg om forskning bygging, bruk og behov i forhold til anlegg for ballspill, samt forskning på brukernes opplevelser av anlegget og spørsmål rundt flerbruk i idrettshaller. Det finnes også en del forskning som sier noe om prosessene bak etablering av anlegg som fotballhaller, svømmeanlegg, osv. som trekkes frem, da de kan være relevante for å forstå prosessene bak etableringen av sandhallene. Jeg har valgt å avgrense ved at jeg ikke ser nærmere på prosessen bak og rundt etableringen av disse anleggene. Dette grunnet at det rett og slett finnes lite informasjon eller dokumentasjon om disse prosessene i noen av anleggene og intervjuobjektene husker/vet heller ikke så mye om dette.

I en rapport fra 2005 kartlegges og analyseres anleggsbruk i den norske befolkning (Rafoss & Breivik, 2005). Det utredes hvor og hvem det bygges det for, med fokus på anleggsfordeling og anleggstyper. Et aspekt er hvordan spesifikke konkurranseanlegg ikke nødvendigvis fører til økt aktivitet og at det nødvendigvis ikke er sammenheng mellom anleggstype og det anlegget faktisk blir brukt til. Rapporten tar nøye for seg hvilke anleggstyper som brukes mest og av hvem. Aspekter som alder, utdanning og kjønnsfordeling er tatt med, i tillegg til hvor ofte ulike grupper trener og hvordan anleggene brukes. Anleggsfordeling og anleggsdekning er også et forhold som undersøkes i denne rapporten, i tillegg til anlegg som sosiale konstruksjoner. Anleggets tause forventninger stiller krav til hva anlegget skal brukes til og hvem som kan bruke det, mens den tause kunnskapen innbefatter hvert enkelt menneskes perspektiv. Altså er de funn og perspektiver i denne rapporten i stor grad relevant i forhold til oppgaven min, både når det gjelder kartlegging, bruk og behov, samt spørsmålet om flerbruk og brukernes opplevelse av anleggene.

Rafoss (2005) har også gjort undersøkelser av innendørs fotballhaller i nord. Flere rapporter i dette prosjektet tar for seg anleggsdekning og anleggsbruk i ti lokalsamfunn i Nord-Norge, før og etter bygging av spesialhaller for fotball.

En av disse rapportene tar for seg om etableringen av disse hallene faktisk bidro til økt idrettsdeltakelse, hvor en fant ut at deltakelsen heller gikk ned hovedsakelig grunnet at færre voksne deltok, i tillegg til at hallene helst ble brukt til fotballspill. Dette førte igjen til økt prestasjonsorientering, konkurranseorientering og spesialisering nedover i alderstrinnene og bidro til å gjøre fotball til en helårsidrett⁶⁴. Fotballhallene i denne rapporten presentert grundig i hvert sitt kapittel og jeg har latt meg inspirere litt av dette gjennom min framstilling av anleggsprofilene for de ulike sandanleggene i denne oppgaven.

Bygges disse anleggene ofte under dekke av at de er flerbrukeshaller og hva er egentlig realiteten? Hvilke konsekvenser kan bygging av spesialhaller innendørs føre til og trengs det flere anlegg for spesialidretter? Dette er spørsmål jeg kan knytte til diskusjonen rundt bygging av innendørs sandanlegg for sandvolleyball for å sammenlikne likheter og ulikheter mellom disse anleggstypene.

I sin utgivelse fra 2012 tar Rafoss og Breivik igjen for seg idrett og anlegg i endring og diskuterer forholdet mellom aktivitet og anleggsbruk i den norske befolkningen. Forfatterne beskriver anlegg som et omfattende tema og avgrenser arbeidet sitt i forordet. Her forklarer de at de har valgt å fokusere på et utvalg av idrettsanlegg og de idrettsaktiviteter og treningsformer som kan knyttes opp mot disse anleggene. Her nevnes volleyball som en idrett i idrettshallen, mens sandvolleyball ikke er tatt med i det hele tatt, hverken som en utendørs nærmiljøaktivitet eller som bredde- og toppidrett. Naturlig nok er heller ikke sandbaner utendørs eller sandanlegg innendørs blitt registrert i denne sammenhengen. I forhold til anlegg- og brukssprofiler er denne utgivelsen relevant, men jeg har likevel valgt å ikke bruke den i denne omgang.

Magnus Viken (2008) har skrevet masteroppgave om hvordan skateparken skapes, brukes og oppleves av brukerne. I og med at skateboard er en aktivitet som ikke har bestemte regler vil også skateboardparker- og anlegg ikke nødvendigvis ha konkrete føringer og grenser for hvordan det skal se ut og hvilke elementer som skal være tilstede. En skateboardpark kan ha flere ulike elementer og ulik arkitektur, men hver enkelt bruker

---

⁶⁴ Jeg er kjent med at Rafoss har levert en doktorgrad tidligere i vinter. Denne omhandler beslutningsprosesser i etableringen av anlegg, hvor det politiske bakteppet for storhallprosjektet for fotball, Haller i Nord, undersøkes. Jeg har likevel ikke fått innarbeidet resultatene fra denne avhandlingen i denne oppgaven da jeg var kommet lengre i prosessen.

avgjør om nettopp denne parken er tilfredsstillende å bruke. Aktiviteten i parken begrenses derfor av hvert enkelt individ, hver bruker, og bruken legger til rette for opplevelsen. I forhold til min oppgave kan dette sees på som relevant i diskusjonen rundt hva sandvolleyballspillere ser på som nødvendige funksjoner i et innendørsanlegg med tanke på trening og utøvelse av en typisk utendørsidrett. Det kan hende spillere ikke har behov for noe annet enn et nett og sand under beina, at alle andre tilrettelagte funksjoner er overdådige, at selve opplevelsen av å være i sanden gir nok grunnlag for trening og øving av teknikk.

Det finnes flere idrettspolitiske studier som berører anleggspolitikk mer allment, men disse har ikke vært like relevante i denne sammenheng. Jeg vil likevel komme litt inn på noen av disse i diskusjonen av resultatene mine.

1.6 Problematisering av tema

Interessen for sandvolleyball som toppidrett og breddeidrett bidrar til ytterligere tilrettelegging for sandvolleyballbaner utendørs i nærmiljøet. Når det gjelder innendørs sandanlegg har noen blitt lagt ned, mens det foreligger planer om å bygge nye. Det finnes ingen enkel oversikt over de eksisterende innendørs sandanleggene i Norge eller om bruken i disse, og dermed også lite om behovet for flere, nye anlegg. Jeg ønsker derfor å kartlegge de eksisterende sandanleggene innendørs, finne ut av hvorvidt disse er tilrettelagt for flerbruk og hvilke holdninger som finnes med tanke på sandhaller som flerbruksanlegg. Det siste spørsmålet jeg ønsker å belyse er hva det vil si for sandvolleyballspillere på et høyere nivå⁶⁵ å trene og spille sandvolleyball, som er en typisk utendørsidrett, innendørs og hva hvilken betydning dette kan ha for fremtidig anleggsbygging av sandhaller. Problemstillingene mine kan altså deles inn i tre deler.

- 1) *Kartlegging av eksisterende innendørs sandanlegg/sandbaner/sandhaller – hvilke sandanlegg finnes, hvem var initiativtakere, hvilke behov skulle de dekke og hva brukes de til idag?*
- 2) *Innendørs sandanlegg – et anlegg for få eller mange?*
- 3) *Hva vil det si å flytte en typisk utendørsidrett innendørs for sandvolleyballspillere på et høyere nivå?*

---

⁶⁵ Med rankingpoeng fra Norges Tour (NT) og høyere

1) I denne delen vil jeg kartlegge de eksisterende hallene som finnes i Norge. Her vil jeg lage et oppslagsverk som inneholder anleggsprofiler av hver enkelt av de eksisterende anleggene. Hvor finnes de, hvorfor ble de bygd, hvem var initiativtakerne til å bygge anlegget og hvordan brukes de? Ut fra dette kan det kanskje være mulig å finne noe ut om behovet for flere og nye anlegg. Jeg vil også komme kort inn på nedlagte- og planlagte, eventuelt fremtidige anlegg.

2) I konkurransesammenheng er det, ifølge Wardenær (2004), arrangørene for de ulike sandvolleyballturneringene som bestemmer hvor mange spillere som skal være på hvert lag; to, tre eller fire. I norgesmesterskap, nasjonale eliteturneringer og oppover er det fastsatt at det kun er to spillere på hvert lag. Sandvolleyball er altså en idrett hvor man i dag ofte spiller to mot to.

For at sandanleggene skal bli betraktet som flerbruksanlegg og få mer midler til å bygge nye vil det kanskje være hensiktsmessig å fokusere på hvor mange mennesker man kan få i aktivitet i et anlegg og at det derfor kan være viktig å trekke inn flere idretter og særforbund. Jeg vil prøve å finne ut hvorvidt sandanleggene er tilrettelagt for flerbruk og hvilke holdninger som finnes med tanke på sandhallene som flerbruksanlegg. Er det bare sandvolleyball som utøves i disse anleggene eller legges det til rette for flerbruk? Er det mulig å tilrettelegge mer systematisk for flere aktiviteter og idretter? Er det de som driver aktivt med sandvolleyball og oftest spiller to mot to som er hovedbrukerne i sandanleggene innendørs? Vil spillere på et høyere nivå føle visse begrensinger dersom sandhaller i større grad legges til rette som flerbruksanlegg og integrerer flere idretter inn i hallene?

3) Tradisjonelle idrettsanlegg, som eksempelvis en volleyballbane innendørs, er utformet på bakgrunn av bestemte føringer og regelverk i forhold til idretten når det gjelder banens lengde og høyde, netthøyde, etc. (KKD, 2005, s. 50) Altså finnes det både bestemte føringer og helt klare forventninger om hvordan anlegget skal være for at det skal ivareta en funksjon ovenfor idretten, at idretten skal kunne bli utført slik den er definert i regelverk og slik den praktisk utøves. Likevel, kan det finnes forventninger fra utøverne som ikke tas i betraktning når man flytter en veldig typisk uteidrett inn? Ute må en som utøver ta hensyn til vind, regn og/eller sol, samt temperatur. Det kan være kjempevarmt eller veldig kaldt, og prestasjonen kan avhenge av hvorvidt en er vant til å takle slike situasjoner. Ved å flytte en slik idrett inn vil en miste flere av faktorene som kan avgjørende i en konkurransesituasjon.

Jeg vil prøve å undersøke om en opprinnelig utendørsidrett som sandvolleyball noe av sin funksjon når den flyttes innendørs? Har de eksisterende sandhallene noen detaljer som gjør at skillet mellom utendørs og innendørs blir mindre? Er sandvolleyballspillere på et forholdsvis høyt nivå fornøyde med anleggene de har trent/spilt kamper i? Vil de egentlig bare ha sanden og banene for å trene spill og teknikk, eller vil en også ha de taktiske faktorene lagt til rette for å få mest mulig ut av forberedelsen til idrettsutøvelse utendørs? Har spillerne noen forslag til utforming og finnes det noen spesielle faktorer man kan ta enda mer hensyn til i forhold til å bygge og tilrettelegge optimale innendørs sandanlegg med tanke på at sandidretter egentlig er utendørsidretter? Ved å prøve få fram konkurranseutøvernes perspektiver på utøvelse av sandvolleyball i innendørs sandanlegg kan en kanskje hjelpe arkitekter/ingeniører til å tenke på flere essensielle detaljer under selve utformingsprosessen av fremtidige anlegg.

Temaet er altså sandbaner/anlegg/haller innendørs, og fokuset er først og fremst på sandvolleyball som hovedaktivitet i disse anleggene. Jeg vil likevel trekke inn flere sandidretter underveis og i diskusjonen.

1.7 Fremdrift i oppgaven

Kapittel 1 innleder med bakgrunn for oppgaven og mine tanker rundt og valg rundt tema og problemstillinger. Videre gjøres det rede for utviklingen av sandvolleyball som idrett og anleggsdekningen i Norge, både generelt utendørs og spesielt innendørs. Her kommer jeg også kort inn på politiske føringer i forhold til volleyballforbundet og anleggsbygging. Her tar jeg også for meg tidligere forskning, samt problematisering av temaet.

Kapittel 2 gjør rede for mine metodiske valg i forkant, underveis og i etterkant av innsamlingen av empiri.

Kapittel 3 belyser funnene mine fra undersøkelsen min, både intervjuer og dokumenter, i form av anleggsprofiler og diskusjon. Her ser jeg på likheter og forskjeller ved anleggene, diskuterer rundt fordeler og utfordringer rundt flerbruk og hva det vil si å flytte en utendørsidrett inn. Tilslutt belyses fremtidige anleggsbehov.

Kapittel 4 oppsummerer de viktigste funnene i oppgaven.

2 Metoder

En metode kan kalles et redskap eller en systematisk framgangsmåte for å løse problemer og nå et avklart mål. Det finnes likevel flere krav som må være oppfylt for at en metode skal kunne brukes i forsknings- og utviklingsarbeid. Det må blant annet være samsvar med den virkeligheten som undersøkes, utvelging av data må skje systematisk, bruken av data må være mest mulig nøyaktig og resultater må presenteres slik at de kan kontrolleres, etterprøves og kritiseres. Resultatene bør også åpne for eksisterende eller ny kunnskap og gi et utgangspunkt for videre forskning. En metode beskriver hvordan jeg har samlet inn, organisert og analysert data for forhåpentligvis tilslutt å komme fram til en ny forståelse av et gitt tema (Holme & Solvang, 1996, s.15f; Grønmo, 2007, s. 27). *Samfunnsvitenskapelig metode omfatter både organisering og tolkning av data som hjelper oss til å få en bedre forståelse av samfunnet (White Riley, 1963 i Holme & Solvang 1996, s. 14).*

I en kvantitativ tilnærming streber en mot maksimal presisjon, systematikk og strukturerte observasjoner. Utvalget av undersøkelsesenheter og forholdet mellom forskeren og aktørene er et jeg/det-forhold. Her er man interessert i bredde og statistikk, noe som kan gi et helhetlig bilde av et fenomen i en populasjon (Holme & Solvang, 1996, s. 75; Grønmo, 2007). Innenfor kvalitative tilnærminger er det forskerens forståelse av informasjon som preger resultatet, og fokuset vil derfor være på å prøve å fange opp det mest relevante i intervjuobjektets⁶⁶ situasjon for å samle mest mulig gyldige data. Strukturingsgraden i forskningen er lav, til tross for flere retningslinjer og holdepunkter på forhånd. Forskningsprosessen er fleksibel og preges av å gå i dybden, i stedet for i bredden. En bør derfor ha et fåtall aktører, opparbeide seg et nært forhold til disse og få et helhetsinntrykk i forhold til problemstillingen. Målet med kvalitative tilnærminger er å skape en økt forståelse innenfor de problemene man jobber med, og legge til rette for gode muligheter for relevante tolkninger (Holme & Solvang, 1996). *Dersom en skal kunne forstå andres grupper, individers eller organisasjoners situasjon, må en komme disse nærmere innpå livet (Lofland, 1971 i Holme & Solvang 1996, s. 87).*

---

⁶⁶ Jeg bruker begrepet «respondent» synonymt med «intervjuobjekt» når det gjelder personene jeg intervjuer. Dette for språklig variasjon. En respondent er en person som er delaktig i fenomenet det forskes på (Holme & Solvang, 1996, s. 100); i dette tilfellet personer som har vært med på å planlegge, bygge og drifte anleggene, som initiativtakere og pådrivere, eiere eller leietakere anleggene, samt sandvolleyballspillere som bruker anlegget. En informant er en person som står utenfor fenomenet, men har mye kunnskap om det i kraft av sin posisjon. Jeg har valgt å bruke aktørbegrepet generelt om de som ellers er involvert innenfor problemfeltet, samt som en fellesbetegnelse på forsker og intervjuobjekt og som en betegnelse på respondentene for undersøkelsen i forkant av selve utvelgelsen.

Kvalitativ metode forutsetter altså fysisk nærhet, gjensidig tillit, samt forståelse mellom meg som forsker og de aktuelle aktørene (Holme & Solvang, 1996, s. 92).

2.1 Problemstilling og valgte metoder

Problemstillingen min er tredelt, hvor jeg i den første delen kartlegger innendørs sandhaller i Norge i form av anleggsprofiler, med utgangspunkt i den informasjonen aktørene fra sandanleggene sitter på, samt relevant dokumentasjon som foreligger. Da det finnes lite dokumentasjon og informasjon å innhente om flere av sandanleggene har jeg tatt utgangspunkt i kvalitative samtaler med respondenter fra hvert enkelt anlegg. I den andre delen ser jeg på hvorvidt sandhallene/banene innendørs brukes som flerbruksanlegg, og hvilke holdninger sandvolleyballspillere på et høyere nivå har med tanke på sandanleggene som flerbruksanlegg. Den siste, og tredje, delen av problemstillingen tar for seg sandvolleyball som en typisk utendørsidrett, og hva det vil si med tanke på helhetlig trening å utøve en utendørsidrett i innendørs sandanlegg. Et annet spørsmål er om de eksisterende anleggene har noen funksjoner som legger til rette for nettopp dette, og om spillere har synspunkter som kan være med på å optimalisere dette ytterligere i fremtidige anlegg. På bakgrunn av dette har jeg valgt å intervju sandvolleyballspillere som er/har vært på et høyere nivå, og jeg vil prøve å få fram personlige synspunkter fra disse angående sandanleggene de har trent og spilt kamper i. Data fra de kvalitative intervjuene mine med respondenter fra hvert sandanlegg, samt fra dokumentanalysen, vil prege resultatene fra den første delen av problemstillingen. Likevel kan data fra samtaler med respondentene fra anleggene og sandvolleyballspillerne kunne trekkes inn for å svare på alle tre delene av problemstillingen.

Andre kvalitative undersøkelser vil kanskje strebe litt mer for å skape et dypere tillitsforhold til intervjuobjektene enn det som har vært nødvendig i nettopp denne prosessen. Jeg har likevel valgt å fokusere på kvalitative intervjuer for å få frem det de utvalgte intervjuobjektene sitter på av kunnskap og informasjon, samt få fram personlige synspunkter angående planlegging, drift og bruk, erfaringer og opplevelser i de ulike anleggene, samt utbygging av flere sandanlegg. Det har også vært viktig å få tilsendt alt som finnes av dokumentasjon fra hvert enkelt anlegg, noe som ble litt enklere etter at jeg hadde vært i kontakt med de ulike aktørene.

Intervjuer og granskning av kilder i form av en dokumentanalyse er altså de kvalitative metodene som preger oppgaven min.

Videre vil jeg gjøre rede for disse to metodene og hvordan prosessen i arbeidet med metodene fungerte i praksis. Her vil jeg også komme inn på ulike muligheter og begrensninger dette førte til.

2.2 Prosessen

Våren 2012 leverte jeg mal til prosjektskisse og fikk videre veiledning i løpet av sommeren. Jeg var i møte med NVBF i juli samme år og leverte endelig prosjektskisse i august. Videre var det uendelig mye e-postkorrespondanse for å kartlegge hvilke sandanlegg som faktisk finnes innendørs og hvilke kontaktpersoner det vil være mest hensiktsmessig å inkludere i prosjektet. Jeg sendte mailer til alle regionansvarlige i forbundet og ble som regel sendt videre, hvor jeg så måtte gjenta prosessen. Jeg oppdaget raskt at det er få som vet mye om alle sandhallene, noe som utgjorde hovedgrunnen til hvorfor jeg valgte å systematisere og kartlegge sandanleggene ved bruk av kvalitative data samlet inn fra hovedsakelig en respondent knyttet til hvert enkelt anlegg. Etter hvert fikk jeg kartlagt alle de mest sentrale profilene for hvert anlegg og jeg satte igjen i gang med prosessen med å komme i kontakt med disse via e-post og telefon. På den måten fikk jeg introdusert temaet og hentydninger til problemstillingen i oppgaven før jeg begynte å avtale passende tidspunkter for å gjennomføre intervjuer. I noen tilfeller har jeg også hatt en del kontakt med andre relevante aktører via telefon og e-post for å få tak i mest mulig relevant informasjon og kvalitetssikre enkelte opplysninger innenfor hvert anlegg, samt nedlagte- og eventuelle fremtidige anlegg, og dermed komplementere resultatet ytterligere. Det kvalitative intervjuet omfatter likevel hoveddelen av mitt datamateriale⁶⁷. De aller fleste jeg har vært i kontakt med har vært imøtekommende med tanke på prosjektet mitt, de har vist interesse, nysgjerrighet og vært svært hjelpsomme, og bidratt med kunnskap, erfaringer og informasjon. Det har også vært noen motsetninger her, men dette vil jeg komme litt tilbake til senere i metodedelen.

I etterkant av intervjuene bearbeidet jeg all innsamlede data og informasjon til en foreløpig anleggsprofil for hvert enkelt anlegg og sendte den tilbake til den aktuelle respondenten for godkjenning. Dette gjorde jeg for å dobbeltsjekke og kvalitetssikre at informasjonen var

---

⁶⁷ For å få tak i enkelte faktaopplysninger eller bekreftelse av gamle primærkilder som kan knyttes både til resultater, samt små detaljer i eksempelvis innledningen, har jeg også kontaktet ulike aktører innenfor volleyball- og sandvolleyballmiljøet, forbundet og andre. Jeg har også brukt reelle kilder fra internett, eksempelvis nyheter i nettaviser om anleggene, samt spesifikke hjemmesider for anleggene, i tillegg til en hel del mailkorrespondanse for og komplementere anleggsprofilene i resultatene mine.

riktig og at alt som er relevant var tatt med. Denne prosessen ble også gjentatt noen ganger til anleggsprofilen var godt gjennomarbeidet. Respondentene fikk dermed muligheten til å gå gjennom dataene, eventuelle tolkninger jeg som forsker hadde gjort og se et foreløpig resultat i form av et mer helhetlig bilde av den informasjonen og holdningene som ble gjort uttrykk for under intervjuet. En kan også få et litt bedre inntrykk av om eventuelle essensielle detaljer mangler når en får se det i en slik helhet. Jeg har også korrespondert med intervjuobjektene via e-post i etterkant for å spørre om ting jeg lurer på angående selve intervjuet og spørre noen oppfølgings spørsmål. På bakgrunn av det fleksible kvalitative intervjuet har jeg altså vekslet mellom datainnsamling og analyse (Holme & Solvang, 1996, s. 95).

2.3 Utvalg

Et viktig fokus har vært å finne det riktige utvalget av respondenter, noe jeg tror vil være en hensiktsmessig faktor for resultatet og bidra til å gjøre analyseprosessen mindre tidskrevende. Jeg ville innhente den informasjonen og kunnskapen aktører fra de eksisterende innendørs sandanleggene og sandvolleyballspillere satt med angående anleggene; beskrivelse, bruk, samt finne personlige meninger, opplevelser og erfaringer. Når det gjaldt informasjon om grunnlag for utbygging, drift og bruk rundt selve anleggene måtte jeg ta utgangspunkt i de aktørene jeg trodde satt på mest mulig informasjon og mye ble basert på deres hukommelse og generelle kunnskap om anleggene. Dette på grunn av at veldig mange av dokumentene fra da anleggene ble bygd ikke er blitt tatt vare på og muligens kastet. De utvalgte respondentene burde også ha et høyt bevisstnivå og evne til selvrefleksjon. Dette kan likevel medføre enkelte utfordringer ved at slike personer noen ganger kan fremstå veldig overbevisende verbalt, og få virkeligheten til å virke mer plettfri enn den egentlig er (Holme og Solvang, 1996, s. 99). Som forsker må en derfor være klar over at en aldri kan være sikker på at respondentene svarer helt ærlig, spesielt når de er delaktige i, eller har et forhold feltet som studeres, i denne sammenheng innendørs sandanlegg. De kan velge og «sensurere» meningene sine, slik at det de sier samsvarer med institusjonens visjon og mål, som i denne sammenheng er idrettsanlegg tilknyttet bosted, arbeidsplass, treningscentre, skoler og/eller egen idrett. Utfordringen blir da å skape et sterkt nok tillitsforhold til intervjuobjektene slik at de stoler på meg som forskere og ønsker å fortelle meg sine personlige synspunkter og erfaringer. I utgangspunktet tror jeg ikke dette nødvendigvis har vært et problem da oppgaven i hovedsak skal kartlegge, veilede, bidra til utvikling av sandvolleyball i Norge, samt økt refleksjon og kunnskap rundt anleggsbygging.

Jeg har, som nevnt ovenfor, tatt utgangspunkt i en respondent fra hvert eksisterende anlegg, herav syv respondenter. Jeg valgte ut 11 brukere som alle nåværende eller tidligere spillere på et høyere nivå, hvorav begge kjønn er representert. Kriteriet var at de har spilt/spiller i Norges Tour-turneringer og oppover, rett og slett fordi disse spillerne ofte trener/har trent i innendørs sandanlegg utenom konkurransesesongen, i tillegg til faktiske konkurranser innendørs og dermed har en del erfaring med innendørs sandanlegg. Videre gikk jeg ut fra min kjennskap til spillerne fra tidligere, noe som gjorde at jeg hadde en viss anelse av hva de kunne bidra med i oppgaven. I en kvalitativ intervju prosess er det også bedre å gjennomføre relativt få, men gode, intervjuer og analysere disse. Man vil etter hvert nå et ideelt metningspunkt; når ytterligere intervjuer ikke gir flere relevante opplysninger om det aktuelle temaet (Brinkmann & Tanggard, 2012, s. 21). Etter en del spillerintervjuer nådde jeg dette metningspunktet etter hvert ved at svarene komplementerte hverandre i den grad at det ikke kom noen overraskende nye meninger angående tema. Informasjonen rundt anleggsprofilene og prosessen bak og rundt anleggene fikk også et naturlig metningspunkt etter at jeg hadde intervjuet de relevante respondentene, supplert med dokumenter og informasjon fra andre aktører knyttet til de ulike anleggene. Hovedsakelig søker man heller ikke generalisering og representativitet av et utvalg, og det vil være desto viktigere å velge respondenter som er riktige for den aktuelle undersøkelsen (Holme & Solvang, 1996, s. 98f). Jeg har til sammen innsamlet data fra totalt 18 intervjuer med de utvalgte respondentene, alle med brukbar kvalitet og varierende varighet.

Videre vil jeg gjøre rede for kvalitative intervju som metode, samt se på hovedelementer innenfor intervjuet. Utførelse, etterarbeid, bruk og andre faktorer som stiller krav til gyldighet kommer etter hvert.

2.4 Kvalitative intervju

Mens en vanlig samtale i hverdagen ikke trenger å ha et bestemt mål om å finne ut noe om et bestemt tema har en intervjustudie som mål å komme tett på intervjuobjektens opplevelser og erfaringer (Brinkmann & Tanggard, 2012, s. 20). En av styrkene til det kvalitative intervjuet er at intervjusituasjonen ligger tett opp mot hverdagssamtalen og et kjennetegn er blant annet at forskeren kommer nærmere respondentene (Holme & Solvang, 1996). Det legges også til rette for at respondenten selv styrer utviklingen i samtalen, og som forsker skal en helst gå inn i rollen som interessert lytter.

Synspunktene som kommer frem skal altså være et resultat av respondentens egen

forståelse. Av den grunn bruker man ikke standardiserte spørreskjema, men heller en veiledende intervjuguide som fungerer mest som en huskelapp (Holme & Solvang, 1996, s. 95 og s. 98). Det eksisterer likevel et bestemt mål for intervjuet, noe en ønsker å få svar på, og forskeren må derfor prøve å styre tankegangen til intervjuobjektene inn på bestemte temaer slik at disse berøres og kan bidra til nå målet. En kan si at en «tapper» hverdagssamtalen for den nødvendige informasjonen (Laursen, 1979 i Holme og Solvang, 1996, s. 94). Det skal likevel nevnes at et kvalitativt intervju ikke kan betraktes som en nøytral situasjon der forskeren søker upåvirkede svar, men en aktiv interaksjon mellom forsker og respondent (Brinkmann & Tanggard, 2012, s.45).

Kvalitative intervju baseres altså på dialog, tillit og fleksibilitet, og kan kalles en mellommenneskelig interaksjon hvor en snakker om et tema av felles interesse (Kvale, 1997, s. 73). Som forsker får man muligheten til å konsentrere seg om enkeltpersoners oppfatning av enkelte begivenheter, situasjoner og/eller fenomener (Brinkmann & Tanggard, 2012, s. 20). Tanken på «den gode hverdagssamtalen» føltes som en veldig human måte å gjøre undersøkelsene mine på, både for meg som forsker og respondentene. Det finnes likevel ulike utfordringer i denne type datainnsamling, og kalles ofte en vanskelig metode å gjennomføre. Jeg har brukt kvalitative intervjuer i flere tidligere oppgaver, og opplever at det blir litt lettere for hver gang en planlegger, gjennomfører og bearbeider et intervju (Holme & Solvang, 1996, s. 102). Jeg vil likevel komme nærmere inn på slike utfordringer ved å se på noen elementer i det kvalitative intervjuet; undersøkelsestema, roller, aktører, kulisser og intervjuguide.

2.4.1 Undersøkelsestema og intervjuguide

Intervjuene mine baserte seg på tema som angår blant annet anleggspolitikk og idrettsaktivitet. Jeg opplevde ikke at jeg tok opp temaer respondentene vegret seg mot å snakke om, da dette er noe som engasjerer, interesserer og er en del av både jobb og fritid for mange i idretts- og volleyball-Norge. De jeg snakket med hadde masse kunnskap og vilje til å snakke om de aktuelle temaene. Det handlet altså ikke om personlige, sosiale situasjoner som det kanskje kan være vanskelige å snakke med en forsker om (Holme & Solvang, 1996, s. 97). Likevel er det forskjell på alle intervjuobjektene, noen er mer utadvendte, snakker videre uten at jeg stiller spørsmål og er mer åpen om temaene, mens andre er litt mer lukket.

Dette kan ha noe med besittelse av bredden av kunnskap om emnet å gjøre, og/eller rett

og slett personlige egenskaper. Alle intervjuobjekter ble spurt om de ville være anonyme – selv om alle er anonyme i resultatdelen. Det var likevel viktig for meg å spørre alle intervjuobjektene om dette da det kan være enkelt for andre som kjenner til de ulike anleggene eller er i sandvolleyballmiljøet å finne ut hvem de er, til tross for at de er anonyme. Dette på bakgrunn av at de fleste intervjuobjektene er sentrale personer i sine miljøer.

Intervjuguiden skrives i forkant av intervjuene, inneholder emnene som skal tas opp i intervjuet og skal fungere som en huskelapp (Kvale, 1997, s. 76). Den kan ha bestemte rammer, være både mer eller mindre styrende og mer eller mindre detaljert og teoristyrte. Dette avhenger av om man på forhånd har en god forståelse av hva intervjuet skal dreie seg om (Brinkmann & Tanggard, 2012, s. 28). Jeg valgte å skrive en litt grovere skisse av intervjuguiden og var ikke helt avhengig av å følge rekkefølgen av temaene og spørsmålene i guiden slavisk. Guiden skulle rett og slett hjelpe meg til å være forberedt på å styre utviklingen i samtalen for å dekke de momentene guiden inneholder og dermed de forholdene jeg ønsket å få svar på (Holme & Solvang, 1996, s. 96). Jeg skrev to ulike intervjuguides, en tilpasset anleggsrespondentene og en for spillerrespondentene. Grunnen til dette var rett og slett fordi jeg skulle innom noe ulike emner og måtte dermed formulere ulike spørsmål. Jeg kom ofte likevel inn på flere av de samme spørsmålene i begge intervjuguidene.

I løpet av et intervju bruker man flere ulike typer spørsmål. Jeg prøvde blant annet å ha noen innledende spørsmål i starten av intervjuene og i starten av et tema, i tillegg til ellers å stille ganske åpne spørsmål. På den måte kunne intervjuobjektet komme litt i gang og bli påvirket til å snakke mest mulig (Brinkmann & Tanggard, 2012, s. 31). Det kunne for eksempel være å si; «fortell det du vet...», «beskriv hvordan det ser ut...», «hva var bakgrunnen...?», «hva mener du om...?», «trekk fra noen...», også videre. Jeg brukte også spørsmål som sonderer videre på det intervjuobjektet fortalte ved at jeg spurte om de kunne fortelle mer om et enkelt emne eller om de kan gi en mer detaljert beskrivelse. Videre brukte jeg også spesifiserende spørsmål og direkte spørsmål for å få litt mer nøyaktige svar. Noen intervjuobjekter ville gjerne at jeg skulle spørre flere spørsmål slik at de slapp å tenke seg altfor mye om når de svarte, og hele tiden fikk litt hjelp til å komme innpå de ulike temaene. Jeg brukte også fortolkende spørsmål for å bekrefte at jeg faktisk hadde forstått svaret riktig (Brinkmann & Tanggard, 2012, s. 32). Selv om intervjuguiden fokuserer på hvilke tema og spørsmål en skal få dekket i løpet av en samtale er det kanskje

enda viktigere å legge til rette for taushet slik at intervjuobjektet får tenke seg ordentlig om, være en aktiv, oppmerksom og sensitiv lytter (Kvale, 1997, s. 79; Brinkmann & Tanggard, 2012, s. 32).

I forkant av intervjuene sendte jeg en temaoversikt og hovedpunkter i guiden jeg ønsket å ta opp via e-post. Jeg snakket også litt om rammene rundt intervjuet før vi startet samtalene. Intervjuguiden er altså strukturert slik at den er enkel å følge i forhold til temaoversikten jeg sendte til respondentene, samtidig som den er fleksibel og gir mulighet for å gjøre endringer og justere spørsmålene underveis i prosessen. Jeg vurderte ofte spørsmålene mine i forhold til utviklingen i samtalen og kunne gjerne la være å spørre om noe da jeg forsto at det ikke var hensiktsmessig likevel. Underveis har jeg gjort noen endringer på spørsmålene i guiden for best mulig datainnsamling videre i prosessen. Problemstillingen har også blitt omformulert noen ganger i løpet av prosessen, som videre har fått konsekvenser for den opprinnelige intervjuguiden. Her er det likevel kun snakk om mer presise formuleringer, avgrensninger og utdypelser, selve rammene i guiden har jeg beholdt.

I guiden for anleggsrespondentene tok jeg utgangspunkt i disse temaene: personlig bakgrunn for respondenten, beliggenhet og alt det praktiske rundt anlegget, grunnlag/utgangspunkt for utbygging og prosessen rundt dette, kjennskap til andre anlegg, beskrivelse av det aktuelle anlegget, erfaringer, bruksprofil og beleggsprosent, samt finansiering, sponsorer/samarbeidspartnere og økonomi⁶⁸. Sandvolleyball som utendørsidrett i et innendørsanlegg og anleggsdekning var også temaer i guiden. De to sistnevnte temaene ble også videreført for spillerrespondentene, hvor guiden ellers inneholdt temaer rundt personlig bakgrunn som hovedsakelig omhandlet spillerbakgrunn og resultater, erfaringer med innendørsanlegg for sandvolleyball, viktige funksjoner i et sandanlegg, samt spørsmål rundt det å bedrive utendørsidrett innendørs, flerbruk og behov⁶⁹.

---

⁶⁸ Angående planlagte, fremtidige anlegg, samt nedlagte anlegg, brukte jeg de samme temaene i den opprinnelige intervjuguiden for anlegg – jeg plukka ut og omformulerte noen av de mest relevante spørsmålene og var klar over at all informasjon naturlig nok ikke ville være tilstedeværende. Hovedfokuset var å innhente all informasjon som fantes, selv om det ikke nødvendigvis var mye.

⁶⁹ Se vedlegg: Intervjuguide

2.4.2 Roller og aktører i intervjuet

Med rolle menes her de forventningene som de ulike aktørene har til hverandres atferd. (Holme & Solvang, 1996, s. 101). I denne forskningsprosessen hadde jeg to roller; en som forsker og en som spiller, med innsidekunnskap om volleyball, og sandvolleyball, noe som kan gi kredibilitet ovenfor intervjuobjektene. Denne kombirollen ble intervjuobjektene kanskje mer bevisst på etter mye e-postkorrespondanse, telefoner og hverdagslig prat i starten, under og etter intervjuet, og de fikk dermed et lite innblikk i mitt engasjement rundt volleyball. Dette kan i noen tilfeller gi meg bedre svar enn en annen forsker uten denne kunnskapen, samtidig som det kan være med på å danne forventninger. Intervjuobjektene kan danne seg et bilde av meg som forsker, og ønsker kanskje å leve opp til de forventningene de tror jeg kan ha. En må derfor prøve å holde noe avstand til intervjuobjektene, til tross for at nærhet, forståelse og gjensidig tillit er viktige elementer i en kvalitativ intervjuopprosess. En utfordring blir altså i største grad få fram respondentenes egne holdninger og ikke det de *tror* jeg som forsker forventer (Holme & Solvang, 1996, s. 92, 101).

Fra mitt ståsted opplevde jeg at jeg greide og ikke legge for mye forventningspress på de svarene jeg fikk, da det var snakk om konkrete faktaopplysninger i starten og alle respondentene kunne snakke ut fra sin egen hukommelse og kunnskap om temaene. Etter hvert kom jeg inn på temaer som omfattet mer personlige meninger og opplevelser, og da intervjuet allerede hadde vart en stund på dette tidspunktet og samtalen fløt ganske lett virket det som respondentene hadde lett for å komme med sine synspunkter. Et eksempel kan være at respondentene kanskje regnet med at jeg forventet å høre at vi faktisk trenger nye sandanlegg og at det er altfor få i Norge med de begrensningene årstidene og værforholdene bringer med seg. Jeg prøvde å være åpen i mine formuleringer for å legge til rette for refleksjon, slik at det skulle være litt vanskelig å gi altfor enkle og entydige svar. Enkelte ganger var jeg nok også litt ledende i noen av mine spørsmål, da ofte for å sjekke om jeg hadde forstått meningen riktig.

Jeg presiserte både før, under og etter intervjuet at jeg kunne kontakte eventuelle andre, relevante aktører tilknyttet anlegget dersom det var noe de ikke husket og/eller kunne svare på. På den måten tror jeg ikke noen av intervjuobjektene følte seg «tvunget» på noen som helst måte til å svare eller snakke om noe de kanskje ikke følte at de kunne svare på, samtidig som jeg senket forventningene.

Det var også viktig at det var respondentene selv som foreslo hvem jeg eventuelt kunne ta kontakt med dersom de ikke kunne svare på noe. På den måten bidro de til å hjelpe meg videre og trengte ikke å føle på dårlig samvittighet eller at en ikke strakk godt nok til. Jeg var bevisst på å framstå som engasjert, åpen, nysgjerrig og litt naiv som forsker, noe som kan være hensiktsmessig i denne sammenhengen (Holme & Solvang, 1996, s. 102; Brinkmann & Tanggard, 2012, s. 44). En av hovedgrunnene til at dette var ganske enkelt i denne intervjuundersøkelsen var kanskje fordi alle respondentene jeg brukte har vært lenge i idrettsmiljøet, og da spesielt volleyball- og sandvolleyballmiljøet i Norge. Respondentene for anleggene representerer alt fra nasjonal- og kommunepolitikk innenfor idrett, treningsentre, folkehøgskoler, og videregående skoler. Det er altså voksne, erfarne og pålitelige aktører som vet mye mer enn meg angående temaet, samtidig som vi kunne snakke lett og ubesværet om fysisk aktivitet, sandvolleyball, eventuelle samme bekjentskap med relevante personer og så videre. Mange av spillerne jeg intervjuet har vært i miljøet lenge, sitter på mye kunnskap og var ganske trygge på seg selv i forhold til meg som forsker. Disse spillerne befinner i en aldersgruppe fra 20 til over 40 år og er eller har vært på et generelt toppnivå i Norge, fra Norges Tour-nivå til landslagsnivå og deltagelse i World Tour og internasjonale mesterskap. Noen var tidligere bekjentskaper og noen har ikke vært like lenge i miljøet eller har like mange opplevelser og erfaringer om de ulike anleggene som andre. Det ble dermed veldig viktig å poengtere at deres personlige synspunkter, holdninger og opplevelser var like verdifulle.

Aktørenes evne til samspill i intervjusituasjonen er også viktig. Stemningen må være riktig og en må fange opp signaler som blir gitt. Som forsker må en hele tiden balansere mellom å lage tilstrekkelig rom for intervjuobjektet å gi den informasjonen han/hun er villig til å gi samtidig som en heller ikke skal presse til å gi ytterligere informasjon (Holme & Solvang, 1996, s. 102). Noen ganger har jeg måtte henvist til samme spørsmål flere ganger, mest fordi jeg kanskje ikke har følt at jeg har fått et helt fullstendig og detaljert nok svar. Andre ganger har jeg måtte omformulert spørsmålet mitt slik at det skal være mer forståelig. Dette kan jo føre til å lage en litt usikker stemning, muligens også frustrasjon/irritasjon. Likevel var intervjuprosessen veldig profesjonell og alle respondentene forsto dersom de måtte utdype mer, i likhet med at jeg forsto dersom de ikke skjønnte hva jeg mente.

Gjennom etterarbeidet med de første intervjuene skjønnte jeg at det er lett å snakke seg noe bort fra tema, som jo er en del av den hverdagslige tilnærmingen samtalen skal ha. Dette fører til at samtalen flyter bedre, en får bedre kontakt og relasjon med intervjuobjektet,

samtidig som dette kan ha en forstyrrende effekt på hva selve samtalen skal omhandle. I seinere intervjuer har jeg forsøkt å holde mer fokus på det vi faktisk skal snakke om, være mer tydelig og konsis i mine henvendelser, men samtidig la intervjuobjektet styre samtalen. Dette har ofte ført til en del utenomsnakk i starten, samt på slutten av en samtale, mens selve samtalen hovedsakelig har omhandlet tema. Dersom intervjuobjektet snakket litt videre ut fra tema var dette likevel utvilsomt positivt. Slike situasjoner kan legge til rette for at det dukker opp verdifull og relevant informasjon uten at man nødvendigvis trenger å spørre om det. Det er likevel opp til meg som forsker å ikke la samtalen dra seg helt ut i feil retning, men heller la intervjuobjektet snakke seg ferdig og deretter skyte inn med rettleidende spørsmål eller henvendelser. Etterarbeidet viste meg også at jeg noen ganger kan være litt uklar og usikker i mine henvendelser, som blant annet å spørre om de samme tingene flere ganger og utelate ting som egentlig var viktig å få oppklart. Kontakten jeg hadde i etterkant tillot meg heldigvis dette, og jeg kunne da hente inn den relevante informasjonen jeg ikke hadde fått helt tak på under intervjuet.

2.4.3 Kulissene for intervjuet

Det er viktig å etablere en trygg atmosfære hvor intervjuobjektet føler seg trygg (Kvale, 1997, s. 73) og ulike forhold som blant annet tid, sted og tekniske hjelpemidler kan være med på å påvirke intervjusituasjonen. Det er viktig at både forsker og intervjuobjekt er opplagte, innstilte og komfortable på å møte til avtalt tid og sted og på å gjennomføre intervjuprosessen (Holme & Solvang, 1996, s. 102). I tre av mine intervjuer med respondentene har jeg møtt opp på selve anlegget, hvor vi enten før eller etter selve intervjuet har sett på sandbanen/sandbanene, snakket litt hverdagslig rundt det, samtidig som jeg har fått tatt egne bilder til å illustrere hvordan det ser ut. Selve intervjuprosessen ble som regel gjort på et kontor eller et møterom uten støy. Jeg har også gjort et intervju i selve sandhallen, før vi flyttet oss til idrettshallen ved siden av. Jeg har latt respondentene selv velge et passende sted å gjennomføre intervjuet slik at de føler seg mest mulig komfortabel. Eventuell støy i eksempelvis idrettshallen valgte jeg å ignorere og heldigvis forstyrret dette heller ikke i selve opptaket

I forkant av intervjuene sendte jeg e-post over hovedpunkter vi skulle gjennom i løpet av samtalen, en slags «heads up» slik at respondentene eventuelt kunne finne fram relevant informasjon eller forberede seg på andre måter. Tidspunkt avtalte vi oss i mellom slik at det skulle passe for begge parter, men lot respondentene styre også dette i største grad.

Jeg prøvde likevel å unngå at det hverken ble veldig tidlig på dagen eller sein kveld. Jeg ba de også sette av omtrent en og en halv time til intervjuet, slik at vi hadde en del slingringsmonn, samtidig som de fikk mulighet til å planlegge en mest sannsynlig veldig travel hverdag.

Av tekniske hjelpemidler brukte jeg et lånt speilreflekskamera fra Canon for å ta bildene i sandanleggene. Når jeg ikke hadde dette kameraet tilgjengelig brukte jeg kamerafunksjonen på iPhone 4. Til intervjuene brukte jeg enten bare taleopptaksfunksjonen på min egen iPhone, i andre tilfeller også en digital lydopptaker⁷⁰. Ved bruk av begge deler sikret jeg at alt ble tatt opp dersom det skulle oppstå tekniske problemer. Det kan være lurt å alltid sjekke at alt av teknisk utstyr fungerer som det skal, både i forkant og etterkant av intervjuet. Jeg opplevde heldigvis at det tekniske utstyret som regel fungerte fint. Opptaksfunksjonen kan bidra positivt til at samtalen blir mindre formell og får et mindre intervjupreg. En slipper å notere ned alt og unngår dermed unødvendig ventepauser. I forkant av intervjuet gjorde jeg hver enkelt respondent oppmerksom på bruken av opptaksutstyr og gjorde det litt mindre skremmende ved å legge det i fanget mitt eller på et bord, men likevel så nært respondenten og meg som forsker som mulig. Tonefall, bruk av ord, pauser og lyder blir registrert i løpet av et intervjuopptak og med tanke på analyseprosessen i etterkant er det også viktig å legge mest mulig til rette for faktisk og kunne høre hele samtalen som er tatt opp (Kvale, 1997, s. 102). Jeg understreket at opptaket kun skulle være til hjelp for meg på oppgaven min og brukte ellers liten tid på å fokusere på utstyret. Noen ganger brukte jeg opptaksfunksjonen også når vi snakket generelt mens vi besøkte anlegget, mens andre ganger brukte jeg den kun når vi satte oss ned og startet en litt mer formell intervjusamtale. Til tross for eventuell støy i en svær innendørs hall kan det være greit å få med seg alle de små detaljene utenom selve intervjuet, også i en noe mer uformelle samtale. Dette har jeg prøvd å se litt an, vurdere situasjonen og hele tiden la være å stresse med å hente fram opptakeren. Jeg satte meg som regel ned i etterkant av intervjuprosessen og besøkene i anleggene og skrev ned de tingene som ble sagt. Samtidig hadde jeg kontinuerlig kontakt med intervjuobjektene på e-post og kunne på den måten enkelt få tak i eventuell manglende opplysninger som kom opp i bearbeidelsen og etterarbeidet med intervjuene. Jeg følte dermed at jeg sikret å få med meg flest mulig essensielle detaljer i samtalene vi hadde.

---

⁷⁰ Olympus WS-550M Digital Voice Recorder – lånt ved HiT, avd. Bø

I de resterende anleggsintervjuene, samt alle spillerintervjuene, brukte jeg telefonintervju. Dette grunnet tilgjengelighet og økonomi – jeg hadde dessverre ikke mulighet til å reise med fly eller mange timer i tog eller bil for å besøke de anleggene som lå lengst borte. Det at forsker faktisk besøker de aktuelle anleggene, er tilstedeværende og tilgjengelig gjør at forskningsprosessen blir mer interessant og engasjerende. Dette kan også virke mer forpliktende ovenfor intervjuobjektene. Et annet moment er at man får med seg ansiktsuttrykk, kroppsspråk og andre detaljer når man faktisk er tilstede, noe som kan være tolkningsverdig i ulike situasjoner. Dette var likevel ikke essensielle detaljer i mitt prosjekt og jeg fant det nødvendig å gjøre enkelte intervjuer over telefon. Angående spillerintervjuene var det flere som ikke var lett tilgjengelig å møte personlig og jeg fant ut at en telefonsamtale ville være det enkleste og tidsbesparende, både for meg og respondentene. Jeg oppdaget også at denne prosessen funket overraskende bra, det var kanskje litt enklere å holde seg til tema og fokusere gjennom hele samtalen, noe som videre førte til at telefonintervjuene tok litt kortere tid. Det kan også oppleves mindre pinlig dersom forsker eller intervjuobjekt er sjenerte. Intervjuobjektet fikk ta initiativet for når det passet best å ha telefonsamtalen og sette av egen tid, i stedet for at jeg måtte reise en spesiell dag og kun hadde tid da. Objektet fikk også oppholde seg på et selvvalgt sted som han/hun følte seg mest komfortabel i, samt at jeg la til rette for forberedelse. Vi avtalte et tidspunkt, jeg avgrenset et tidsperspektiv og sendte en temaoversikt på e-post over hva vi skulle gå gjennom på lik linje med de andre intervjuene. En telefonsamtale kunne jeg gjennomføre når som helst, så dette var helt opp til hvert enkelt intervjuobjekt.

Det tekniske utstyret jeg brukte her var min egen Iphone, samt en opptaksapplikasjon på telefonen som heter TapeACall⁷¹. Jeg opplyste også her om at samtalen ble tatt opp, kun til bruk av bearbeidelse av resultatene til oppgaven min. Jeg opplevde at TapeACall-appen ikke ville fungere én gang og måtte da avtale to intervjuer en annen dag. Jeg kontaktet kundeservice og problemet ble løst ganske kjapt⁷². Intervjuet med R5 er også noe hakkete, uten at jeg vet hvorfor, men dette var ikke et spesielt stort problem foruten at transkriberingsprosessen tok noe lengre tid enn vanlig.

---

⁷¹ Epic Enterprises (2013): TapeACall Pro - Tar opp samtaler ved å koble opp en konferansesamtale mellom tre parter, meg som forsker, intervjuobjektet og opptaksfunksjonen.

⁷² Problemet var at det bare ble opptatt når man prøvde å koble opp til konferansesamtale og var et problem som oppsto på selve appen og ikke telefonen ved at den fikk problemer med tilgangsnummer som påvirket serveren til appen i mitt område. Feilmelding: *It appears that we experienced a small outage with certain TapeACall access numbers in which affected our server in your area. We've had our developers look into the issue and it appears that they were able to correct the issue at hand. You should now experience no issues when it comes to connecting to the TapeACall access numbers in your area!* (Epic Enterprises, 2013)

Når det gjelder illustrasjoner av anleggene jeg ikke fikk besøkt opplyste jeg om at dette var ønskelig å legge ved bilder av alle anleggene i anleggsprofilene jeg lagde. Jeg spurte derfor om det var mulig å få tilsendt bilder eller få tillatelse til å bruke bilder fra nettsiden som på best mulig måte ville illustrere og dermed også reklamere for anleggene. Alle jeg intervjuet over telefon sa ja til dette.

En annen viktig faktor er rammene rundt intervjusituasjonen, såkalt «briefing» og «debriefing». Som nevnt tidligere opplyste jeg respondentene om de aktuelle temaene på e-post i forkant, mens før selve intervjuet fortalte jeg kort om rammene rundt intervjuet, gjentok formålet og nevnte lydopptak og lignende før selve intervjuet og opptaket ble satt i gang⁷³. Oppsummering og eventuelle kommentarer og spørsmål direkte i etterkant av intervjuet er også viktige momenter da det gjerne kommer opp essensielle detaljer når en går gjennom ting litt mer systematisk. Det kan også føles noe tryggere da lydopptaket er slått av (Kvale, 1997, s. 75f). I tillegg holdt jeg videre kontakt på e-post med tanke på kontrollering av dataene som ble samlet inn under intervjuet.

2.5 Dokumentanalyse

I følge Holme og Solvang (1996, s. 117) har alle metodiske tilnærminger begrensninger når det kommer til de innsamlede dataenes gyldighet, hvor nært menneskers virkelige holdninger en kan komme og hvilke data som faktisk er tilgjengelig. Det var ulike tidspunkt for når jeg fikk dokumentene for anleggene, noen ganger fikk jeg alt som fantes om anlegget i forkant av selve intervjuprosessen angående det aktuelle anlegget, mens andre ganger fikk jeg dokumentene tilsendt litt etter hvert eller alt i etterkant av intervjuene. Dokumentene har derfor ikke vært med på å legge grunnlaget for spørsmålene i intervjuguiden.

En kilde kan presiseres som skriftlig nedtegnet materiale. Det er viktig å se på den forståelsen og kunnskapen som rådet da kilden ble skrevet ned, i den faktiske opphavssituasjon. Kilden kan likevel ikke defineres som kildemateriale før den blir tatt i bruk. I mellomtiden, fra kilden blir skrevet ned til den blir brukt, skjer det en systematisk utvelgelse av data (Holme & Solvang, 1996, s.118) Typen dokumenter som brukes i denne

---

⁷³ Som en merknad til telefonintervjuene snakka alltid jeg og respondenten sammen før selve opptaket ble satt i gang. Hovedgrunnen til dette var at telefonsamtalen måtte kobles opp til konferansesamtale og dermed sette på vent for at dette skulle være mulig.

dokumentanalysen avhenger av undersøkelsesspørsmålet (Lynggard, 2012, s. 157). I dette tilfellet er det snakk om offentlige plandokumenter, rapporter og søknader fra noen av anleggene. Jeg var heldig å få tilsendt det som fantes av dokumenter, først og fremst fra de nyeste anleggene. Dokumenter fra flere av de litt eldre anleggene er dessverre blitt borte i løpet av årene.

Dokumentene jeg fikk kalles primærkilder. Disse viser til den opprinnelige framstillingen og faktiske opplysninger, er uavhengige og detaljerte. Sekundærkilder er avhengige av primærkildene og henter informasjon herfra. Det ideelle for en dokumentanalyse er basert på flere primærkilder som samsvarer med hverandre og som ofte er skrevet ned på stedet av vitner som er kompetente og «nøytrale» eller vitner som er motsatt engasjerte (Holme & Solvang, 1996, s. 128f). Det er ikke alltid like enkelt å plassere et dokument i en bestemt kategori. I mitt tilfelle fikk jeg tilsendt normative kilder som sier noe om holdninger, intensjoner, krav og retningslinjer. Eksempler på kognitiv kildemateriale kan være offentlig statistikk. Jeg vil også si at kildene jeg fikk var framtidsrettet. Disse kildene tar utgangspunkt i den situasjonen den oppsto i og gir uttrykk for perspektiver og visjoner for framtida, mens fortidsrettede kilder kan være berettende eller vurderende. Jeg mottok en del avisinnlegg, men for det meste var det offentlige og institusjonelle kilder, som planer og rapporter. Jeg vil også påstå at alle kildene jeg mottok var ekte dokumenter, med grunnlag i hvem som har laget dokumentene (opphavet), samt tid og sted (Holme & Solvang, 1996, s. 120f.). Dokumentene jeg har er utarbeidet av grupper av mennesker som har vært involvert rundt ideen, planlegging og utbygging av anleggene. Dokumentene er altså førstehåndskilder (Holme & Solvang, 1996, s. 125).

Datamaterialet setter også grenser. Dette oppdaget jeg raskt under innsamling og analyse av data til dokumentanalysen. Det er mye data som ikke finnes, noe som derfor gjør det umulig å få tak i. Enkelte dokumenter i forhold til anleggene, som planer og prosesser, evalueringsskjemaer og utbyggingsdokumenter er rett og slett blitt borte eller finnes ikke i det hele tatt. Kildematerialet kan også være mangelfullt og av ulik kvalitet. Når det gjelder presentasjon av analysens dokumentmateriale bør en altså gjøre en vurdering av kvaliteten på anvendte dokumenter, om de er brukbare. Her kan man se på dokumentenes autenticitet, troverdighet, representativitet og mening. Disse distinksjonene overlapper hverandre; autenticitet går ut på å avklare hvorvidt avsenderen av dokumentet kan identifiseres, mens troverdighet handler om sikkerheten rundt dokumentet eller flere dokumenter, at alle relevante dokumenter ikke er sporet eller at avsenderen ikke kan identifisere avsenderen.

Representativitet gir uttrykk for hvorvidt og i hvor stor grad dokumentet eller dokumentene representerer det aktuelle temaet eller om det finnes uregelmessigheter, mens mening avklarer hvorvidt meningen i dokumentet er presentert klart og lett forståelig (Lynggard, 2012, s. 166f). I denne sammenhengen vil ikke disse faktorene være avgjørende for problemstillingen, da det er snakk om offentlige dokumenter som omfatter de aktuelle anleggene jeg undersøker, i tillegg til at avsenderne er knyttet til troverdige institusjoner. Intervjudataene komplementerer også det som ikke kommer fram i dokumentene, eventuelt fravær av dokumenter.

Analyseringen av dokumenter kommer an på problemstillingen (Lynggard, 2012, s. 162). Problemstillingen i denne oppgaven tar ikke for seg dokumenter som et direkte spørsmål, men dokumentmaterialet er med på å kartlegge de ulike anleggene. Dokumentene jeg har mottatt bidrar til og komplementere enkelte av anleggsprofilene, der det faktisk foreligger dokumenter. Her er det hovedsakelig snakk om ideen bak, planlegging, utbygging og noen ganger administrative opplysninger. Resultatet av dokumentanalysen presenteres i en form for oversikt gjennom hver enkelt anleggsprofil (Lynggard, 2012, s. 165).

Neste kapittel tar hovedsakelig for seg analysen av intervjuene, men også dokumentanalysen som foregikk på en tilnærmet lik måte. Jeg plukka ut det mest relevante fra alle dokumentene og intervjudataene og formulerte det til resultater i form av en oversikt, altså anleggsprofilene, i tillegg til resultater for å svare på problemstillingene mine og for å bruke videre i diskusjonen. Jeg vil vise hvordan dokumentanalysen og intervjuanalysen føyes sammen og presenteres som en helhetlig oversikt i resultatkapittelet. Intervjudata er likevel det som preger resultatene i størst grad og analysedelen i neste kapittel tar for seg dette.

2.6 Analyse

Kvalitative undersøkelser har ingen formelle rutiner for å analysere innsamlede data. Strukturering og organisering kan derfor være en tidskrevende prosess og må skje etter at data er samlet inn (Holme & Solvang, 1996, s. 130). I etterkant av forskningsprosessen med kvalitative intervju og dokumentanalyse hadde jeg fått samlet inn forskjellige dokumenter fra anleggene, samt data fra taleopptak, telefonopptak og notater fra intervjuene.

Selv om jeg ikke hadde reflektert så veldig mye over hvordan jeg skulle tilrettelegge for analyse og faktisk analysere data i etterkant av selve intervjuprosessen visste jeg hva jeg ville finne utav og hadde en viss formening med hvordan resultatet skulle se ut, uavhengig av hvor mye eller hva slags data jeg ville sitte igjen med.

Kvale (1997, s. 122) hevder at flere trinn i analysen begynner i selve intervjuet. Både rene beskrivelser fra intervjuobjektet, samt intervjuobjektets egne oppdagelser og nye betydninger på bakgrunn av beskrivelsene sine er to av disse trinnene. Det neste trinnet går ut på at jeg som intervjuer fortetter og tolker meningen som beskrives, sender dette tilbake til intervjuobjektet og får enten bekreftet eller avkreftet tolkningen. Videre skreiv jeg ned ulike detaljer rett etter hvert enkelt intervju, systematiserte eventuelle dokumenter og bilder og gjorde om tale til tekst; transkribering. Transkribering er en tidskrevende prosess hvor muntlig interaksjon fra lydopptaket i intervjusituasjonen gjøres om til skriftlig tekst. På den måten blir dataene fra intervjusamtalen strukturert og gjort lettere tilgjengelig for analyse og videre til en forskningsrapport (Kvale, 1997, s. 101; Brinkmann & Tanggard, 2012, s. 33). Selve transkriberingsprosessen gjorde jeg i nær framtid i etterkant av det aktuelle intervjuet og bearbeidet deretter et grovt førsteutkast til en anleggsprofil. Dette kan kalles en klargjøring av materialet, hvor en eliminerer overflødig data, digresjoner, eventuelle gjentakelser og tar med det som er relevant for problemstillingen. Et femte trinn i analysen er gjen-intervjuing og som vist til tidligere gis da tolkningene tilbake til respondenten. På den måten får respondenten mulighet til å kommentere tolkningene som er blitt gjort og eventuelt utdype de opprinnelige uttalelsene (Kvale, 1997, s. 123).

Jeg brukte ikke noen dataprogrammer for analyse, selv om disse kan hjelpe med å holde styr på et stort datamateriale, til koding og kategorisering (Brinkmann & Tanggard, 2012, s. 38). På bakgrunn av at jeg har heller få intervjuer valgte jeg å strukturere og skape sammenheng etter hvert og underveis i intervjuprosessen og når jeg har mottatt dokumenter til analyse. Dette kalles en *helhetsanalyse*, hvor en først velger tema og problemfelt, for så å formulere problemstillingene en vil jobbe videre med ved å konkretisere de utvalgte problemfeltene. Videre utfører man en systematisk analyse av data med utgangspunkt i spørsmålene ved å plukke ut hovedpunkter og sitater, lage hovedkategorier og underkategorier. Man er på jakt etter en utdypet forståelse av problemet, og ikke nødvendigvis gjennomsnittsutsagn. En delanalyse tar mer for seg kategorisering av data, ord og utsagn som telles opp, uten å være styrt av en overordnet problemstilling (Holme & Solvang, 1996, s. 134f).

Ellers har jeg brukt hovedsakelig brukt *meningsfortetting* som analysemetode. Denne metoden går ut på å forkorte respondentenes uttalelser til kortere og mer konsise formuleringer (Kvale, 1997, s. 125). Dette fungerte ved at jeg trekker frem avsnitt fra intervjueteksten som sees på som viktige for å belyse problemstillingene. Kvale (1997, s. 127f) oppsummerer denne analysemetoden i fem trinn; først må en lese gjennom hele intervjuet for å få en formening av helheten, for så å bestemme seg for hvilke enheter som er meningsfulle for tema og problemstilling. Videre må en uttrykke i enkel og klar form temaet som dominerer den naturlige meningsenheten. Uttalelsene gjengis og tematiseres altså så lite forutinntatt som mulig ut fra transkripsjonen, slik forskeren tolker respondentens synsvinkel. I det fjerde trinnet ser man på målet for prosjektet og om meningsenhetenes temaer sier noe om det man egentlig ønsker å få svar på, mens det femte trinnet binder de viktigste intervjuemnene i et deskriptivt utsagn (Kvale, 1997, s. 128). Jeg startet altså med å lese gjennom hvert enkelt intervju, plukke ut relevante avsnitt angående temaet og problemstillingene mine og sette sammen til anleggsprofiler, resultatoversikter og svar på problemstillingene mine. Meningsfortetting går altså ut på å forminske og fortette de ulike utsagnene til en relevant og konkret betydning for resultatet i prosjektet (Kvale, 1997, s. 128).

2.6.1 Reliabilitet, validitet og generalisering

Disse tre begrepene brukes ofte i vitenskapelige sammenhenger hvor en kritisk etterstreber prøving og nøyaktighet i behandlingen av materialet. Påliteligheten til et forskningsprosjekt avgjøres av hvordan datainnsamling og behandling av data i etterkant foregår, mens selve dataene en samler inn og hvorvidt disse henviser til å få svar på den formulerte problemstillingen sin avgjør gyldigheten (Holme & Solvang, 1996, s. 152f). Generalisering sier noe om likheten mellom dataene en samler inn, om det er mulig å se et mønster og konkludere med utgangspunkt i dette (Kvale, 1997, s. 160f). Ut fra dette kan en kanskje tenke seg at det er enklere å måle og etterprøve påliteligheten og gyldigheten, eller reliabiliteten og validiteten, i en kvantitativ metode. Et større utvalg fra en populasjon blir også tatt i bruk i kvantitative undersøkelser, hvor målet ofte er å generalisere populasjonen utvalget er tatt fra (Holme & Solvang, 1996, s. 284). Jeg vil likevel prøve å knytte disse begrepene til min kvalitative tilnærming.

Reliabiliteten stiller spørsmål til påliteligheten og troverdigheten rundt datainnsamlingen (Kvale 1997, s. 102).

Det kan blant annet være en utfordring å få intervjuobjektene til å svare ærlig og ut fra

sine egne synspunkter og ikke det de bare *tror* jeg vil høre. Evnen til å sortere ut det mest relevante etter samtalen er også en viktig faktor, selv om forståelsen og mine tolkninger ikke nødvendigvis trenger å være riktige. Problemstillingene mine baserer seg hovedsakelig ikke på veldig dyptliggende personlige følelser, men heller anliggende som kan være med på utvikle en idrett og anleggssituasjonen, samtidig som det også kan være med på å trekke i motsatt retning, for eksempel at det *ikke* blir bygd flere innendørshaller. På bakgrunn av dette tror jeg at de fleste snakket mest mulig fra sine egne synspunkter. Jeg kunne for det meste bare lytte til det intervjuobjektene snakket om, og heller spørre spørsmål når de stoppet opp eller når jeg ville sikre at jeg forsto hva de mente. Jeg lagde en forholdsvis strukturert intervjuguide, som likevel ga mulighet for noe forandring underveis, samt at jeg skrev alle spørsmålsformuleringer selv. I tillegg gjennomførte jeg hele transkriberingsprosessen selv og tror derfor reliabiliteten her er ganske god. Det skal likevel nevnes av transkriberingen blir ofte sett på som det egentlige empiriske datamaterialet i et forskningsprosjekt, mens det i realiteten er en slags kunstig konstruksjon av kommunikasjon, fra muntlig til skriftlig form. Mine vurderinger og beslutninger som tas under denne prosessen kan altså være med på å utfordre påliteligheten og gyldigheten til datainnsamlingen (Kvale 1997, s. 102) og jeg har derfor forsøkt å være veldig nøye i min skriftlige gjengivelse av muntlig data. Videre har også aktørene i forskningsprosjektet mitt har vært med på å kontrollere påliteligheten til dataene (Holme & Solvang, 1996, s. 91) og fått mulighet til å se gjennom en temaoversikt på forhånd, samt svarene sine i etterkant. Jeg tror derfor ikke at det er reelt med en feilkilde som baserer seg på at respondentene ikke har fått tenkt gjennom spørsmålene og dermed ikke svarer fyldig nok. En annen feilkilde kan være at respondentene føler en sterk tilhørighet til anleggene de trener i og/eller et ansvar ovenfor sandvolleyballmiljøet og at det derfor kan være vanskelig å si det de mener om anleggene eller utbygging. Jeg fikk likevel en oppfatning av at alle var ganske åpne om det de mente og at disse meningene heller ikke vil være støtende for noen. Troverdighetsspørsmålet her vil kanskje først og fremst dreie seg rundt min egen forståelse og tolkninger av svarene jeg fikk, eventuell manglende dokumenter og intervjuobjektens hukommelse. Her kommer spørsmålet om validitet inn.

Validiteten vurderer forskningsprosjektets gyldighet. Har jeg funnet ut det jeg ønsket å vite noe om og hvor gyldig er dataene? (Kvale, 1997, s. 166). Det å validere handler altså om å kontrollere metodene som benyttes, forskeren som person og dataene en samler inn, altså kvaliteten på selve undersøkelsen (Kvale, 1997, s. 168).

Det er kun jeg som har samlet inn, transkribert, analysert og tolket dataene. Dette stiller krav til meg som forsker, at jeg er troverdig og har en god moralsk integritet (Kvale, 1997, s. 168). Noen respondenter har til tider vært vanskelig å få tak i og jeg har opplevd at det har tatt lang tid å få svar fra enkelte. Dette kan i enkelte tilfeller føre til at en ikke får innhentet relevant informasjon og dermed utfordre validiteten. I denne undersøkelsen har jeg alltid fått svar tilslutt. Spesielt i forhold til dokumentanalysen kan det være noe mangelfull data som rett og slett ikke er mulig å få tak i. Da jeg har basert mye av forskningen på intervju trenger det likevel ikke være en mindre valid undersøkelse dersom jeg mangler dokumenter fra enkelte anlegg. Transkriberingen og etterarbeidet med funnene mine kan også ha sine utfordringer. Muntlig språk har andre regler enn det skriftlige, og selv om det ikke finnes en fasit på hvordan dette skal gjøre er det likevel greit å finne en konsekvent og hensiktsmessig måte i forhold til egen oppgave å gjøre det på (Kvale, 1997, s. 104f). Det stilles også en rekke krav til transkriberingsprosessen; rapporten må være forståelig, faguttrykk og fremmedord som ikke trengs for å få fram meningen i innholdet bør lukes bort, samt anonymisering, hvor en bør ta vekk informasjon som kan avdekke hvem de ulike aktørene er. En bør også holde på det muntlige talespråket og ikke gjøre det om til skriftspråk (Holme & Solvang, 1996, s. 132). Jeg har skrevet samtalene ordrett, inkludert pauser, gjentakelser, tonefall, kremting, klapping med hendene og andre lyder, som kan si noe om intervjuobjektets sinnsstemning. Dette er ikke nødvendigvis faktorer som er relevante i forhold til problemstillingen min, men på den måten utelot jeg ingenting, gjorde transkriberingen mest mulig nøyaktig og den skriftlige teksten mest mulig lik den muntlige intervjusituasjonen (Brinkmann & Tanggard, 2012, s. 36). Det er likevel ikke så lett å skjule identiteten til respondentene for kartleggingen av hvert anlegg.

I analysedelen vil en i større grad kunne validere om intervjuet og spørsmålene faktisk har vært valide, om svarene en får svarer på den faktiske problemstillingen (Kvale, 1997, s. 165). For eksempel angående problemstillingen rundt flerbruk kan intervjuene indikere mer enn de faktisk fastslår og at man kanskje heller kunne hatt en mer utredende, kvantitativ bruksundersøkelse for hvert enkelt anlegg. Dette har jeg likevel valgt å ikke gjøre på grunn av et større empirisk arbeid som går utover rammene til prosjektet. Som nevnt ovenfor er intervjuobjektene med på å kontrollere førsteutkastet til de ulike anleggsprofilene og det de har snakket om i de kvalitative intervjuene. De er dermed med på å sjekke reliabiliteten til det jeg har utarbeidet ut fra svarene jeg har fått, samt validere et foreløpig resultat.

Generalisering er vanlig i det hverdagslige, og vi gjør det ofte egentlig uten å tenke veldig mye over det. Grunnet tidligere erfaringer danner vi oss forventninger om det som kommer til å skje i lignende situasjoner eller med lignende personer. Vi generaliserer (Kvale, 1997, s. 160). I samfunnsvitenskapen er det muligens enklere å generalisere resultatene ved bruk av en kvantitativ metode. I min undersøkelse hadde jeg hovedsakelig en respondent jeg intervjuet fra hvert anlegg, hvor de resterende informantene kun ble kontaktet for å kontrollere enkelte kilder. Til sammen var dette syv respondenter, samt elleve sandvolleyballspillere. Her kan en dermed generalisere ved å se om svar og like oppfattelser går igjen. Gyldigheten til generaliseringen er avhengig om trekkene som sammenlignes er relevante for det en ønsker å få svar på (Kvale, 1997, s. 162). Kanskje flere av respondentene sier det samme om det en vil vite noe om og at den dypereliggende konteksten i en kvalitativ undersøkelse kan gi rom for tolkninger og resultater som tall ikke kunne gitt (Viken, 2008, s. 60).

Med utgangspunkt i problemstillingen min og den store graden av kontrollering av data, kilder og en jevnlig kontakt med respondentene vil jeg si at undersøkelsen har god reliabilitet og validitet. Dette er data som kan etterprøves ved å gjøre undersøkelsen igjen med bakgrunn i denne undersøkelse. Kanskje dukker det opp nye detaljer om anleggene, kanskje noen av anleggene restaureres eller legges ned og/eller nye anlegg blir bygd. En vil likevel kunne få helt andre svar dersom en hadde valgt andre respondenter og det vil derfor være vanskelig å få nøyaktig samme resultat og samme tolkninger på de dypereliggende spørsmålene i problemstillingen min.

2.7 Oppsummering

Jeg har brukt systematiserte, men fleksible analysemetoder i oppgaven, noe jeg føler har fungert veldig bra. Anleggsprofilene er basert på respondentenes opplysninger, samt informasjon og dokumenter som foreligger. Reliabiliteten kan dermed sies å være god ettersom respondentene har kontrollert dataene i etterkant. En kan nesten si at de har vært med på å forme anleggsprofilene både gjennom sine svar i intervjuene, men også gjennom godkjenningssprosessen og tilbakemeldinger på det jeg utarbeidet utfra de opplysningene jeg fikk i intervjuene. Validiteten er også god da jeg føler jeg har fått svar på problemstillingene mine ut fra de metodene jeg har brukt og utvalget er også representativt. Jeg vil også tro at oppgaven og dens problemstillinger er enkel å etterprøve og undersøke videre på.

3 Resultater og diskusjon

I dette kapitlet vil jeg vise til mine funn i datainnsamlingen og diskutere resultatene. Dette kapitlet er derfor delt opp i tre deler i tråd med problemstillingene mine. Jeg har også valgt å presentere både empiri og diskusjon i samme kapittel. Dette for å unngå ytterligere deler som angår mye av det samme og for gi bedre flyt og forhåpentligvis dermed også gi en helhetlig oversikt resultatene. Jeg vil også trekke fram at jeg ikke nødvendigvis har kommet fram til revolusjonerende forskningsresultater, men at de kan visse politiske implikasjoner og legge et grunnlag for videre forskning rundt denne type idrettsanlegg. I den første delen vil jeg presentere anleggsprofilene og diskutere og oppsummere noen av funnene. Videre vil jeg diskutere funnene rundt flerbruk og det å flytte en utendørsidrett inn før jeg tilslutt knytter sammen de tre delene ved å se på behov for fremtidige innendørs sandanlegg.

3.1 Anleggsprofiler

I denne første resultatdelen kartlegges de eksisterende innendørs sandanleggene i Norge. Disse anleggsprofilene skal gi en enkel oversikt over anleggets beliggenhet og si noe om grunnlag/utgangspunkt for utbygging, samt beskrivelse av anlegget, her også ved hjelp av illustrasjoner/bilder. Anleggsprofilene gir også noe informasjon om bruken i anlegget; hvor stor kapasitet anlegget har, hvem det brukes av og hvilke idretter som er representert. Jeg vil også komme kort inn på nedlagte- og planlagte og eventuelt fremtidige anlegg etter at de eksisterende anleggene er presentert.

3.1.1 Sportsclub Akropolis AS, avd. Åssiden i Drammen

Sportsclub Akropolis AS er den største treningskjeden i Drammen og består av fire sentre⁷⁴. Det finnes en innendørs sandbane knyttet til treningssenteret på Åssiden. Dette senteret ligger i Ingvald Ludvigsens gate 14, 3027 Drammen⁷⁵.

Banen ble satt opp i 1998, men dessverre er alle skisser og dokumenter fra da banen ble anlagt kastet for mange år siden⁷⁶. Tidligere bedriftsansvarlig og daglige leder hadde idèen til sandbanen. Treningssenteret skulle flytte rett over gata fra opprinnelig plassering og

---

⁷⁴ Sportsclub Akropolis AS (u.å.)

⁷⁵ E-post, tidligere bedriftsansvarlig og daglige leder, Johnny Solberg, 30.10-2012

⁷⁶ E-post Johnny Solberg (30.10-2012)

arealet sandbanen står på i dag var egentlig satt av til svømmehall. Det ble deretter konkludert med at svømmehallen som var på andre siden ble så lite brukt at de heller ville bruke arealet til noe annet. Da var likevel muren rundt påbegynt, og tanken ble da å prøve å skille seg litt ut fra andre treningsentre og samtidig få et litt sommerlig tema inn i bygget. På den tiden hadde også norsk sandvolleyball begynt å trekke til seg mye oppmerksomhet i media, da flere norske sandvolleyball-lag utmerket seg på et internasjonalt nivå (intervju R1; Rafoss & Wardenær, 1998). Det ble også bygd flere utendørsbaner i Drammen, og idèen om en innendørs sandvolleyballbane ble dermed realisert (intervju R1). En høyt profilert norsk sandvolleyballspiller på herresiden⁷⁷ var også innom senteret etter at banen var påbegynt, hvor han da hjalp til med å få tak i riktig type sand. Han satte også i gang sandvolleyballskole og bidro til å skape litt blest rundt sandvolleyballbanen. Det var også en av de første innendørs sandbanene i Europa den gangen den ble bygd (intervju R1).

Banen er i utgangspunktet kun en berge på 20 x 20 meter, med takhøyde på seks meter, fylt med vasket sand fra Skåne i Sverige (intervju R1)⁷⁸. Høidalen ga tips om hvilken sand de burde ha. Denne sanda var blitt kjørt gjennom en sentrifuge som fjerna alle urenheter, og sandkornene har en helt spesiell størrelse. De er ikke for små, for da gnager de og sanden pakker seg, og heller ikke for store, da sanda blir for hard og dermed vond å spille på. Banen er likevel er noe mindre enn den offisielle sandvolleyballbanen; den er en meter for kort i hver ende, altså totalavstanden er to meter for kort. Banen skal egentlig være to og en halv meter bak den bakerste linja der en skal serve fra slik at en har mulighet til å hente fart på hoppserveren. På grunn av at banen er på et område som var til overs da senteret ble flytta var det altså ikke mulig å gjøre noe med størrelsen. Hadde sandbanen vært med i planleggingen fra starten av hadde treningscenteret valgt å snu banen slik at den ble både bredere og lengre. Banen er altså ikke stor nok til å ha godkjente konkurranser på. For at dette skulle vært en realitet måtte treningscenteret ofret en del areal som tilhører squash og treningsavdelinga, noe som ikke var et aktuelt tema (intervju R1).

Det er ikke gjort noe spesifikt for å tilrettelegge for funksjonshemmede i tilknytning til sandbanen ettersom de kanskje har litt lite nytte av det. Selve treningscenteret er heller ikke tilrettelagt noe med tanke på dette utover at det er enkel tilgang med rullestol, og at det

---

⁷⁷ Vegard Høidalen

⁷⁸ Se også e-post Johnny Solberg (30.10-2012)

finnes handicapptalett. Det har heller aldri vært noen etterspørsel etter dette fra brukerne og per i dag er det registrert fire rullestolbrukere i tilknytning Sportsclub Akropolis. Disse trener på Marienlyst og Åssiden, som er de to sentrene som har enklest tilgang⁷⁹.

Banen var enormt mye i bruk de fem-seks første årene etter at den ble bygd, mye på grunn av sandvolleyballspilleren som hadde en del kurs. I tillegg ble det arrangert flere kvelds- og nattcuper i helgene (intervju R1, februar, 2013). Nå er banen i bruk mellom fire-seks timer hver ettermiddag/kveld, både av medlemmer ved treningssenteret og ikke-medlemmer. Her spilles det mest sandvolleyball og sandfotball (intervju R1)⁸⁰.

Sandvolleyball på denne banen spilles ofte med minst tre-fire spillere på hvert lag, ofte seks og av og til åtte eller til og med ti. Sandfotball er organisert ved at senteret har kjøpt inn et par mindre mål som er lette å sette inn på banen om man ønsker å spille sandfotball i stedet for sandvolleyball. Ellers er det ingen andre idretter som utøves her. Det er omtrent 15-20 ulike grupperinger inne hver uke, hovedsakelig mosjonister, bestående av unge, mannlige grupper, og veldig få jenter. Hallen har aldri vært brukt til organiserte treninger innenfor sandidrettene. Banen brukes også kun om kvelden. Tidligere hadde treningssenteret en avtale med yrkesskolen i Drammen om bruk på dagtid. Denne avtalen ble likevel kutta ut på grunn av mye støy for de litt eldre kundene på treningssenteret. Det kan altså være vanskelig å samkjøre driften av et treningssenter og utleie av en sandbane som ligger så tett på selve treningsarealet til skoler på dagtid. Senteret tjente heller ikke særlig mye penger på denne avtalen (intervju R1).

Sandbanen er gratis for kundene på Akropolis. For ikke-medlemmer koster det 100,- per person, som er det samme som det koster for ikke-medlemmer å trene. Da kan de være på senteret så lenge de vil. Banen kan likevel ikke bookes for mer enn to timer av gangen. Da de fleste gjerne vil spille mellom kl. 16-20 på kvelden kunne en sikkert hatt tre baner og likevel fått fylt de opp (intervju R1).

Det er treningssenteret Sportsclub Akropolis AS som eier sandbanen, og som finansierte utbyggingen. Sanda var den største utgiften på rundt 70 000,-, mens maling, nett og diverse kom i tillegg. Totalkostnadene var da omtrent på rundt 100 000,- (intervju R1).

---

⁷⁹ E-post Johnny Solberg, 18.02-2014

⁸⁰ Se også e-post Johnny Solberg, 30.10-2012

Foto: Privat. Tatt fra inngangen.

Foto: Privat. Banen sett innenfra, nett til høyre ut mot treningsarealet.

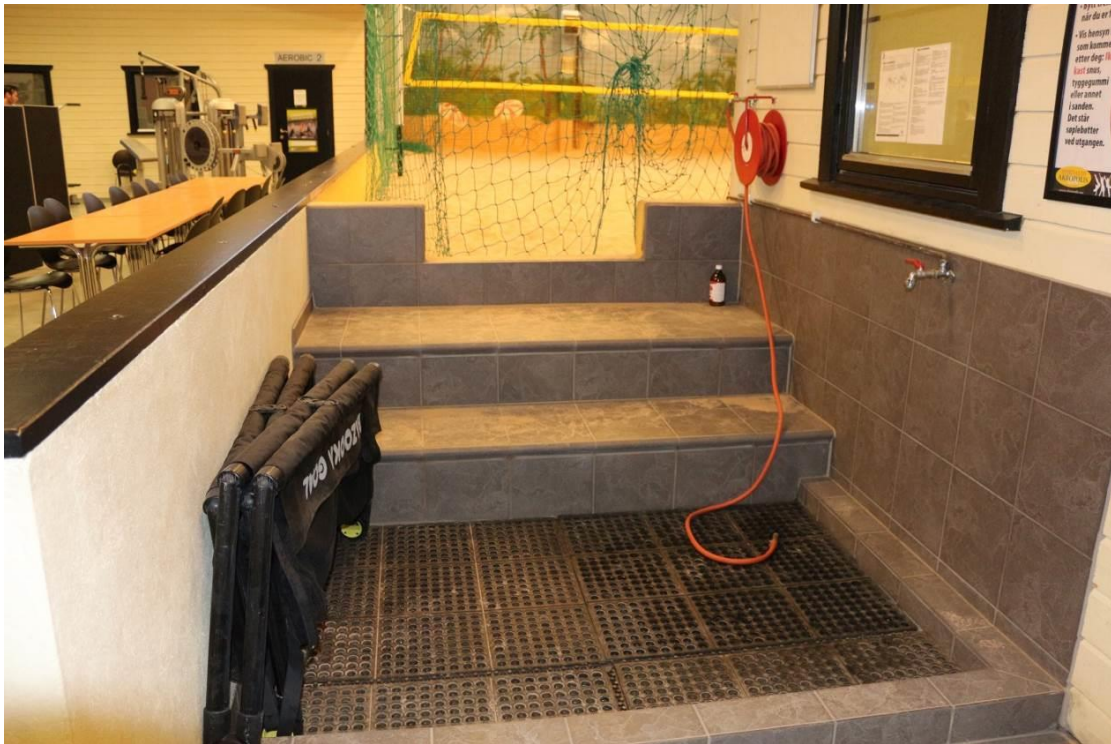

Foto: Privat. Tatt rett før inngangen. Areal ut til treningssenter til venstre. Mål til sandfotball, samt område for å skylle av seg på beina, etc.

3.1.2 Grenland Folkehøgskole i Porsgrunn

Grenland Folkehøgskole ligger ved Telemarkskysten i Porsgrunn kommune, ca. 4 km. fra sentrum. Her er det en egen sandvolleyball-linje som disponerer to utendørs sandbaner, samt en innendørs sandhall i tilknytning til skolen. Adressen hit er: Grenland Folkehøgskole, Tveitanvegen 58, 3946 Porsgrunn⁸¹.

Sandhallen sto ferdig høsten 2002 og ble initiert av daværende rektor ved skolen, Kjell Ivar Øya, samt skolens sandvolleyball-lærere, deriblant tidligere proffspiller i sandvolleyball, Jan Kvalheim. På denne tida satset skolen på idrettslinjer⁸² og sandhallen ble bygd på bakgrunn av sandvolleyball-linjen som ble startet ved skolen, og for å sikre elevene ved denne linja et godt tilbud om å trene på sand hele året (intervju R2)⁸³. Sandvolleyballkullet fra 2002/2003 var det første kullet som fikk bruke sandhallen⁸⁴. Tilbudet ville selvfølgelig i

---

⁸¹ Grenland Folkehøgskole (2008a)

⁸² Noen år tidligere ble det opprettet en fotballlinje, i tillegg til at det på samme tidspunkt som sandvolleyball-linja ble opprettet var det også ei håndball-linje på gang (e-post Kjell Ivar Øya, 04.11-2013)

⁸³ Se også e-post fra nåværende lærer ved Grenland Fhs., Liv Kristin Nuland Lekven (25.10-2012); e-post Kjell Ivar Øya (04.11-2013)

⁸⁴ E-post Liv Kristin Nuland Lekven (20.02-2014)

stor grad inkludere elevene på de andre linjene ved skolen som likte å spille sandvolleyball, og det viste seg fort at det også var interesse i Grenlandsområdet for å leie hallen på ettermiddags- og kveldstid⁸⁵.

Tidligere reiste skolen med sandvolleyball-linja til Drammen for å trene i en hall der⁸⁶, noe som i lengden ble for langt (intervju R2)⁸⁷. Linja hadde også tilgang til en sandhall i Skien, driftet av Kvalheim og noen av hans venner. Etter et års tid opphørte denne driften og skolen sto da noe ribbet tilbake i sin satsning på sandvolleyball. Ideen om å bygge egen hall dukket opp og rektor og flere var og så på hallen i Skien, i tillegg til at Kvalheim hadde kjennskap til noen andre innendørs sandhaller. Det var imidlertid svært få haller i Norge da, og Grenland Folkehøgskole bygget en av de første⁸⁸.

Skolen gikk først i gang med å gjøre en grundig analyse av hva slags hall de ønsket, samtidig som de måtte ta hensyn til økonomien. Det var ønskelig med undervarme i sanden, altså å kunne ha varm sand uten at det skulle bli for varmt i selve hallen. Dette var på bakgrunn at tidligere erfaringer med hallen i Skien, som hadde hatt stråleovner i tak og vegger. Dette ble til tider ubehagelig for spillerne. Det var også ønskelig med en liten tribune for publikum og deltakere til mindre turneringer og ikke minst interne turneringer/arrangementer på skolen, samt et garderobeanlegg med dusj og toalett. Sistnevnte hadde skolen dessverre ikke økonomisk mulighet til og ble nedprioritert da elevene ved skolen tross alt har tilgang til dusj og toaletter på internatet. Skolen hadde på den tiden et godt samarbeid med en entreprenør i Skien, som gjorde at de fikk en god pris på prosjektet⁸⁹.

Hallen er 18 meter lang og 10 meter bred – med to meter til en liten tribune til å sitte på. Denne er laget av sement i to nivåer og er plassert på den ene langsiden, kun delt på midten av inngangsdøren⁹⁰. Nettoppsettet er fra FunTec og finkornet skjellsand kom fra Nissedal Sandforedling. Undervarme i sanden gjør at sandbanen kan brukes hele året uten at det blir

---

⁸⁵ E-post Kjell Ivar Øya (04.11-2013)

⁸⁶ Sandbanen innendørs tilknyttet Sportsclub Akropolis AS, avdeling Åssiden

⁸⁷ Se også e-post Liv Kristin Nuland Lekven (25.10-2012)

⁸⁸ E-post Kjell Ivar Øya (04.11-2013)

⁸⁹ E-post Kjell Ivar Øya (04.11-2013)

⁹⁰ E-post tidligere lærer i sandvolleyball Grenland Fhs., Jan Kvalheim (01.05-2013; 25.10-2013); e-post, Liv Kristin Nuland Lekven (29.10-2013)

ubehagelig og kaldt (intervju R2)⁹¹. Høyden under taket er ca. 10 meter, mens sanddybden var ca. 50 cm, men vil sannsynligvis være nede i 30-40 cm. nå⁹².

Det er to dører som inngang til hallen per i dag – en dobbeltdør, som er hovedinngangen, og en enkeldør på motsatt side nede i hjørnet⁹³. Med tanke på universelle løsninger finnes det er ingen ramper eller andre tilrettelagte hjelpemidler for rullestolbruker, men da inngangene ligger på bakkenivå er det heller ingen trapper for å komme inn i hallen Det er mulig for handikappede å bli hjulpet ned i sanden og det er plass til rullestol ved siden av tribunen⁹⁴. Det er fire høye, smale vinduer i hallen, et i hvert hjørne av hallen. Disse er laget med glass som ikke kan knuses. Iblant kan dette medføre sol i øynene for de som spiller, men dette sees likevel ikke på som et stort problem⁹⁵. Lysrørene i taket har «beskyttelsesgitter» over, som blir truffet iblant og er derfor utsatt for noe slitasje⁹⁶. Ventilasjonsanlegget er stort og kraftig, men filteret må skiftes jevnlig, da dette tettes av sandpartikler⁹⁷. Toalett for brukere hallen finnes i låven tilknyttet sandhallen. Døra hit står alltid åpen. Låven ble i gamle dager brukt til dyrehold og sto da opprinnelig på plassen før sandhallen ble bygd. Låven leies ellers ut som lager/verksted til bedrift/privatperson(er), i tillegg til at skolen også bruker deler av den til garasje og verksted⁹⁸.

Sandhallen brukes vanligvis i til sammen ca. 16 timer i uka til undervisning på skolen. Det er da hovedsakelig undervisning på sandvolleyball-linja (mellom 9 og 12 timer i uka) og valgfag sandvolleyball (opptil fire timer i uka).⁹⁹ I tillegg er det faste leietakere av hallen 11 timer i uka, fordelt på sju ulike leietakere. Faste leietakere per februar 2013 var et par bedrifter med to timer i uka hver (Høgskolen i Telemark og Goodtech), samt fire

---

⁹¹ Se også e-post Jan Kvalheim (01.05-2013)

⁹² E-post Jan Kvalheim (01.05-2013)

⁹³ Det finnes ingen større åpning i veggen til å bruke for å bytte sand, selv om lærerne mener dette ville vært en stor fordel dersom det skulle bli en nødvendighet. Dette er likevel kostbart og tungvint med tanke på logistikk

⁹⁴ E-post Liv Kristin Nuland Lekven (26.02-2014)

⁹⁵ E-post Jan Kvalheim (25.10-2013); e-post Liv Kristin Nuland Lekven (03.11-2013)

⁹⁶ I løpet av 10 år har det ikke skjedd at noen lysrør har sprukket og spredd glass i sanden (e-post Jan Kvalheim, 25.10-2013). Det påpekes at lysrørene burde vært montert langs veggene for enklere utskiftning. Måten det skiftes lysrør på nå er ved hjelp av stillas, noe som er både dyrt og mer komplisert (e-post Liv Kristin Nuland Lekven, 18.02-2014)

⁹⁷ E-post Jan Kvalheim, (25.10-2013); e-post Liv Kristin Nuland Lekven (03.11-2013)

⁹⁸ E-post Liv Kristin Nuland Lekven (20.02-2014; 26.02-2014)

⁹⁹ Det skal nevnes at skolen ikke hadde nok elever til å drive sandvolleyball-linja skoleåret 2012/2013, noe som førte til at hallen var noe mindre i bruk enn normalt på det tidspunktet intervjuet fant sted. Skoleåret 2013/2014 hadde derimot sandvolleyball-linja åtte elever (e-post Liv Kristin Nuland Lekven, 23.10-2012; 29.10-2013)

privatpersoner med 1,5 timer i uka hver og en privatperson med en time i uka¹⁰⁰. Per november 2013 leide fremdeles de samme to bedriftene 1-2 timer hver, mens fire privatpersoner¹⁰¹ sto oppført og leier 1-2 timer i uken¹⁰². De fleste leietakerne består hovedsakelig av mosjonister som spiller for gøy. Per dags dato er det ingen klubber innenfor sandvolleyball/volleyball, eller andre sandidretter, som leier hallen¹⁰³.

Hallen leies også iblant ut til bursdager, turneringer og andre arrangement. Det er av og til drop-in; blant annet skoler som vil leie hallen til timer, samt ulike idrettslag¹⁰⁴ som ønsker variert trening på et belastningsfritt underlag. Skolen ønsker likevel ikke å leie ut alle timene på ettermiddagstid da elever og ansatte skal ha muligheten til å disponere hallen gratis når den er ledig på ettermiddags – og nattestid. Kapasiteten er altså ikke sprengt, og de fleste som vil leie hallen får muligheten til det (intervju R2)¹⁰⁵. Hallen og sandbanen brukes som regel til sandvolleyballspill, men da den er knyttet til en folkehøgskole med mange elever blir den også brukt som tilholdssted til beachparty og andre morsomme aktiviteter/teambuildingsøvelser som ofte er lettere å få til på et mykt underlag. Dette kan for eksempel være å bygge pyramide av mennesker. Av andre sandidretter spilles det også litt beachhåndball og footvolley, men svært lite av det er organisert. Idrettsskoler er også litt inne i hallen og tilrettelegger for lek og i sanden. Det er også tiltenkt fra og med neste skoleår at elever ved sandvolleyball-linja skal tilrettelegge for mer organisert idrett i hallen, gjennom å starte sandvolleyballklubb eller treninger med eksempelvis sandvolleyball eller footvolley for ungdom¹⁰⁶. Dette er for at hallen ikke bare skal være for folkehøgskolen, men også for lokalsamfunnet og at det er ønskelig å bidra til få ungdommen i aktivitet og til å drive med sandidretter når man først har en innendørshall (intervju R2). Det koster per nå 300,- i timen å leie hallen. Da er baller og alt en trenger tilgjengelig (intervju R2)¹⁰⁷.

Hallen og eiendommen hallen ble bygd på eies av Grenland Folkehøgskole (intervju R2), og det var først og fremst skolen selv som måtte sørge for finansiering av hallen. Skolen benyttet seg også av det offentlig tilskuddssystemet til folkehøgskoler som gir tilskudd

---

¹⁰⁰ E-post Liv Kristin Nuland Lekven (23.10-2012; 22.02-2013)

¹⁰¹ Først og fremst vennegjenger

¹⁰² E-post Liv Kristin Nuland Lekven (03.11-2013).

¹⁰³ E-post Liv Kristin Nuland Lekven (29.10-2013)

¹⁰⁴ Blant annet har Eidanger Idrettslag vært en del innom hallen, spesielt med barneidrettsgruppa (e-post Liv Kristin Nuland Lekven, 03.11-2013)

¹⁰⁵ Se også e-post Liv Kristin Nuland Lekven (23.10-2012)

¹⁰⁶ Med bakgrunn i at det også er fotballlinje ved Grenland Folkehøgskole (intervju R2)

¹⁰⁷ Se også e-post Liv Kristin Nuland Lekven (17.02-2014)

over år til nybygg. Likevel ble prosjektet sett på som en investering, utgifter som ville bringe inntekter seinere. Sandvolleyball-linja har rekruttert stabilt med elever, og antall elever er et av de viktigste elementene når det gjelder størrelsen på offentlige tilskudd til folkehøgskolen. Ved å tilpasse bygget til den eksisterende låven som stod der var det en enkel sak å få godkjenning av kommunen til å bygge en sandvolleyballhall¹⁰⁸. Ulike bedrifter var med i oppstarten og ga noen bidrag de tre første årene, men bidro ikke noe økonomisk til driften av hallen seinere. Disse er TA, Sparebanken Grenland, Bergbys Familierestaurant¹⁰⁹, Right To Play¹¹⁰, Adecco Bemanningsbyrå¹¹¹, Steen & Strøm Down Town, Sparebank1 Telemark, samt at Nissedal Sandforening sponset med sandlevering (intervju R2)¹¹². Sponsorenes rolle var viktig, men altså beskjedent i det store bildet¹¹³. Sponsormidler for 15.000,- fra Sparebanken Grenland, Fanta Norge, Bergbys, Adecco og TA¹¹⁴.

Foto: Privat. Tatt fra «tribunen» fra inngangssiden, i venstre hjørne.

---

¹⁰⁸ E-post Kjell Ivar Øya (04.11-2013)

¹⁰⁹ Lokalbedrift i Porsgrunn

¹¹⁰ Right To Play bidro ikke med penger, men skolen samlet inn penger for dem, da Jan Kvalheim var, og er, en aktiv representant for dem som Right To Play-ambassadør (se også e-post Liv Kristin Nuland Lekven (18.02-2014)

¹¹¹ Adecco var med via lokalkontoret i Porsgrunn

¹¹² Se også e-post Jan Kvalheim (25.10-2013)

¹¹³ E-post Kjell Ivar Øya (04.11-2013)

¹¹⁴ E-post Liv Kristin Nuland Lekven (18.02-2014); e-post økonomileder Grenland Fhs. Reidun Asgautsen (04.03-2014)

Foto: Privat. Tatt fra «tribunen fra inngangssiden, i høyre hjørne.

3.1.3 Saaheim Sandhall på Rjukan

Saaheim Sandhall ligger vegg i vegg med idrettshallen Saaheimhallen. Denne unike flerbrukshallen ligger i 5.etasje i den såkalte «Saaheimsoperaen» i Saaheim kraftstasjon. Dette er blitt betegnet som Norges 19. høyeste bygg¹¹⁵ og er et gammelt, tradisjonsrikt kraftverk og fabrikklokale like ved Rjukan sentrum, hvor Sam Eyde og Kristian Birkeland hadde sine lysbueovner da de startet industrieventyret Norsk Hydro (intervju R3)¹¹⁶. Saaheim var for øvrig det gamle navnet på stedet før det skiftet navn til Rjukan i 1907 da byen ble bygget i Vestfjorddalen¹¹⁷. Adressen til Saaheim Sandhall på Rjukan er: Saaheimsveien 3, 3660 Rjukan¹¹⁸.

Industrihallen fra 1915¹¹⁹ ble ombygd til idrettshall i 1991. Foranledningen til dette var at

---

¹¹⁵ Er likevel vanskelig å finne helt nøyaktige lister over dette; bygget blir blant annet nevnt både som nummer 28 og 41 lister over Norges høyeste byggverk (Wikipedia)

¹¹⁶ Se også Radio Rjukan (2006)

¹¹⁷ Radio Rjukan (2006)

¹¹⁸ NVBF (2010i)

¹¹⁹ 3000 mann bygde hele industribygget på 1,5 år og det stod ferdig i 1915. Dette var da verdens største kraftverk, en tittel det overtok fra Vemork Kraftverk 78 km. lenger oppe (e-post, leder i Tinn Idrettsråd og lærer/bibliotekar ved Rjukan Vgs., Ole Jon Tveito, 11.03-2014).

to videregående skoler ble sammenslått, yrkesfaglige Såheim videregående og allmennfaglige Ingolfslund videregående skole, og flytta opp til Saaheim, og man trengte da en bedre idrettshall. Saaheim Sandhall ble offisielt åpnet som Norges daværende 6. sandvolleyballhall¹²⁰ 18. desember 2006, og ble til i et samarbeid mellom Hydro Energi, Tinn kommune, Rjukan IL Volleyball, Rjukan videregående skole og stiftelsen Rjukan Idrett (intervju R3)¹²¹. Utgangspunktet for å bygge en sandhall var å utvikle volleyballtilbudet på Rjukan, med både innendørs volleyball og sandvolleyball, i tillegg til utendørs sandbaner (intervju R3).

Ole Jon Tveito var mannen med idéen om å lage sandhall i det som da ble brukt som lagerlokale i det gamle kraftverket, som det også har vært jernbanetrafikk gjennom. Hydro Energi, som eier lokalene, sa først nei til dette, men etter to år fikk man endelig jobba fram en avtale. Det skjedde når det ble en tettere kobling til Rjukan videregående skole og et forslag om toppidrettslinje for volleyball. Tinn kommune har flere kraftverk og Hydro Energi er også avhengig av lærlinger fra elektrofag og videre rekruttering. På den tida var elektrofag lite populært å søke, mens det nå er snudd på hodet med stor oversøking. Da forslaget om å koble prosjektet til skole kom opp ble derfor interessen fra Hydro Energi endret og det ble tegnet opp et forprosjekt etter en vurdering av lokalet. Dermed ga Hydro Energi klarsignal om at halve hallen sto til disposisjon for å lage en sandhall. Resten av hallen er fortsatt lager for Hydro, mens kraftverket hovedsakelig er inne i fjellet (intervju R3). Da Tveito og Rjukan IL Volley endelig fikk ja fra Hydro Energi ble prosessen satt i gang og hallen kom på plass på rekordtid. Tinn kommune gikk inn som prosjektleder, med ansvaret for kostnader og budsjett, mens byggfag-, tømrer- og mekaniske fag, sammen med skolens lærere, gjorde en stor innsats i det praktiske arbeidet. De tok blant annet på seg jobben med å bygge skillevegg mellom sandhall og lager. Prosessen ble startet i mars 2006, volleyball-tilbudet startet opp i august og hallen sto ferdig allerede ved juletider samme år (intervju R3)¹²².

Saaheim Sandhall har to baner med fulle internasjonale mål. Disse er lagt på langs på grunn av sikkerhetsmarginen rundt banen og fjellgrunnen innunder bygget (intervju R3). Det er 11 meter til taket og det er kjøpt inn topp utstyr fra tyske Funtec, akkurat som på utendørsanlegget Rjukan Sandbane, som har huset seks junior-NM siden 2003.

---

¹²⁰ Noen av de tidligere hallene er lagt ned, mens andre haller har kommet opp

¹²¹ Se også e-post Ole Jon Tveito (31.10-2012)

¹²² Se også Radio Rjukan (2006); Vinje (2006)

Sandbassenget består av 225 kubikk sand med en tyngde på ca. 380 tonn importert kvalitetssand fra Danmark, levert av Woldstad Sand på Modum, fordelt på 750 kvadratmeter og ligger i en dybde på 70 cm. Denne sanden er vasket, harpet, finkornet strandsand, og sandkornene er ca. 0,0-0,1 mm. Det finnes ingen ventilasjonsanlegg grunnet økonomi. Støv vil naturligvis dannes over tid ved sliping av sanden¹²³ og det kan derfor være nødvendig å vanne sanden av og til¹²⁴. Det finnes store vinduer rundt hele hallen, men disse er etterisolert og blendet for direkte sollys. Lysanlegget består av halogenpærer som gir gode lysforhold i hallen. Det er tre innganger inn til hallen; en hovedinngang og to nødutganger i hver ende av hallen som åpnes automatisk ved brannalarm. Hallen er i tillegg sprinklet¹²⁵. Det finnes galleri langs den ene kort- og langsiden som for det meste brukes til tribune. Fire garderober med dusjanlegg, samt to trenertoaletter, er også tilgjengelig for brukerne i hallen.

Dette var hovedsakelig et lokale hvor initiativtakerne ikke fikk lov å gjøre så mange endringer. Rekkverket ble likevel malt gult, og Hydro tok på seg jobben med å sette opp sikringer langs galleriet, da de mente at barn kunne ramle ut gjennom sprinklene (intervju R3). Sandhallen er også lett tilgjengelig for funksjonshemmede med en universell utforming. E kan derfor komme inn i hallen med både rullestol og krykker, men selvfølgelig ikke uti selve sanden. Sittende volleyball og andre tilrettelagte aktiviteter er likevel mulig. Våren 2014 legges det også til rette for et skateanlegg på galleridelen slik at hallen får en tilleggsaktivitet. Tidligere har ikke galleriet vært i bruk til annet enn tribune for tilskuere¹²⁶.

Saaheim Sandhall kan kalles en «naturhall», hvor den ene sida av hallen er fjellvegg hvor en kan se vann som risler ned på baksiden av nettingen. Når det er veldig mye vannføring kommer det vann inn, som drenerer videre ned i systemet. Dette influerer likevel ikke inn på sandbanene, som ligger innenfor dette igjen (intervju R3).

Bruken i hallen går veldig opp og ned i forhold til sesong. Eksempelvis, i 2013 satset volleyball-linja på sandvolleyball rett etter vinterferien, som er tidligere enn det de pleier å gjøre. Dette da de besluttet og ikke prøve å kvalifisere seg til NM. En av grunnene til det er

---

¹²³ Ved bruk gnisses sandkornene mot hverandre

¹²⁴ Radio Rjukan (2006); Vinje (2006); e-post Ole Jon Tveito (11.03-2014; 19.03-2014)

¹²⁵ Det nevnes at brannfaren er minimal i et slikt anlegg

¹²⁶ E-post Ole Jon Tveito (16.02-2014; 19.03-2014)

at det var veldig mange russ dette året som da kolliderer med NM. Det ble da heller prioritert å reise på treningsleir til varmere strøk i april slik at de skulle ha et grunnlag i løpet av mars i forhold til sandvolleyball. I 2013 var noen sandvolleyballspillere, som ikke er med i Rjukan IL Volley, godt i gang siden før jul, mens klubben, som er en ganske stor klubb, ikke var aktive siden oktober. Bruken er altså veldig sesongavhengig (intervju R3). Utenfor sesong og faste treningstider er hallen tilgjengelig for utleie for alle som ønsker å bruke den. I sesong har eksempelvis Rjukan videregående faste tider¹²⁷. Kapasiteten i sandhallen er ikke fylt opp, i motsetning til den tilliggende flerbrukshallen, noe som betyr at den som regel er ledig for og når en ønsker å bruke den. En må da si fra til kontaktperson i Tinn Idrettsråd som, sammen med eier Tinn kommune, er ansvarlig for tilsynet i hallen. Det koster foreløpig heller ingenting å bruke sandhallen og en kan være der så lenge man vil etter avtale¹²⁸ (intervju R3).

Det sportslige nivået på brukerne er fra nybegynner til nasjonalt nivå. Norske proffspillere og utenlandske stjerner fra blant annet Brasil har også vært på besøk¹²⁹. På utendørsbanene spilles det både sandvolleyball, sandhåndball og sandfotball, mens det foreløpig ikke har vært andre aktiviteter enn sandvolleyball inne i sandhallen. Hallen kan derfor kalles en ren sandvolleyballhall (intervju R3).

Sandhallen ble realisert gjennom et økonomisk spleiselag, med en total kostnadsramme på rundt 900.000 kroner. Dugnadsinnsatsen fra lærere og elever ved Rjukan videregående, samt medlemmene i Rjukan IL Volleyball, vurderes til ca. 400.000 kroner. Tinn kommunestyre bevilget 200.000,- som kommunalt tilskudd, i tillegg til å forskuttere 300.000,- i forventa tildelte spillemidler. Anlegget ble ansett som et nærmiljøanlegg og mottok seinere 300.000 kroner i anleggsmidler fra Norsk Tipping (intervju R3).¹³⁰ Fylkeskommunen (altså Rjukan Vgs.) bevilget 100.000 kroner av sine regionale utviklingsmidler¹³¹. Sand var det dyreste, rundt 350.000 kroner, mens utstyret kom på rundt 25.000 kroner per nettoppsats. Resten utgjorde materialkostnader. (intervju R3). Hydro Energi ville ha Tinn kommune som eneste leietaker og leier ut lokalet for den

---

¹²⁷ Antall brukere er veldig sesongbasert og det finnes ingen eksakte tall på eksempelvis hvor mange timer hallen er i bruk per dag, uke, etc. (E-post Ole Jon Tveito, 11.03-2014)

¹²⁸ Tinn kommune prioriterer folkehelse og fysisk aktivitet i høyeste grad og tilbyr gratis bruk av alle idrettsanlegg i kommunen. Det er bare Rjukan-badet man betaler for å bruke av idrettsanlegg (intervju R3)

¹²⁹ E-post Ole Jon Tveito (19.03-2014)

¹³⁰ Se også dokument 1 – *Tinn kommune – Særutskrift: Sandvolleyball i Saaheimshallen* (2006, 03.07)

¹³¹ Vinje (2006)

symbolske sum av ei krone i året¹³². Dette mot at Tinn kommune betaler driftskostnadene, som hovedsakelig er strøm (intervju R3). Sponsorere var med i byggeprosessen fra dag en¹³³. De har betalt et årlig beløp på ti, seks, fire eller tre tusen kroner. Av 20 sponsorer har sju-åtte av de vært med hele tida i 10 år. De første tre åra gikk sponsorinntektene til å betale ned anlegget. To av sponsorene som var entreprenører som ga lang utsettelse på betaling mot at de fikk sponsorskiltene sine bli hengende noen år lengre i hallen. Alle disse sponsorene var utenfra, 90 % var lokale: Woldstad Sandforretning, Brødrene Alseth Entreprenørforretning AS, Intersport Rjukan, Radio Rjukan, Rjukanlys AS, Hydelko, Stordalen Garsbruk, Rjukan Hytteby Kro, Rjukan VVS & Elektro, Elektrokontakten, Rjukan Næringshage, Cutty Salongen, Fargerike Thorud, TB Bil AS, ProgNett AS, Tinn Ferdigbetong, Rimi Rjukan og Tinn Energi¹³⁴.

Foto: Privat. Tatt utenfor bygget og viser Saaheim kraftstasjon i sin helhet.

---

¹³² I likhet med flerbrukshallen

¹³³ E-post Ole Jon Tveito (25.03-2014)

¹³⁴ E-post Ole Jon Tveito (10.06-2014)

Foto: Privat. Viser begge banene fra ene kortsiden med galleriet ovenfor.

Foto: RIL Volleyball (18.12-2006) Fra oppvisningskampen da hallen ble åpnet.

Foto: Privat. Tatt fra galleriet på kortsiden – overblikk over begge banene i sin helhet.

3.1.4 Sunnfjordhallen ved Sunnfjord Folkehøgskule

Sunnfjord Folkehøgskule ligger ca. 2 km. fra Førde sentrum og består av tre internat, administrasjonsbygg og undervisningsbygg, i tillegg til sandhallen tilknyttet skolen, Sunnfjordhallen. Denne er lokalisert til sandtaket på Vie i Førde, ca. 2 km. fra skolen¹³⁵.

Sunnfjord Folkehøgskule startet med volleyballtilbudet skoleåret 1993/94. I 2003 ble det opprette en linje som kombinerte både sandvolleyball og volleyball, hvor en sikra sandvolleyballdelen ved å ha to treningssamlinger i utlandet. Tanken om en innendørs sandhall i Førde dukket derfor opp allerede da¹³⁶.

Bakgrunnen for ideen med en sandhall i tilknytning Sunnfjord Folkehøgskule var for å øke linjespekteret, gi et bedre tilbud til elevene og dermed kunne trekke flere elever og gode lærere til skolen. Med utgangspunkt i ungdommers preferanser og idretter som vokser i popularitet var det hovedsakelig sandidretter skolen ville sikte seg inne på¹³⁷. Tanken om en innendørs sandhall var også basert den store søkermassen til volleyball-linjen ved

---

¹³⁵ Sunnfjord Folkehøgskule (2013b); Vengen (2012)

¹³⁶ E-post volleyballlærer ved Sunnfjord Folkehøgskule, Magne Hornes (04.06-2015).

¹³⁷ Dokument 6 – Søknad om tilskot om sandhall på Vie (2012, 15.05)

skolen, veldig god kompetanse på lærerne, som regnes som høyt profilerte volleyball- og sandvolleyballtrenere, samt de gode volleyballresultatene Førde gjennom flere år kan vise til. Skolen hadde likevel bare kun en gymsal til disposisjon og måtte samarbeide med videregående skoler om å komme inn i Førde-huset for å få nok halltid. Hallkapasiteten i Førde er likevel presset og skolen begynte å se seg rundt etter andre muligheter. Dette var en lang prosess og det ble gjort flere utredninger i forkant hvor ulike alternativer ble vurdert. Blant annet var skolen i kontakt med bedrifter som lager store plashaller og så også på muligheten for selv å etablere en stor flerbrukshall. Det ble til og med ble engasjert en arkitekt som tegna utkast til permanent hall. Det var likevel en viss skepsis til å sette opp en plashall i Førde på grunn av de varierende værforholdene, med tanke på vind, snømengde og stabilitet. En investering i en permanent hall ville heller ikke folkehøgskolen klare alene og visste at de da måtte samarbeide med andre parter¹³⁸ (intervju R4). Etter hvert begynte skolen å se på allerede oppsatt bygningsmasse og industriarealer i Førde som kunne være aktuelle (intervju R4).

Våren 2012 kom Sunnfjord Folkehøgskule i kontakt med elektronikkfirmaet Hellenes Holding AS, som hadde en forholdsvis ny industrihall stående ledig i nærheten av skolen. De skulle flytte aktiviteten sin til et større areal og hadde allerede inngått en opsjonsavtale for et annet område i Førde. Denne hallen ble tidligere brukt som verksted-/produksjonslokale for firmaet hvor de lagde installasjoner til oljeindustrien, men var nærmest perfekt for å lage et tilbud for sandvolleyball og andre sandidretter. Blant annet var takhøyden god, undervarme var allerede lagt og hallen var stor nok i areal, med nærmest perfekte internasjonale mål for sandvolleyball. Etter en lang prosess med interessenter gikk folkehøgskolen inn i leieavtale med Hellenes, gjeldende fra 18.oktober 2012. 24.november 2012 ble hallen åpnet (intervju R4)¹³⁹.

Det var altså Sunnfjord Folkehøgskule som tok initiativet til å gjøre om industrihallen om til en sandvolleyballhall og er et prosjekt skolen selvstendig har drevet fram. Skolen har i flere år hatt en stor strøm med volleyball elever, samtidig som de også har prøvd å ha fokus på sandvolleyball. Sandhallen bidrar dermed til å komplementere tilbudet til skolen

---

¹³⁸ Denne tanken er fremdeles ikke lagt helt vekk grunnet for liten kapasitet i Førde-huset

¹³⁹ Se også Volleynytt.net (2012); Osland (2012); e-post, rektor Sunnfjord Folkehøgskule, Jorun Knapstad (28.12-2012). Det skal nevnes at det var flere aktuelle leietakere for Hellenes, men folkehøgskolen stakk seg litt ekstra positivt ut ved at de gjerne vil tilrettelegge for et idrettsanlegg som gir tilbud til flere brukere enn bare egne ansatte og elever (Osland, 2012). Angående leieavtale se dokument 4 – *Leiekontrakt for lokaler mellom Hellenes Holding AS og Stiftelsen Sunnfjord Folkehøgskule*.

ytterligere. Hellenes sto for mye av grunnarbeidet i prosjektet med å tilrettelegge for den nye sandhallen, i tillegg til at skolens vaktmestere gjorde en del med å bygge opp ramme omkring sanden, etc. Sogn og Fjordane Volleyballkrets har vært en positiv samarbeidspartner og folk fra kommunen og fra de videregående skolene i kommunen var også litt involvert i prosessen, men det endte med at folkehøgskolen tilslutt tok hele investeringen med sandhallen selv (intervju R4)¹⁴⁰. Hellenes AS står som eier, mens Sunnfjord Folkehøgskule står som leietaker og har ansvar for driften. Skolen har en leiekontrakt på tre år, med opsjon på forlengelse av avtalen for inntil to perioder à tre nye år (intervju R4)¹⁴¹.

Visjonen rundt Sunnfjordhallen, også kalt Sunnfjordhallen Beach Center, er å skape noe som er viktig for Førde, ikke bare folkehøgskolen, og at hallen skal kunne være et tilbud til både bredde og topp, alt fra barnehager til elitespillere. Dette er basert på det allerede store volleyballmiljøet i Førde. Folkehøgskolen kaller det ei Førde-satsing, som gjennom samarbeid rundt det eksisterende kraftsenteret i innendørs volleyball, videre volleyball- og sandvolleyballssatsing, samt miljøet rundt skal kunne gi alle i Førde et godt utbytte (intervju R4)¹⁴². Det har også vært et mål å gi elitespillere ved Førde Volleyballklubb et tilbud for å kunne trene alternativt i vinterhalvåret for å beholde de beste spillerne. Et annet mål er å gi et økt tilbud til elever ved videregående skoler og dermed også bidra til rekruttering, gjøre Førde mer attraktiv for både høgskolestudenter og videregående elever, samt utnytte hallen til bruk for den delen av befolkninga som ikke har så lett for å finne seg treningsformer. Det er også et mål å øke interessen for andre sandidretter som vokser internasjonalt, og effekten av trening i sand i byen (intervju R4)¹⁴³.

Selve Sunnfjordhallen er lokalisert i en del av bygningen til Hellenes, et lokale som består av 700 kvadratmeter i 1.etasje¹⁴⁴. Sunnfjordhallen beskrives som en spesialhall for sandidretter, på 28 x 28 meter, en takhøyde på 12 meter, undervarme og to sandvolleyballbaner med internasjonale mål; 16 x 8 meter. Sandhåndball- og sandfotballbanen er på 26 x 11 meter. Varmekablene er konstruert av tidligere eiere og lå under golvet fra før av. Sandkassa inneholder 40 cm. med sand som ble hentet fra

---

¹⁴⁰ Se også e-post Magne Hornes (04.06-2015)

¹⁴¹ Se også Vengen (2012); Osland (2012); Brevik (2012); Volleynytt.net (2012); Førde Volleyballklubb (2012); dokument 4; dokument 6

¹⁴² Se også Osland (2012); Skadal (2012); Sunnfjord Folkehøgskule (2013a)

¹⁴³ Se også dokument 6; Brevik (2012)

¹⁴⁴ Se dokument 4 og 5 (2011, 15.12) – ihht. tegningen; det totale leiearealet er markert med blått

Danmark (intervju R4)¹⁴⁵. Det finnes vinduer oppe langs kanten ved taket og to dører inn til hallen, samt to store industriporter som blir brukt til lufting og rømningsveier¹⁴⁶. Det er også lagerrom og toaletter i hallen, samt noe ledig plass ved siden av selve sandkassa. Dette området kan egentlig bli til salgs, men for skolen hadde det vært ønskelig med eksempelvis andre mindre aktiviteter på dette området, eksempelvis badminton, bordtennis, etc. Dette skal tas opp til vurdering etterhvert (intervju R4).

Når det gjelder universelle løsninger er det mulig for rullestoler å komme inn i hallen, men naturlig nok ikke ut i selve sanden. Grunnen til dette er fordi arbeidet med hallen ble gjort relativt raskt, noe som førte til at slike permanente løsninger dessverre ikke ble lagt til rette for. Det er likevel tilgang til toalett for funksjonshemmede¹⁴⁷ og en stor parkeringsplass rett utenfor hallen bidrar også til god tilgjengelighet (intervju R4).

Et 180 kvm stort (26 x 7 meter) bilde av hav og strand, trykt på polyesterduk, ble hengt opp i starten av november 2014 og det finnes parasoller, strandstoler og hengekøyer i hallen. Det er også kjøpt inn ballkanon for å gjøre hallen enda mer attraktiv. Ballkanonen kan serve baller i ønskelig hastighet tilpasset nivået og en kan variere både rotasjon og skru på ballen. Dette kan spare trenere for armslitasje, en kan trene mottak uten å måtte ha spisskompetanse på serving, i tillegg til at flere baller gir større intensitet på treningene. Treningseffekten øker dermed betydelig¹⁴⁸.

Etter ti år med volleyball-linje har skolen gradvis utviklet seg som en folkehøgskole for volleyballspillere og det har etter hvert også blitt satset på sandvolleyball. Nå ønsker skolen å kalle seg en "Beach- og volleyballskole". Skoleåret 2014/2015 er det en ren sandvolleyball-linje, samt halvårskurs både høst og vår i sandvolleyball. Disse kalles Beachvolleyball, Beachvolleyball halvårskurs høst og Beachvolleyball halvårskurs vår. Det er også mulig å drive med flere ulike sandidretter på linjene Beach Sport, Beach Sport halvårskurs høst og Beach Sport halvårskurs vår. Mens sandvolleyball naturlig nok er den sentrale idretten på Beachvolleyball-linja og profilerer seg, sammen med volleyball-linjene, som mer prestasjonsretta idrettslinjer, er Beach Sport en bredere linje med vekt på

---

¹⁴⁵ Se også Osland (2012); Vengen (2012); Brevik (2012); Sunnfjord Folkehøgskule (2013d); e-post Magne Hornes (04.06-2015)

¹⁴⁶ E-post Jorun Knapstad (12.05-2015)

¹⁴⁷ E-post Jorun Knapstad (24.02-2014)

¹⁴⁸ Sunnfjord Folkehøgskule (2013a)

å drive med flere ulike sandidretter og vannaktiviteter¹⁴⁹. Dette har bidratt til at det har blitt innført nye sandidretter, som sandfotball/beachsoccer, beachhåndball og peteca¹⁵⁰, footvolley, beachtennis, beachthouckball og frescobol¹⁵¹. Det finnes mål, baller og utstyr til sandvolleyball, sandfotball og sandhåndball. Siden det er to baner går det også an å være flere der samtidig. Det har også vært arrangert turneringer og treningsleir i flere ulike sandidretter¹⁵².

Sunnfjordhallen brukes altså til trening, spill og linjeundervisning med rundt 14 timer for elevene på Beachvolleyball og Beach Sport-linjene, men også for elevene på volleyball-linjene. Det arrangeres uformelle og offisielle sandvolleyball-turneringer, hvor skolen inviterer spillere fra blant annet TVN og Wang sine toppidrettsskoler. På den måte ønsker skolen å bygge opp regelmessige og fastsatte turneringer gjennom hele skoleåret i samarbeid med resten av sandvolleyballmiljøet i Norge (intervju R4)¹⁵³. Skoleåret 2015-16 er det ønskelig å formalisere samarbeidet med TVN og få til en vinterserie i innendørs sandvolley¹⁵⁴.

Det leies også ut til bedriftslag og andre, eksempelvis til familier som arrangerer familieselskaper og barnebursdager eller hoteller som leier hallen til turneringer i sammenheng med fester. Det har blant annet vært arrangert kus for barn på mellomtrinnet, som ble holdt av elevene på skolen og den brasilianske treneren ved skolen, Marcelo Penner. Det er også planer om å få inn et mer organisert lavterskeltilbud et folkehelseperspektiv for godt voksne sandvolleyballskole for barn, ungdom og funksjonshemmede. Det sportslige nivået ligger på alt fra hobbynivå til spillere på elitenivå. Skolen ønsker gjerne å få leid ut hallen så mye som mulig ved siden av egne behov for å dekke kostnadene til drift av hallen og kapasiteten i hallen er fremdeles god (intervju R4).

Det er altså mulig for alle å leie seg tid i hallen etter avtale, men brukes hovedsakelig av skolens elever, samt Førde Volleyballklubb som har faste treninger (intervju R4). På skolens egne hjemmesider finnes det en link for korttidsleie¹⁵⁵, samt prisliste¹⁵⁶.

---

¹⁴⁹ E-post Magne Hornes (04.06-2015)

¹⁵⁰ Osland (2012); Skadal (2012)

¹⁵¹ Osland (2012); Sunnfjord Folkehøgskule (2013d)

¹⁵² Sunnfjord Folkehøgskule (2013d)

¹⁵³ Se også Sunnfjord Folkehøgskule (2013d)

¹⁵⁴ E-post Magne Hornes (04.06-2015)

¹⁵⁵ Sunnfjordhallen (2013)

¹⁵⁶ Sunnfjord Folkehøgskule (2013c)

Det har allerede vært arrangert flere bedriftsturneringer og det er nå startet en bedriftsserie der tretti bedrifter betaler inn en fast sum som hovedsakelig går til driften av hallen. Skolen har også organisert seg som innendørs volleyballidrettslag i samarbeid med Førde Volleyballklubb. På den måten kommer de innunder støtteordninger, noe de som folkehøgskole foreløpig ikke gjør (intervju R4)¹⁵⁷.

Realiseringen av sandhallprosjektet krevde masse ressurser og investeringen lå på et millionbeløp. Ser skolen på inntekter/utgifter for 2013 ligger de på godt over en halv million, ca. 650 000,- i underskudd. Skolen søkte om tilskudd på 100 000,- fra Førde kommune¹⁵⁸, uten at dette ble tildelt. Det har også vært vanskelig å nå ut til lokalsamfunnet med tanke på sponsorer. Det eneste skolen foreløpig har fått av ekstern støtte er på 9 000,- fra Sunnfjord Næringsutvikling, i tillegg til at Førde Volleyballklubb kjøpte inn sanden (intervju R4). Prosjektleder for hallen fortsetter å søke om ytterligere støtte til drift av hallen. Sparebankstiftelsen i Sparebanen Sogn og Fjordane har nå bevilget 250.000,- til å bygge klatrevegg¹⁵⁹.

---

¹⁵⁷ Se også e-post Jorun Knapstad (12.05-2015); e-post Magne Hornes (04.06-2015)

¹⁵⁸ Skadal (2012)

¹⁵⁹ E-post Jorun Knapstad (12.05-2015); e-post Magne Hornes (04.06-2015)

Alle foto sendt på e-post fra Sunnfjord Folkehøgskule ved Magne Hornes med tillatelse til å bruke i oppgaven.

3.1.5 Actionball Sandnes

Actionball ligger sentralt på Lura i Sandnes, like ved E39. Det er en kort kjøretur fra Stavanger sentrum - en tar av motorveien ved Kvadrat kjøpesenter, følger Somaveien og

Dyre Vaas vei til man kommer til Dyre Vaas vei 61¹⁶⁰.

Selve idèen om å bygge Actionball på Sandnes kom høsten 2008. Initiativtakerne¹⁶¹ ønsket å lage en innendørs idrettshall bestående av utleie av idrett, da hovedsakelig fotball, i tillegg til et eventselskap med ulike arrangementer for bedrifter, fotballbursdager, etc. (intervju R5). Det var ønskelig å *skape en arena hvor ungdom, studenter, forretningsfolk, både gamle og unge kan møtes for å spille fotball på en ny og artig måte, samt et miljø utenfor banene hvor kundene kan slappe av og hygge seg med noe å spise og drikke*. Hallen skulle være en samlingsplass for både fysisk aktivitet og sosialt samvær¹⁶².

De kom så i kontakt med Bjørn Maaseide og to brødre i Sandnes som driver litt med eiendom. De ønsket et samarbeid hvor de kjøpte opp et bygg og utviklet det sånn som de ville ha det, mens initiativtakerne skulle leie bygget. Dette ble da tilfeldigvis et stort, gammelt bygg i Dyre Vaas vei 61 fra 1986 som passet godt til initiativtakernes konsept. Bygget var opprinnelig en tennishall som ble bygd om til å brukes som treningssenter i Elixia-kjeden og seinere som en ren sandvolleyballhall. Da sanden allerede lå i bygget ble det naturlig å tenke utleie for sandvolleyball også. Det tok ca. et år fra idèen kom til bygget sto ferdig med et fullverdig konsept 1.september 2009 (intervju R5).

Multiaktivitetsanlegget består av baner til å spille actionball (fotball), sandvolleyball og squash, to golfsimulatorer, en gamezone med spillkonsoll, samt restaurant og konferansefasiliteter. Hele bygget kan leies ut til ulike arrangementer, blant annet store selskap som julebord, utdrikningslag, kick-off, fagsamlinger og bursdager (intervju R5)¹⁶³. Det er også tilrettelagt med flotte garderobefasiliteter for å ta imot både små og større grupper.

Selve sandanlegget består av tre baner ute og fire innendørs. Her er det varme og lyse lokaler og banene er fylt opp av kvalitetssand som ble brukt under sandvolleyball-VM i Stavanger. Nettoppsettene er av internasjonal kvalitet og høyden kan enkelt justeres til

---

¹⁶⁰ Actionball Sandnes (u.å.)

¹⁶¹ Øyvind Svenning og Jørgen Tengesdal – står i dag som eiere og henholdsvis tidligere salgsleder og tidligere daglig leder. I dag eies Actionball av de tre opprinnelige eierne (Øyvind Svenning, Jørgen Tengesdal og fotballspiller Brede Hangeland – en god kompis av initiativtakerne), samt Maaseide Promotion. Det ble opprettet et nytt selskap for å drifte Actionball, hvor Bjørn Maaseide eier 50,1 % gjennom sitt selskap, mens de tre opprinnelige eierne eier 49,9 %. Dette skaper mer struktur for å få den operasjonelle driften til å fungere optimalt

¹⁶² Dokument 7- Actionball.no

¹⁶³ Se også Actionball Sandnes (u.å.)

ønsket nivå (intervju R5)¹⁶⁴.

For at det skulle bli plass til alle aktivitetene konseptet besto av måtte all sanden, ca. 500 kubikk med sann, flyttes til en annen og litt mindre del av hallen i starten av ombyggingen. Hele sandhallen er 36 meter lang x 18 meter bred, 650 kvadratmeter med sand. I det ene hjørnet er det lagt ca. 150 kvadratmeter med belegningsstein, innebygd bar og det er satt opp faste møbler for et loungeområde som kan brukes både under treninger, turneringer og ulike festligheter (intervju R5).

I starten var det tre baner med vanlige sandvolleyballoppsett og nett, mens det i dag brukes et longnett over to baner, med mulighet for å sette opp til bare en bane, Grunnen til det er at det enkelt skal kunne tilrettelegges for to baner under et langt nett, mens profesjonelle spillere kan bruke det samme nettet til å spille på bare en bane. Det ble brukt mye tid på å snu banene og finne ut best mulig tilrettelegging og bakgrunnen for et langt nett i stedet for standard oppsett er fordi sandhallen blir brukt til flere ulike arrangementer, ulike konkurranser, festligheter på kveldstid, etc. Hallen må derfor være mest mulig funksjonell som enkelt kan tilrettelegges på ulike måter (intervju R5).

Grunnet ulike eventer er alle vinduene i sandhallen tettet igjen, men det finnes store porter som fører rett ut til utendørsbanene. Det er derfor enkelt å åpne opp på sommerstid slik at spillere kan vandre inn og ut mellom banene, samt bytte sand, etc. Det blir god temperatur i hallen grunnet svære gassvarmeovner på veggene, rundt 25 grader hele året uansett vær ute. Det blir likevel noe kaldt i sanden da det ikke er undervarme. Da det er en gammel tennishall er det store gasslamper som gir tilstrekkelig belysning i sandhallen. For å unngå støv i tørr og svært finkorna sand brukes det en vegetabilsk olje kjøpt i Tyskland som blandes ut i vann og spres over sanden et par ganger i året (intervju R5).

Sandhallen blir primært brukt til sandvolleyball. Det har vært litt sandfotball og det er også tilgang til sandfotballmål, men grunnet lite interesse er det ikke brukt så veldig mye ressurser på det (intervju R5).

Brakerprofil i uken varierer mye med sesong og været ute, mens den om vinteren er ganske

---

¹⁶⁴ Se også Actionball Sandnes (u.å.)

konstant¹⁶⁵. Hver dag er begge banene i bruk fra klokka 17 til klokka 21-22. Sandhallen brukes av alt fra profesjonelle sandvolleyballspillere som satser til amatører som bare spiller for gøy. Det er også svært mange bedriftskunder som er innom og spiller enten på kveldstid eller i forbindelse med eventer (intervju R5).

På hjemmesiden til Actionball finner en all informasjon om når de ulike sandbanene er ledig og en kan booke tid på banene online og på telefon. Det finnes også en egen prisliste over alle aktivitetene på senteret; det koster 200,- å leie en sandbane i 45 min. Dette gjelder alle dager. En kan også leie all utstyr som er nødvendig for både treninger og turneringer (intervju R5)¹⁶⁶.

Finansieringen av bygget er todelt – det meste er finansiert gjennom leiekostnadene hvert år. Eierne sto selv for å bygge og kjøpe inventaret (eksempelvis cageball-burene) og ellers av inventar som var ønskelig å ha inne i bygget. Hele renoveringen og finansieringen av bygget, flytting av sand og annen oppgradering ble ivaretatt av huseier¹⁶⁷ og kom på ca. 10-12 millioner. Actionball AS hadde kostnader på ca. 3-4 millioner som ble finansiert via leasing og lån (intervju R5).

Sponsorer er en viktig inntektskilde for den daglige driften til Actionball år for år. Det ble bygd opp et ganske stort sponsornettverk fra starten av, og det var oppe i hele 30 bedrifter på et tidspunkt, både av større og mindre sponsorer. De bidro med alt fra 10.000,- i året for å ha et par skilt hengende i bygget til 100.000,- i året for å være sponsor på en hel fotballbane. Selve sandvolleyballbanen har det vært litt vanskeligere å få sponsorer til, her har egentlig kun Coca Cola stått som sponsor. Det meste ble derfor gjort selv. Actionball knyttet til seg kunder og sponsorer som var med og bidro til at det var en tilstrekkelig pengeflyt de første årene – dette er også noe som jobbes med kontinuerlig (intervju R5).

---

¹⁶⁵ E-post, gründer/eier/tidligere daglig leder Actionball AS, Jørgen Tengesdal (09.10.2012)

¹⁶⁶ Se også Actionball Sandnes (u.å.)

¹⁶⁷ Bjørn Maaseide – fortsatt huseier i dag, men i form av et investerings/eiendomsselskap

Foto: Tillatelse fra Jørgen Tengesdal. Viser sandvolleyballbanene i en tidligere fase, med flere baner og vanlige oppsett.

Foto: 3D-oversiktsbilde med tillatelse fra Jørgen Tengesdal. Bildet viser inngangspartiet helt i front, nederst i bilde. Rett inn til høyre er garderobene. Går en opp de hvite trappene kommer en opp til et område som er grått med bord og stoler til venstre. Dette er et såkalt mingleområde med en 150 tommer storskjerm, kinoseter, samt resepsjon og et lite kjøkken. Fotballbanene er oppe til høyre. Her lå sanden i oppstarten, som så ble flytta til den delen til venstre som viser sandvolleyballbanene.

Foto: Tatt fra nettsiden (Actionball (u.å.) med tillatelse fra Jørgen Tengesdal.

3.1.6 Sandhallen på Sand (ToppVolley Norge - TVN)

Sandhallen ligger inne på Eide som er idrettsområdet til TVN. Anlegget ligger i tilknytning til Sauda videregående Skole på Sand, som er kommunesenteret i Suldal kommune.

Nøyaktig adresse hit er Rygjatunvegen 30, 4230 Sand (intervju R6)¹⁶⁸.

Bakgrunnen for Norges første spesialbygde sandvolleyballhall var å gi elevene ved TVN et unikt tilbud til å trene innendørs på et skadeforebyggende sandunderlag hele året og samtidig være sentral i Norges toppsatsing i sandvolleyball (intervju R6)¹⁶⁹. TVN er et landsdekkende tilbud til alle elever som vil satse på volleyballidretten i kombinasjon med videregående utdanning. Skolen har utdannelsen som høyeste prioritet og legger grunnlaget for den sportslige satsingen med over 20 timer trening i uka og videre satsing mot høyeste europeiske juniornivå. Hele 15 fylker var representert blant elevene i 2014 og all juniorlandslagsaktivitet er lagt til Sand. Det er også tilført spisskompetanse på trener- og ledersiden, både fra Norge og andre meritterte land innenfor sandvolleyball og volleyball, blant annet Japan, Polen, Serbia, Sør Afrika, Belgia og Brasil. TVN stiller også dame- og herrelag både i 1. divisjon og eliteserien i innendørs volleyball. Norges Volleyballforbund, Rogaland fylkeskommune, Suldal kommune og Statkraft samarbeider

---

¹⁶⁸ Se også Toppvolley Norge (u.å.)

¹⁶⁹ Se også ToppVolley Norge (u.å.); e-post avdelingsleder ToppVolley Norge, Øyvind Marvik (31.10-2012); dokument 12: *Avtale om drift av sandhall på Eide i Suldal* (2010, 17.03); dokument 13: *Skal boltre seg i sand I: H_avis* (august 2010)

om utvikling og drift av studie- og volleyballtilbudet ved TVN og det er også disse aktørene som danner partnerskapet ToppVolley Norge som var pådriver til å bygge sandhallen (intervju R6)¹⁷⁰.

Siden oppstarten i 2004 har skolen hatt en positiv utvikling i forhold til antall elever, skoletilbud og idrettslige prestasjoner. Slagordet til TVN fra dag 1 har vært *Makan skal ikke finnast* – og visjonen er å føre norsk volleyball og sandvolleyball på juniorsiden til et internasjonalt toppnivå. Skolen ønsker altså å være verdensledende på utvikling av unge utøvere og best på kombinasjonen sandvolleyball/volleyball og skole, trening og konkurranse. En topp moderne sandhall, bygd spesielt for sandvolleyball og generelt for basistrening og ressurstrening, var derfor et viktig tiltak for å oppfylle og videreføre visjonen, utvikle det fremtidige toppidrettstilbudet på Sand og opprettholde og styrke det videregående skoletilbudet i Indre-Ryfylke (intervju R6)¹⁷¹.

Arbeidet med sandhallen startet allerede i 2006. 15.juli 2010 ble det gitt igangsettingsløyve og oppstarten på grunnarbeid og graving var 16.august 2010. Suldal kommune leide inn folk til å være byggherre med egen byggeleder som styrte arbeidet. 11.november 2010 var det grunnsteinsnedlegging, en markering for å vise at prosessen var kommet langt. Åpningen var 24.september 2011 (intervju R6)¹⁷². Et av målene med sandhallen var å bidra til å gjøre sandvolleyball til en helårsidrett og en ønsket derfor å sikte høyt med kvaliteten på treningsfasilitetene. Det var viktig at elevene skulle få optimale forhold å trene i hele året for å kunne sammenligne innendørs sandvolleyballtrening med trening og konkurransesituasjoner utendørs. En av sandvolleyballidrettens særegenheter er jo nettopp at det spilles hovedsakelig utendørs (intervju R6).

Sandhallen har en størrelse på 900 kvadratmeter og selve sandkassen rommer 300 kubikkmeter med sand. Her kan det settes opp tre treningsbaner, to konkurransebaner eller en storbane, såkalt Center Court, med internasjonale mål. Det tradisjonelle nettoppsettet er

---

¹⁷⁰ Se også dokument 11: *Søknad om fylkeskommunal tilskudd til sandhallen på Sand – Suldal kommune* (2010, 17.03); dokument 16: *Kompendium ToppVolley Norge* (2012); dokument 17: *Rapport ToppVolley Norge* (2013)

¹⁷¹ Se også dokument 11: *Søknad om fylkeskommunal tilskudd til sandhallen på Sand – Suldal kommune* (2010, 17.03); dokument 14: *Spleiselag gir første sandvolleyballhall I: Sak Idrett&Anlegg av Vold, Erik Walter* (u.å.); dokument 16: *Kompendium ToppVolley Norge* (2012); dokument 17: *Rapport ToppVolley Norge* (2013)

¹⁷² Se også dokument 10 – *Dokumentasjon SM: GNR 93 BNR 27 - Suldal kommune KB Tilbygg Suldalshallen/Sandvolleyballhall* (2010, 03.09)

FunTec med løsninger under sanden for å rigge opp og ned. En har også mulighetene til å dra ut longnett med hele ni baner for legge til rette for eksempelvis minivolleyball eller andre barneaktiviteter. Takhøyden på 12 meter legger til rette for at en kan arrangere internasjonale mesterskap i hallen. Dette gir også spillerne en mer realistisk følelse i forhold til konkurransesituasjoner ute, blant annet med tanke på romorientering og eksempelvis det å spille forsvar på harde baller uten at ballen treffer taket. For å forebygge og unngå skader og legge til rette for å kunne drive ei sunn og fornuftig trening har det vært viktig at det ikke skulle være kaldt i sanden. Det er derfor blitt lagt inn vannboren varme under sanden som gjør at det alltid holdes en jevn sandtemperatur. Sanden i hallen er pumpa opp ifra havet utenfor Esbjerg og er bortimot den dypeste sanden en kan få tak i. Dette vil da kunne gi en fordel når en kommer ut og skal trene og konkurrere på et, mest sannsynlig, hardere underlag. Selv om sanden i hallen har en såpass høy kvalitet og mye av støvet er blitt vaska bort etter å ha ligget på havets bunn forebygger man likevel sandflukt og støv i lufta ved å “olje” sanden annenhver måned. Sanden sprøytes da med en kombinasjon av rapsolje og vann som gjør at støvet binder seg. Vinduer har man prøvd å unngå da de kunne gi et forstyrrende lys. Det er derfor bare et vindu på tribunen. Belysningen er tilrettelagt med tanke på optimale forhold for trening, konkurranse og TV-produksjon (intervju R6).

Sandhallen ligger fysisk samlokalisert med Suldalshallen med direkte gjennomgang. Det er derfor bygd sandsluser med rister i gulvet og dusjer hvor en kan spyle av seg sand. Sandhallen har også tribune plass for mellom 150 og 200 tilskuere¹⁷³ og det er tilrettelagt for TV-produksjon. Sandhallen har også egne garderober, dommergarderober, toalett kapasitet i alle etasjer, lagerrom og et toppfunksjonelt styrkerom med direkte tilgang til sanden (intervju R6)¹⁷⁴. Dette legger dermed til rette for optimale undervisnings- og treningsmuligheter, gode muligheter for å leie ut hallen, samt arrangere nasjonale og internasjonale kamper og turneringer (intervju R6)¹⁷⁵.

---

¹⁷³ Tilrettelagt tribune plass for rullestolbrukere, samt heis og ingen dørterskler i bygget for å legge til rette for universell tilgang

¹⁷⁴ Se også ToppVolley Norge (u.å.); dokument 11: *Søknad om fylkeskommunal tilskudd til sandhallen på Sand – Suldal kommune* (2010, 17.03); dokument 14: *Spleiselag gir første sandvolleyballhall I: Sak Idrett&Anlegg av Vold, Erik Walter* (u.å); dokument 16: *Kompendium ToppVolley Norge* (2012); dokument 17: *Rapport ToppVolley Norge* (2013)

¹⁷⁵ Se også dokument 11: *Søknad om fylkeskommunal tilskudd til sandhallen på Sand – Suldal kommune* (2010, 17.03)

Selv om sandhallen er spisset mot sandvolleyballtrening fungerer den også som en flerbrukshall som skal være åpen for alle, uansett sportslig nivå. Sandhallen skal stimulere og invitere til mest mulig aktivitet, både for toppidrettsutøvere, breddeutøvere, barn og unge. Det er håndballmål som en kan heise opp og ned etter veggen og brukes både til å spille sandhåndball og sandfotball (intervju R6).

Et annet viktig aspekt for bruken av hallen er folkehelse. Det tilrettelegges derfor for tid i hallen til helsemessig trening og lavterskelaktiviteter, hvor en ønsker å introdusere sand som et skånsomt og skadeforebyggende underlag. Hallen blir brukt til både rehabilitering, basistrening og teambuilding for bedrifter, barneidrett og ulike trimgrupper. Det har også blitt sendt ut informasjon om hallen til helse- og rehabiliteringsrelaterte lag og organisasjoner, kommunale avdelingar, barnehagane, eldreråd og Råd for funksjonshemmede som gir de muligheten til å påvirke bruken i hallen, både hvilke aktiviteter de ønsker å drive med, samt utstyr som trengs (intervju R6)¹⁷⁶.

ToppVolley Norge har fortrinnsrett bruk av sandhallen og den er reservert til elevene ved skolen på hverdager fram til klokka 17, i tillegg til en del kamper i helgene. Sand skole og fysioterapeut har hver sin dag i uka de er inne i hallen på dagtid. IL Sand Volleyball bruker hallen på ettermiddager tre ganger i uka, den ene dagen er satt av til volleyballskole. Ellers kan hallen også reserveres til mer kommersielle anledninger, eksempelvis bedrifter, kongresser, leirer, salmesser og lignende hvor det er egne priser for næringssliv, private og utenbygds organisasjoner og innenbygds lag og organisasjoner. Det er Suldal kommune som fastsetter leiepris og avgjør hvem som kan leie hallen¹⁷⁷. Norges Volleyballforbunds leie er regulert i egen avtale¹⁷⁸.

Det har vært en stadig økende bruk av sandhallen siden oppstarten; i 2012 var det i 172 timer med arrangement bare gjennom TVN utover ordinær trening, mens det i 2013 var 210 timer. Utover dette er det også en økende bruk av lokale lag og foreninger, særlig i

---

¹⁷⁶ Se også dokument 8 – *Aktivitetsplan sandhall* (2011, 05.01); dokument 15: *Møtereferat brukergruppe Sandhallen* (2011, 14.06)

¹⁷⁷ Dokument 8 – *Aktivitetsplan sandhall* (2011, 05.01); dokument 12: *Avtale om drift av sandhall på Eide i Suldal* (2010, 17.03); dokument 19: *Bruk og priser Sandhallen* – kulturkonsulent Suldal kommune (2015, 13.05)

¹⁷⁸ Dokument 9 – *Avtale mellom Norges Volleyballforbund og Suldal kommune* (2011, 24.09); dokument 19: *Bruk og priser Sandhallen* – kulturkonsulent Suldal kommune (2015, 13.05)

forbindelse med volleyballturneringer, utleie til næringsdrivende i Suldal, egne arrangement sand fotballskole, etc.¹⁷⁹.

Sandhallen kom tilslutt på ca. 31 millioner kroner og ble finansiert gjennom et spleiselag bestående av Rogaland Fylkeskommune, Suldal Kommune og Sparebank1 SR-Bank, i tillegg til spillemidler og momskompensasjon. Hallen eies og driftes av Suldal kommune og disponeres altså av de lokale idrettslagene i Suldal kommune, TVN og andre lag og organisasjoner i nærområdet (intervju R6)¹⁸⁰.

Driftsutgiftene i sandhallen knytter seg i hovedsak til renholds-, vaktmester- og strømudgifter. Erfaringene så langt viser at energiforbruket i Sandhallen er i underkant av 50 % av forbruket i Suldalshallen og driftsutgiftene i Sandhallen utgjør på det jevne om lag 1/3 av samla driftsutgifter på begge idrettshallene til TVN (Suldalshallen og Sandhallen). Disse to hallene blir egentlig regnet som en hall; der Sandhallen teknisk sett er et tilbygg til Suldalshallen. Det fører til felles strømmåler, felles regnskap, felles driftspersonell osv. I følge driftsavtalen mellom Suldal kommune, Rogaland Fylkeskommune og Norges Volleyballforbund skal netto driftsutgifter for sandhallen deles på de tre partene¹⁸¹.

---

¹⁷⁹ Dokument 18: *Driftsutgifter Sandhallen 2013* – Kulturkontoret Suldal kommune (2014, 13.01)

¹⁸⁰ Se også e-post Øyvind Marvik (31.10-2012); dokument 11: *Søknad om fylkeskommunal tilskudd til sandhallen på Sand – Suldal kommune* (2010, 17.03); dokument 14: *Spleiselag gir første sandvolleyballhall I: Sak Idrett&Anlegg av Vold, Erik Walter* (u.å); dokument 16: *Kompedium ToppVolley Norge* (2012)

¹⁸¹ Dokument 12: *Avtale om drift av sandhall på Eide i Suldal* (2010, 17.03); dokument 18: *Driftsutgifter Sandhallen 2013* – Kulturkontoret Suldal kommune (2014, 13.01)

Alle foto tatt fra dokument 16: *Kompedium ToppVolley Norge* (2012); ToppVolley Norge (u.å.) med tillatelse fra TVN.

3.1.7 Abox – Greverud Multisportsenter

Abox Multisportsenter er lokalisert på Greverud i Oppegård kommune, ca. 20 min. med bil fra Oslo sentrum. En kan da velge å kjøre E18 langs vannet eller E6 over Ryenkrysset. Senteret ligger ca. 2 km nord for Tusenfryd og kan tilby gratis parkeringsmuligheter ved Greverud Senter. Med kollektiv trafikk kan en reise med lokaltoget fra Oslo mot Ski og gå av på Greverud eller ta buss 81a Greverud til Greverud Kirke. Adressen er Flåtestadveien 5a, 1415 Oppegård (intervju R7)¹⁸².

Fjellhallen ble bygd i 1992 som en kombinasjon av en tennishall og et tilfluktsrom (intervju R7). Peter Rosèn la ned Follo Tennissenter i 2002, men allerede i 2003 ble fjellhallen gjenåpnet under navnet Abox som skal beskrive alle mulighetene som finnes her¹⁸³ og det ble det bygd tre beachvolleyballbaner i en del av hallen. Sandanlegget ble bygget ferdig på ca. 3 måneder og det var Ragnar Wisløff og Vegard Høidalen som sto for prosessen. De fikk også hjelp fra sandvolleyballmiljøet via dugnad (intervju R7).

Multisportsenteret er en fjellhall på hele 6000 kvadratmeter. Sandvolleyballanlegget består av de tre opprinnelige banene og ellers finnes det tre tennisbaner, noe som trekker flere kunder fra mange fylker i Norge, samt to småbaner til five-a-side fotball eller innebandy. En kan også arrangere bursdager her, samt trene i et lite helsestudio med mulighet for å booke en personlig trener og/eller delta på gruppetimer (intervju R7)¹⁸⁴. En taekwondoklubb er også inne og bruker hallen. Det er normal ventilasjon for en fjellhall, normal belysning for en idrettshall og den har også eksterne varmekilder i tillegg til ventilasjonssystemet, selv om det ikke er lagt varme i sanden. Selve sandanlegget er på 44 x 16 meter og har standard nettoppsett. Det er bygget en liten tribune ved siden av banene til ca. 50 mennesker (intervju R7).

Det er en jevn bruksfordeling i hele anlegget; fra klokka 17 til 22 på hverdager er det god dekning på både tennis, fotball, innebandy og sandvolleyball, i tillegg til at det er en del folk i helsestudio. Det er lite aktivitet på formiddagen og i helgene er det middels dekning (intervju R7). I sandanlegget utøves det primært sandvolleyball, på alt fra nybegynnernivå til profesjonelt, internasjonalt nivå. Banene er mye brukt av elitespillere på formiddager og

---

¹⁸² Se også Abox (u.å.1)

¹⁸³ Abox (u.å.2)

¹⁸⁴ Se også Abox (u.å.2)

mye av hobbyspillere i helger (intervju R7). Blant annet er Wang Toppidrett, avd. Oslo, toppidrett volleyball/sandvolleyball, fast innom anlegget og bruker det både til sandvolleyballøker og fysisk trening¹⁸⁵. Det har i svært liten grad vært utøvelse av footvolley, sandhåndball og sandfotball i sandanlegget på Abox (intervju R7). Det er mulig å leie sandbanene fast og det er også kurs i sandvolleyball både for nybegynnere og erfarne¹⁸⁶. På Abox sine hjemmesider finnes det prislistor for både drop-in, fastleie og introduksjonstimer med instruktør. Det er også mulig å leie sandvolleyballer når en leier bane¹⁸⁷.

Sandanlegget på Abox er finansiert 100 % privat gjennom lån, uten sponsormidler eller andre midler (intervju R7).

Foto: Privat. Viser alle tre banene fra enden av den største banen (som er lagt motsatt vei enn de to andre for å få riktig størrelse på banen), takhøyde og belysning. Til venstre ser man litt av en slags tribune der spillere ofte skifter/spiser/har pause eller venter på å få spille.

---

¹⁸⁵ Wang Toppidrett (u.å.)

¹⁸⁶ Abox (u.å.)

¹⁸⁷ Abox (u.å.3)

Foto: Privat. Viser den største banen på langs, samt takhøyde og belysning.

Foto: Privat. Viser begge de to minste banene som ligger på tvers.

Foto: Privat. Viser en av banene på tvers.

3.1.8 Andre sandanlegg

Her vil jeg kort nevne innendørs sandanlegg som har kommet opp underveis i masteravhandlingen min, anlegg som har vært under planlegging og tilslutt nedlagte anlegg. Anlegget i førstnevnte kategori blir derfor dessverre ikke lagt fram som et eksisterende anlegg i denne omgang.

Sandhallen i Kristiansand

Sandhallen i Kristiansand er omgjort fra et midlertidig svømmeanlegg til en plasthall for sandvolleyball av Kristiansand Sandvolleyballklubb (KSK) og ligger ved siden av Gimlehallen¹⁸⁸. Denne sandhallen eksisterer i dag.

Bakgrunnen for denne sandhallen var at Kristiansand kommune satte opp en midlertidig svømmehall i 2011. Denne skulle dekke behovet for svømmemuligheter fram til en ny svømmehall ble ferdigstilt i 2013. Det ble signalisert fra Idrettsetaten og sentrale politikere at hallen kunne være disponibel for sandvolleyball i etterkant av denne perioden. Da en svømmeklubb ytret ønske om å drifte svømmehallen etter endt periode ble KSK satt på vent i forhold til en sandhall og begynte lete etter andre alternativer. Sørlandsparken var da et alternativ og KSK arbeidet med dette en periode¹⁸⁹. Her ville sandanlegget blitt en del av et allerede etablert aktivitetssenter med mulighet for både en stor sandvolleyballbane, 4 mindre baner, en beachhåndballbane, samt tilrettelegging for å spille fotballtennis og speedminton.¹⁹⁰

KSK fikk deretter beskjed om at svømmeklubben ikke klarte å drifte hallen på Gimle likevel og begynte da arbeidet med sandhallen her gjennom finansierings- og driftsmodeller, etc.¹⁹¹ I og med at klubben ville vært en leietager i sandanlegget i Sørlandsparken regnet en med at det mest sannsynlig ville blitt begrenset med treningstid, samt en større økonomisk belastning for klubben¹⁹². Det ble også nærmere og enklere tilgang for mange av klubbens medlemmer med en sandhall på Gimle, som er nærmere sentrum i forhold til Sørlandsparken¹⁹³. September 2014 hadde det fremdeles ikke skjedd

---

¹⁸⁸ E-post, styreleder og trener i Kristiansand Sandvolleyballklubb, Tor Inge Askeland (17.02-2014); e-post, regionskonsulent NVBF Region Agder, Espen Åsheim Førland (17.02-2014; 17.06-2015)

¹⁸⁹ E-post, Espen Åsheim Førland (17.02-2014)

¹⁹⁰ E-post, daglig leder Sport og Moro AS, Mads Motrøen, (24.02-2014)

¹⁹¹ E-post Espen Åsheim Førland (17.02-2014)

¹⁹² E-post Espen Åsheim Førland (17.02-2014)

¹⁹³ E-post Mads Motrøen (25.02-2014)

noe mer angående prosjektet med å bygge et sandanlegg i Sørlandsparken og det ble deretter lagt på is¹⁹⁴.

Fokuset til klubben har vært å skape en god arena for sandvolleyballaktivitet med en god og fornuftig drift fremfor å bli fortest mulig ferdig. Februar 2014 hadde klubben en positiv dialog med Kristiansand kommune, Statsbygg, som står som eier av tomten, og Hallmaker, som eier hallen. Det ble nedsatt en egen sandhallkomitè som fikk mandat til å arbeide videre med realiseringen av sandhallen og den sto ferdigstilt november 2014 og ble tatt i bruk da. Ferdigattesten ble mottatt februar 2015¹⁹⁵.

Foto: Privat.

---

¹⁹⁴ E-post Mads Motrøen (16.09-2014)

¹⁹⁵ E-post Espen Åsheim Førland (17.02-2014); e-post Tor Inge Askeland (16.06-2015)

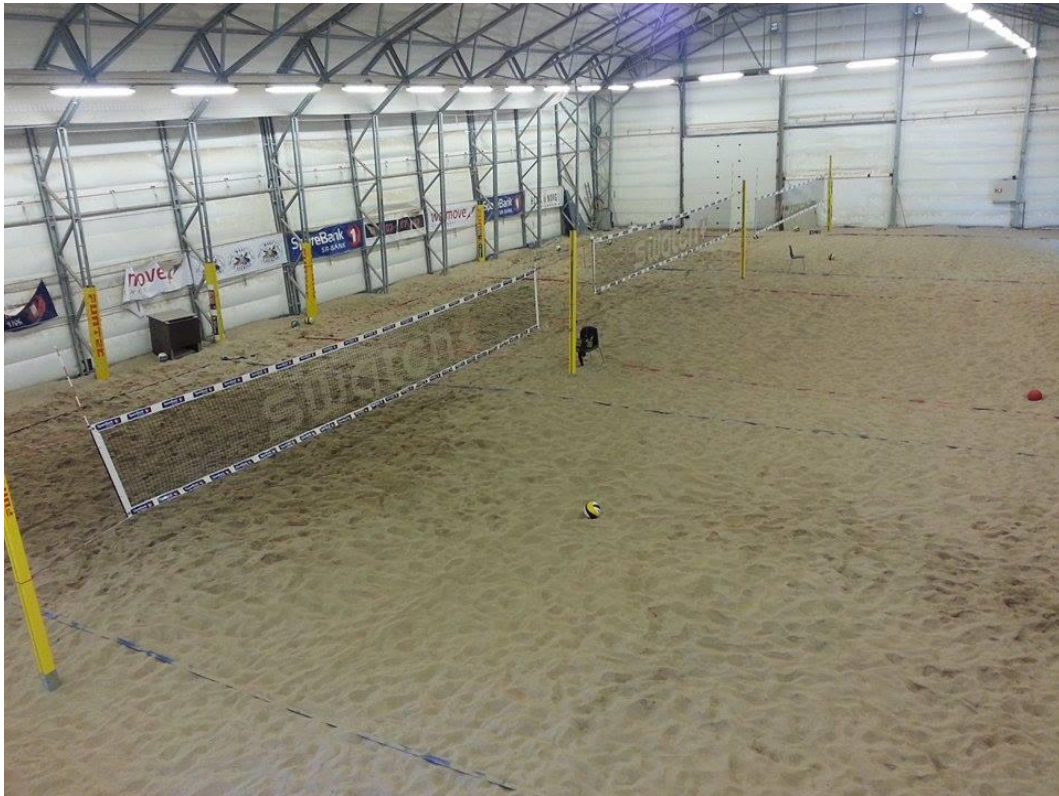

Foto: Privat.

Rjukan

I tillegg til Saaheim Sandhall på Rjukan har Tinn kommune jobbet med å prosjektere en ny hall. Da skal stadionanlegget muligens bygges om, med en ny flerbrukshall og sandvolleyballbaner på taket. Det er enda ikke helt avklart om det blir innendørs- eller utendørsbaner, men en tanke er å ha utendørsbaner som det kan trekkes tak over (intervju R3)¹⁹⁶. I mars 2014 hadde det ikke skjedd noe mer enn at saken skulle opp til prosjektering etter at forprosjekteringen var ferdig. Penger til prosjektet var planlagt bevilget i mai 2014¹⁹⁷. Per mai 2015 har det ikke skjedd noe mer angående prosjektet og det er snakk om mye penger. Politikerne har heller ikke tatt et standpunkt i saken¹⁹⁸.

Åmli

En gruppe patrioter i Åmli kom med innspillet om å bygge sandhall i Åmli høsten 2011. De presenterte tankene sine rundt dette til kommunen: *Visjonen er å medverke til å etablere eit unikt tilbod i Åmli som vil ha positive ringverknader på den vidaregåande skulen si framtid, barne- og ungdomsaktivitet og positiv omdømmebygging for Åmli.*

---

¹⁹⁶ Se også dokument 3 - *Rjukan Stadion 2012 -Illustrasjonsplan* (revidert 2012, 30.11)

¹⁹⁷ E-post Ole Jon Tveito (19.03-2014)

¹⁹⁸ E-post, daglig leder Rjukanbadet, Jan Andersen (11.05-2015)

Middelet for å nå denne visjonen er å få bygd landets største og mest attraktive sandhall med fokus på sandvolleyball som aktivitet¹⁹⁹.

Det har vært en lang prosess med prosjekteringen av en innendørs sandhall i Åmli og Åmli kommune og Aust-Agder fylkeskommune nedsatte en arbeidsgruppe som skulle prøve gi svar på hva et landsdekkende sandvolleyballtilbud ved Åmli og Tvedestrand vgs avd. Åmli ville ha å si for elevgrunnlaget ved skolen, samt å finne ut mest mulig konkret hvordan en ny sandvolleyballhall kunne realiseres i Åmli²⁰⁰. Fylkestinget i Aust-Agder vedtok å opprettholde det videregående skoletilbudet under forutsetning at de får godkjent landslinje i sandvolleyball ved skolen. Det var også forutsetningen for at kommunen skulle bygge sandhall²⁰¹. I mars 2014 var fylkesordfører i Aust-Agder i møte med kunnskapsministeren for å få gjennomslag for søknaden om landslinje i sandvolleyball ved den videregående skolen i Åmli. Om denne søknaden ble innvilga hadde kommunestyret vedtatt å bygge sandhall²⁰². Fylkestinget har senere, etter at landslinjen ved Vgs. i Åmli ikke ble med i Statsbudsjettet for 2015, vedtatt å legge ned den videregående skolen i Åmli og planene om innendørs sandhall er lagt på is²⁰³.

Nedlagte anlegg

Her vil jeg komme nærmere inn på nedlagte anlegg. Dette er ikke et fullstendig oppslagsverk da det nevnes flere nedlagte anlegg i intervjuene mine. Jeg har i denne omgang valgt å ta med de som jeg har tilstrekkelig faktaopplysninger om.

Den første innendørs sandvolleyballhallen ble satt opp på Austrått utenfor Sandnes på 90-tallet (Rafoss & Wardenær, 1998, s. 145; intervju R12). Bjørn Maaseide satte opp hallen sammen med andre i miljøet og sto selv som eier frem til den ble tatt ned rundt 2002. Dette var en såkalt rubbhall, en stålhall som er dekket av plastpresenning, et midlertidig bygg som vanligvis står i mellom 3-5 år. Hallen var 20 meter bred og 24 meter lang, men uten særlig isolasjon og derfor veldig kald å spille i. Oppvarmingen som var kom fra

---

¹⁹⁹ Dokument 20: *Agderposten: Sanden skal redde Åmli* (2011, 10.11); dokument 21: *Saksutgreiing Åmli kommune* (2012, 07.11)

²⁰⁰ Dokument 24: *Sluttrapport: Ny sandhall i Åmli* (2012, 14.09); dokument 25: *Fylkestingsak - Muligheter for sandvolleyballtilbud ved Tvedestrand og Åmli videregående skole, avdeling Åmli* (2012, 15.09)

²⁰¹ E-post, næringsrådgiver Åmli kommune, Tarjei Retterholt (20.03-2014); dokument 22: *ÅmliAvisa: Fylkespolitikkerne har matchballen* (2014, 06.02, s. 5); dokument 26: *Vedtak fylkestinget – Protokoll landslinje Åmli* (2013, 22.10, s. 4)

²⁰² E-post, Tarjei Retterholt (20.03-2014); dokument 22: *ÅmliAvisa: Tilråd søknad om landslinje* (2014, 06.02, s. 4); dokument 23: *ÅmliAvisa: Søker landslinje og flere elever* (2014, 13.02, s. 4 og 5)

²⁰³ E-post Tarjei Retterholt (01.06-2015)

propangass og i tillegg til at det var veldig kaldt i sanden var det også veldig støvete. Hallen var kun et alternativ for å kunne drive med sandvolleyball som en helårsidrett og ha muligheten til å kunne satse mot store mesterskap (intervju R11; intervju R12)²⁰⁴.

Litt seinere på 90-tallet (1997-1998) åpnet Jan Kvalheim, Vegard Høidalen og Roar Sunde, samt to-tre andre, en sandhall i et nedlagt fabrikklokale i Skien som varte i ca. 2 år (Rafoss & Wardenær, 1998, s. 145; intervju R8). Dette var hovedsakelig for selv å ha et sted å trene når det ble for kaldt for å trene utendørs. For å få dette til å gå rundt økonomisk og få inntekter var det skoler innom på dagtid, men også vennegjenger og firmaer som leide på ettermiddagen og kvelden (intervju R8). Initiativtakerne leide lokalet for tre år og fikk sand fra et sandtak, samt hadde ansatt en person til å drive stedet. Her var det mulighet å ha enten en stor bane eller to kortbaner og det var i perioder et populært sted. Det var et stort og gammelt lokale og kostet mye å varme det opp og en måtte seinere kutte opp oppvarmingen, til tross for støtte fra kommunen. Det var da litt for kaldt for folk flest å trene i kald sand og kontrakten ble avsluttet etter to av tre år, hovedsakelig grunnet uenigheter mellom utleier og leietakere, men også av økonomiske grunner (intervju R8)²⁰⁵.

I 2000 åpnet Bergen Skate- og Sandhall på Nøstet, i tilknytning til skate-NM. Hallen var åpen for brukere til og med våren/sommeren 2006. Dette var en midlertidig hall som Bergen kommune, idrettsseksjonen, fikk i stand i påvente av at det skulle bygges en ny skatehall på Slettebakken med sandbaner utendørs. Hallen ble lagt ned fordi huseier skulle bruke lokalet selv²⁰⁶.

Vestbøhallen i Stavanger ble startet opp av Geir Vestbø sommeren 2004 og var sentral i NVBF's satsing på sandvolleyball den gangen. Tarjei Skarlund, Martin Spinnangr, Jørre Kjemperud, Katrine Maaseide og Kristine Wiig var noen av utøverne som trente der et par sesonger. Dette var en helt ok treningshall på ca. 22 x 50 meter innvendig, med en takhøyde på rundt 7 meter. Selve ballbingen målte ca. 20 x 30 meter med plass til tre baner. De som brukte hallen var stort sett vennegjenger som gikk sammen om å ha en fast tid i uken, samt enkelte bedrifter. Etter hvert startet Jørre Kjemperud og Tore Nilsen opp Stavanger Beachvolleyballklubb der de organiserte trening for ungdom. Sandfotball var

---

²⁰⁴ E-post Bjørn Maaseide (13.12-2013; 17.12-2013)

²⁰⁵ E-post Kjell Ivar Øya (07.11-2013)

²⁰⁶ E-post, rådgiver idrett i Byrådsavdeling for kultur, næring, idrett og kirke i Bergen Kommune, Frode Karlsen (03.03 2014); e-post, daglig leder Hordaland Volleyballregion NVBF, Otto Hatlebakk (03.12-2013).

også innom hallen. Det var likevel problemer med kalde temperaturer da hallen var av betongelementer og det fantes ikke gode garderobefasiliteter, kun en liten dusj og et toalett. Hallen lå i Stavanger sentrum, på Storhaug i Østre bydel, i et gammelt lagerbygg. Driften ble avsluttet sommeren 2008 av ulike grunner (intervju R12)²⁰⁷.

3.1.9 Karakteristiske trekk og mulige forklaringer

I denne delen vil jeg se på like og ulike trekk ved etableringen av de eksisterende anleggene.

Først og fremst ser vi at det er ofte enkeltpersoner med høy status, ildsjeler i lokalsamfunnet og/eller idrettsutøvere, som har vært initiativtakere i anleggene. Sandbanen på Sportsclub Akropolis ble initiert av en sentral enkeltperson innad i treningskjeden, det var en sentral ildsjel innenfor idrett og volleyball i Tinn kommune som hadde idèen til å bygge Saaheim Sandhall på Rjukan og sandanlegget tilknyttet Abox Multisportsenter på Greverud ble initiert av tidligere sandvolleyballspiller Vegard Høidalen. En kompisgjeng opptatt av idrett og fysisk aktivitet sto bak Actionball i Sandnes og videre også sandvolleyballbanene inne på aktivitetssenteret. De fikk også tidligere sandvolleyballspiller Bjørn Maaseide med på laget. Det var skolens lærere, deriblant sandvolleyballproff Jan Kvalheim, og daværende rektor som tok initiativ til sandhallen på Grenland Folkehøgskole. I de to siste anleggene var det Sunnfjord Folkehøgskule selv som tok initiativet, mens NVBF, Rogaland fylkeskommune, Suldal kommune og Statkraft danner partnerskapet ToppVolley Norge som var pådriver til å bygge sandhallen på Sand. Initiativtakerne for disse anleggene kan likevel sies å ha høy kulturell og sosial kapital i forbindelse med å få anleggene realisert. I følge Bourdieu er kapital noe som har en verdi som verdsettes av de innenfor det aktuelle felt (Brody, 1991 i Langseth, 2012, s. 38). Det trekkes fram i studier om eksempelvis fotball og dens hegemoni at prosessene rundt etablering av anlegg ofte påvirkes av makt gjennom talspersoner og nettverk og videre knyttet opp til den offentlige og private sektor (Nenseth et al, 2006 i Rafoss & Tangen 2009, s. 126). Videre drøfter Seippel (2008 i Rafoss & Tangen, 2009, s. 126) den sosiale kapitalens betydning i lokale beslutningsprosesser. Den er viktig for å skape tillit, koble ulike aktører og få prosessen i gang. I denne sammenheng virker det som individets sosiale kapital, relasjoner, kjennskap og kontakter på flere nivåer er viktig for realiseringen av anleggene. Det viser seg også at tradisjonelle og mer etablerte idretter får dekt sine

---

²⁰⁷ E-post, initiativtaker og ansvarlig for drift Vestbøhallen, Geir Vestbø (10.06-2014)

anleggsbehov i større grad enn mindre tradisjonelle idretter (Bergsgard et al. i Rafoss & Tangen, 2009, s. 155), eksempelvis fotball i motsetning til sandvolleyball som per dags dato kun har åtte innendørsanlegg. En kan si at det er idretten selv som legger presset for å få gjennomslag for sine idèer rundt anleggsutbygging gjennom sine talspersoner og initiativtakere, og at sandvolleyballidretten foreløpig ikke står like sterkt som fotball i Norge.

En likhet ved etableringen av noen av anleggene er at det finnes private, kommersialiserte sandanlegg, realisert gjennom trening- og aktivitetssentre, som sandbanen på Sportsclub Akropolis, Abox Multisportsenter på Greverud og Actionball i Sandnes, med privat finansiering og eierskap. Treningskjeden Sportsclub Akropolis AS finansierte sandbanene privat og eier sandbanen som ligger inne på et av treningssentrene, mens kompisgjengen, deriblant fotballspiller, Brede Hangeland, og Bjørn Maaseide gjennom Maaseide Promotion, sto for finansieringen og deler nå eierskapet for sandanlegget på Actionball.

De andre anleggene er hovedsakelig etablert i skolesammenheng. Her er Sunnfjordhallen og sandhallen på Grenland Folkehøgskole like i forhold til at begge er i tilknytning til folkehøgskoler og er finansiert av skolene selv. Likevel er det en ulikhet ved at Sunnfjordhallen ikke eies, men leies og driftes av skolen. Saaheim Sandhall og Sandhallen på TVN har likheter i beslutningsprosessen ved at etableringen kom på plass gjennom et samarbeid og spleiselag mellom offentlige instanser og private bedrifter. Saaheim Sandhall ble realisert gjennom et spleiselag bestående av Hydro Energi, Tinn kommune, Rjukan IL Volleyball, Rjukan videregående skole og stiftelsen Rjukan Idrett. Det er Hydro Energi som eier lokalene Saaheim Sandhall er bygd i, mens Tinn kommune er leietager. Et spleiselag bestående av Rogaland Fylkeskommune, Suldal Kommune og Sparebank1 SR-Bank finansierte sandhallen på Sand, tillegg til spillemidler og momskompensasjon. Hallen eies og driftes av Suldal kommune. Heinzerling og Rommetvedt (2002) viser til at det ofte dannes allianser eller partnerskap mellom idretten, det offentlige og næringslivet for å skaffe de nødvendige ressurser når større anlegg skal bygges. Sandvolleyball som prestasjonsidrett blir gitt en viktig rolle for å sikre rekruttering til breddeidretten og for økt verdiskapning i lokalsamfunnet.

Utvikling av skoletilbudet og rekruttering av elever står her som en viktig fellesnevner, både for de videregående skoletilbudene og folkehøgskolene. En ulikhet er likevel at TVN ble tildelt spillemidler. Sunnfjord Folkehøgskule ble ikke tildelt noe, mens Grenland

Folkehøgskole benyttet seg av offentlige tilskuddsmidler for nybygg. Saaheim Sandhall ble ansett som nærmiljøanlegg og mottok også spillemidler i etterkant. Sponsortildeling, dugnadsarbeid og andre bidragsytere er også ulik for hvert av de ulike anleggene, noen har fått inn mange sponsorer i startfasen og videre i seinere driftsår, mens andre har slitt med å nå ut til lokalsamfunnet. Bergsgard, Nødland og Seippel (2009) viser i sin studie om maktstrukturer i den lokale anleggspolitikken at de statlige spillemidlene kan være bestemmende for hvilke anlegg som faktisk bygges, selv om de ikke står for det største tilskuddet. Her er det også gjennomgående at det er kommunen som eier de største anleggene og at private løsninger er vanligst i storbyene (Rafoss & Tangen, 2009, s. 154). I denne sammenheng kan jeg nevne de privateide anleggene; sandbanen på Akropolis i Drammen som kostet totalt 100 000,-, Abox utenfor Oslo og Actionball i Sandnes. Motsetningen her er spesialanlegget på TVN til hele 31 millioner kroner, eid av Suldal kommune. Det er altså noen likhetstrekk ved lokaliseringen av anleggene, hvor de største anleggene ser ut til å bygges i mindre bygdesamfunn og i forbindelse med videregående skolesatsing, som for eksempel Rjukan i Tinn og Sand i Suldal. Her er kanskje Sunnfjordhallen i Førde et unntak, hvor hallen er lagt til en folkehøgskole og i utkanten av byen.

Alle de eksisterende sandanleggene er etablert med sandvolleyball som hovedformål og med et motiv om at brukerne skulle få trene sandvolleyball hele året. Da værforholdene i Norge gjør at utesesongen for sandvolleyball blir begrenset er noen av anleggene bygd med det formål å spesialisere seg på sandvolleyball og gjøre det til en helårsidrett. Rafoss & Tangen (2009, s.115) nevner at det fra 1980 ble mer og mer aktuelt å bygge tak over spesialidrettsanlegg på grunn av at klimaet begrenset utendørsaktiviteten. I 2006 var det bare 17 av særforbundene som gjennomførte konkurranser og mesterskap utendørs og flere anlegg ble bygget for å utvikle helårsidretten uten å måtte ta klimatiske forbehold. Dette vil jeg komme tilbake til i diskusjonen rundt hva det betyr å flytte en typisk utendørsidrett innendørs.

En annen likhet for de eksisterende sandanleggene var at det også var et behov lokalt der anleggene ble bygd. Bakgrunnen for å bygge noen av hallene var for å øke linjespekteret på folkehøgskolene, utvikle det videregående skoletilbudet og/eller sikre toppsatsingen på sandvolleyball. Her kan jeg trekke fram Sunnfjordhallen, Grenland Folkehøgskole, Saaheim Sandhall, Sandhallen på TVN og Abox på Greverud. Andre anlegg er bygd litt mer med tanke på utleie av sandvolleyball som en form for fysisk aktivitet og sosiale

arena, som sandbanen på Akropolis og Actionball. Her var tanken å komplementere trening- og aktivitetstilbudet med et tilbud som vokste i popularitet, både i media og som utendørsidrett.

Eksplisitt angående utforming og beskrivelse av anleggene er at de er bygd i sammenheng med allerede etablerte bygg eller tilrettelagt i industribygg som allerede står tomme, men som passer godt til formålet. I noen av anleggene, eksempelvis i Akropolis og Abox, er det litt liten plass rundt banene, noe som har gått på bekostning av banestørrelsen. Ellers er nettoppsettet likt på de fleste banene og det virker som sanden som er hentet inn konsekvent er noe tyngre og dypere enn utendørs. En ser altså at det tilrettelegges for sandvolleyball så godt det lar seg gjøre og at det er prestasjonsidretten som står sterkest i utformingen av anleggene.

Videre vil jeg komme nærmere inn på bruken i disse anleggene.

3.2 Flerbruksanlegg?

Jeg vil i denne delen diskutere hvorvidt de eksisterende sandanleggene er tilrettelagt for flerbruk og drøfte ulike aspekter rundt flere bruksområder i disse anleggene. Aller først vil jeg kort komme inn på ulike sandidretter og aktiviteter en kan inkludere i sandanleggene, samt litt om fordelene med å drive fysisk aktivitet på sandunderlag. Videre vil jeg oppsummere hvorvidt de eksisterende sandanleggene kategoriseres som flerbruksanlegg og deretter drøfte fordeler og utfordringer med flerbruk i sandanleggene.

3.2.1 Sandidretter

De innendørs sandanleggene kan i prinsippet brukes til flere sandidretter og aktiviteter og jeg vil her gi en kort introduksjon på noen av disse før jeg diskuterer hvorvidt flerbruk faktisk er en realitet i de anleggene som foreligger. Alle aktiviteter det er mulig å drive med er selvfølgelig ikke nevnt, eksempelvis frescobol, badminton, etc.

Sandvolleyball

Sandvolleyball er en lagidrett, bestående av to spillere på hvert lag på seniornivå.

Internasjonale regler tilsier at banen skal være 16 meter lang x 8 meter bred, delt av et nett med ulike høyder for kvinner og menn på seniornivå, 243 cm. for menn, 224 cm. for kvinner. Sanddybden på en sandvolleyballbane bør være minst 40 cm. En

sandvolleyballkamp spilles til best av tre sett til 21 poeng i de to første settene og 15 poeng i et eventuelt tredje og siste sett. Hvert sett må vinnes med minimum to poeng. Spillet går ut på at to lag konkurrerer mot hverandre, og lagene vinner poeng dersom de klarer å få ballen i bakken på motstanderens banehalvdel, eller når motstanderen er sist borti ballen før den går ut av spill²⁰⁸.

Footvolley

Footvolley spilles på samme måte som sandvolleyball, men uten bruk av hender. Spillerne bruker i stedet føttene, lår, hodet, skuldrene og brystet. Idretten krever mye trening og en god del fotballteknisk kunnskap. Gode fotballespillere er likevel ikke nødvendigvis footvolleyspillere²⁰⁹. Norges Footvolleyforbund ble stiftet høsten 2008 etter krav fra det europeiske forbundet for å kunne delta med landslag i internasjonale mesterskap og turneringer. Forbundet står foreløpig alene, men har forsøkt å komme innunder paraplyen til både NFF²¹⁰ og NVBF, uten hell. I 2013 hadde forbundet ca. 14 betalende medlemmer, men det er ca. 50 aktive spiller. Landslaget i footvolley har deltatt i både Europacup og World Cup, og har i dag flere lag som hevder seg på et høyere nivå. Sporten passer perfekt for fotballspillere og ballentusiaster som er opptatt av lek, spenning og moro²¹¹.

Hovedsakelig skal footvolley spilles barbeint på sandbaner som måler 18 x 9 meter, mens det i Europa spilles på samme banestørrelse som sandvolleyball, 16 x 8 meter. Nettet er 2,15 meter høyt. I likhet med sandvolleyball spilles også footvolley med to spillere på hvert lag og reglene er også like sandvolleyball ved at det er kun lov med en berøring per spiller og maksimalt tre berøringer per lag før ballen må over nettet. Poenget er ferdigspilt når ballen berører sanden. Vanligvis spilles en kamp over tre sett til 18 poeng, men dette kan variere for ulike turneringer²¹².

Mange av footvolleyspillerne som er organisert innenfor forbundet holder til i Oslo og det meste av footvolleytreningene i Oslo om sommeren foregår på Voldsløkka. I samarbeid med Oslo Kommune og Oslo Sandvolleyballklubb er det blitt tildelt faste treningstider til footvolleylagene på banene her. På vinterstid trener footvolleylagene mye på hard court,

---

²⁰⁸ NVBF (2006)

²⁰⁹ NFVF (u.å.)

²¹⁰ Norges Fotballforbund

²¹¹ NFVF (u.å.1); e-post, president/styreleder Norges Footvolleyforbund, Kristoffer Førde Aarskog (05.11-2013)

²¹² NFVF (u.å.)

altså i vanlige innendørshaller og på vanlige volleyballbaner. Det spilles fremdeles to mot to, men med litt høyere nett enn vanlig. Dette er utmerket trening for å utvikle grunnteknikk og strategi. Det er også mulig å bruke sandanlegget på Abox – Greverud, men brukes sjeldnere enn før grunnet avstand fra Oslo²¹³.

Sandfotball/ Beachsoccer

Denne idretten er inspirert av fotballen de spiller på strendene i Brasil og de offisielle reglene ble laget i 1992. I Norge bruker man ofte betegnelsen sandfotball eller strandfotball, mens beachsoccer er mest velkjent og brukt internasjonalt. Dette er verdens raskest voksende form for fotball og setter enorme krav til fysisk form og teknikk. Det scores blant annet i snitt 9 mål i snitt per kamp og det er i snitt skudd mot mål hvert 20 sekund. Banen er på 28 x 37 meter og et lag består av tilsammen fem spillere, inkludert keeper. Laget kan ha mellom tre og fem innbyttere, men har ubegrenset med bytter. En kamp består av tre perioder a 12 minutter med korte pauser mellom hver periode. Det kåres alltid en vinner enten ved golden goal eller straffer. Det er ikke lov å bruke sko i beachsoccer²¹⁴.

I Norge er det stor mangel på sandfotballbaner foreløpig og det går treigt med bygging av baner rundt omkring i kommunene. Foreløpig er Beachsoccer heller ikke en del av NFF, men et eget forbund som heter Norway Beachsoccer Association som har et begrenset samarbeid med NFF. Forbundet er organisert under UEFA²¹⁵ og FIFA²¹⁶ internasjonalt. Målet er å komme innunder i NFF i løpet av to-tre år. I Norge er det nettopp startet opp eliteserie og det arrangeres NM hvert år. Landslaget til Norge spiller også internasjonale turneringer som EM og VM hvert år og det er oppe til diskusjon om beachsoccer skal bli en fremtidig OL-gren i sommer-OL²¹⁷.

Sandhåndball / Beach Håndball

Sandhåndball, eller beach-håndball, som håndballforbundet kaller det, beskrives som en fartsfylt, morsom og spennende aktivitet. NM i beach-håndball har vært arrangert siden 2001 og i 2009 arrangerte Norge Beach-EM i Larvik, et arrangement som trakk masse

---

²¹³ NFVF (u.å.2); e-post Kristoffer Førde Aarskog (05.11-2013)

²¹⁴ Norway Beach Soccer (2015); e-post, manager/promoter Norway Beach Association, Rune Kandal (19.06-2015)

²¹⁵ The Union of European Football Association

²¹⁶ Fédération Internationale de Football Association

²¹⁷ E-post Rune Kandal (19.06-2015)

publikum. Sporten sprer seg rundt i Europa og på andre kontinenter, og EHF²¹⁸ arbeider nå for at beach-håndball skal bli OL-gren allerede i 2016, i Rio de Janeiro²¹⁹.

For å spille beach-håndball trenger man en spilleflate på 27 x 12 meter med vanlige håndballmål, samt en gummiball eller en beach-håndball. Hvert lag består av tre utespillere og en målvakt, samt inntil fire innbyttere og en får poeng som i vanlig håndball ved å score på mål. En kan få to poeng ved å score på spektakulært vis, altså attraktive scoringer, eksempelvis artisteri, backhand, piruetter, etc., hvor dommeren vurderer vanskelighetsgraden. Det finnes både en kort innføring i regler og en mer omfattende beskrivelse på NHF²²⁰ sine hjemmesider²²¹. Her finnes også veiledere for standard konkurransebaner i beach-håndball, beach-håndballbaner, samt bygging av sandbaneanlegg som nærmiljøanlegg²²². Sistnevnte er i samarbeid med KKD og NVBF fra 2009. Her er det ønskelig å bygge felles sandbaner for både sandhåndball og sandvolleyball, slik at begge idrettene kan tilrettelegge for aktivitet. Målet med veilederen er å sikre brukernes sikkerhet, høy aktivitet, samt lang levetid og holdbarhet for anlegget²²³.

Beach Tchoukball

Tchoukball ble oppfunnet på 60-tallet og kan kalles en blanding av håndball, volleyball og squash. Lagidretten vektlegger god observasjonsevne, oppmerksomhet, evne til å forutse og lese spillet like høyt som atletiske ferdigheter. Det er hovedsakelig et håndballspill med syv spillere på hvert lag og konstruert for å gå så raskt som mulig uten kroppskontakt. Idrettens kan spilles på de aller fleste underlag og ulike idrettsarenaer og beach tchoukball har utviklet seg stort de siste 10 årene og er nå en stor del av det internasjonale tchoukballforbundets utviklingsarbeid. Banen er vanligvis 27 x 16 meter, med mål av trampoliner på begge sider av banen som begge lag kan score på. Rundt målene er det en halvsirkel på tre meter som er en forbudt sone. Man må skyte ballen i mål og ut av denne sonen uten av noen på motstanderlaget får tak i ballen før den treffer bakken for å få poeng. Dersom en motstander fanger ballen før den treffer bakken fortsetter bare spillet, men dersom en bommer på mål eller skuddet spretter helt ut av banen får motstanderlaget

---

²¹⁸ Det Europeiske Håndballforbundet

²¹⁹ NHF (u.å.)

²²⁰ Norges Håndballforbund

²²¹ NHF (u.å.)

²²² NHF (2011)

²²³ KKD (2009)

poeng. Kampene spilles over tre omganger på 15 minutter²²⁴.

Sandtennis / Beach Tennis

Beach Tennis er enkelt å lære og morsomt å spille. Idretten spilles på sandvolleyballbaner, altså sandbaner som er 16 x 8 meter, med en netthøyde på 1,7 meter. For å spille Beach Tennis trenger en rackerter uten strenger, men med en flate å slå ballen på, samt baller. Reglene er nesten de samme som i vanlig tennis utenom noen få regler. Hovedsakelig spiller man to mot to, men en kan også spille single på litt mindre bane. Poenget vinnes hvis ballen lander i sanda på motstandernes banehalvdel eller hvis motstanderne slår eller server ballen ut eller i nettet. En fullstendig regelbok for Beach Tennis er tilgjengelig på ITF sine hjemmesider²²⁵.

Peteca

Peteca er opprinnelig fra Brasil og er en tradisjonsrik idrett her. Peteca spilles på samme måte som badminton, men ved bruk av håndflatene og med en liten kasteball pyntet med fjær. I konkurranser er det et nett i midten og man kan spille både en mot en eller to mot to. Petecaen kan bare slås en gang på hver side av nettet i likhet med badminton. En petecabane måler 15 x 5,5 meter i single og 15 x 7,5 i doublekonkurranser. Man kan også spille peteca bare for moro skyld og da er poenget å holde petecaen i luften så lenge som mulig. Aktiviteten passer for alle, både barn og voksne i alle aldre²²⁶.

Sandaktivitet med barn

Når det gjelder aktiviteter i sand, både for barn, unge og voksne er det egentlig bare fantasien som setter en stopper for hva man kan gjøre. I denne sammenheng vil jeg trekke fram minisandvolleyball, som er det samme konseptet som minivolleyball, bare i sanden. Dette er aktiviteter som er tilrettelagt for at flere barn og unge skal få gode opplevelser, utvikle seg og finne glede og mestring av å spille sandvolleyball. Det legges vekt på allsidig bevegelseserfaring gjennom leker, øvelser og konkurranser/spill med ball og etterhvert også noen sandvolleyballtekniske oppgaver, både individuelt og i samhandling med andre. Det er ønskelig at barna skal trives og føle seg trygge og inkludert. Reglene, banestørrelsen og netthøyden tilpasses utøvernes utvikling og ferdighetsnivå, noe som

---

²²⁴ Bakke (2014); FITB (2014)

²²⁵ International Tennis Federation (2015)

²²⁶ Peteka™ (2008); Peteca (2015)

bidrar til å gjøre spillet inkluderende. Spillet foregår hovedsakelig på mindre baner som varierer fra 4,5 x 4, 5 meter til 6 x 6 meter. Det første nivået passer for 5-6 åringer og inneholder bevegelser innenfor sandvolleyball med kaste- og gripeteknikker. Videre utvikles nivåene ytterligere med flere og flere sandvolleyballelementer og spillet legger til rette for lange ballvekslinger som gir høy aktivitet. Spillet kan også være relevant for flere alderstrinn²²⁷.

Sand som underlag

I det siste punktet har jeg valgt å argumentere for noen av fordelene med bevegelse, fysisk aktivitet og hard trening på sand som underlag. Grunnen til dette er for å vise allsidigheten til sandunderlaget og at en kan få enda større treningseffekt på sand i forhold til på hardt underlag. Dette kan gi et bidrag til både folkehelse og flerbruk i mange sandanlegg, uten at en nødvendigvis trenger noe utstyr.

Det er langt mer krevende for musklene å bevege seg i oppvarmet sand enn bevegelse på hardt underlag. I tillegg bruker man flere muskler samtidig ved bevegelse i sand (intervju R6)²²⁸. Det vises til at arbeid (hopp, løping, gange) utført i sand har så mye som 24 % høyere energikostnad i forhold til på hardt underlag (Pinnington et al., 2001). Det krever altså mer anstrengelse å bevege seg i sanden og det vil derfor være et godt underlag å trene på for eksempelvis å øke forbrenning (Zamparo et al., 1992; Davies, 2000; Muramatsu et al., 2005; Kuzma 2013). Dette er i hovedsak fordi sanden gir mer etter enn et hardt underlag (Muramatsu, 2005; Pinnington et al. 2001). Det kan også være både teknisk og motorisk mer krevende å drive idrett på sand i forhold til på hardt underlag, samt mindre skummelt å utøve ulike aktiviteter i sanden. Det gir variasjon og bidrar til skadeforebygging (Kuzma, 2013; intervju R6). Det er nemlig mindre belastende for beina å bevege seg på et sandunderlag som har mindre friksjon enn eksempelvis parkett og skaderisikoen blir dermed lavere, både når det gjelder støt- og belastningskader. Erfaringer viser også at en kan tåle flere treningstimer på sand. Helseeffekten av å bevege seg i sanden er også større når det gjelder kolesterol, blodtrykk, oksygenopptak, styrke, etc. (intervju R6)²²⁹.

---

²²⁷ NVBF (2010j)

²²⁸ Se også Dokument 8 – *Aktivitetsplan sandhall* (2011, 05.01)

²²⁹ Se også dokument 8 – *Aktivitetsplan sandhall* (2011, 05.01)

3.2.2 Eksisterende anlegg og flerbruk

Av de eksisterende sandanleggene som er nevnt i anleggsprofilene er det noen som kategoriseres kun som rene sandvolleyballanlegg, mens andre legger godt til rette for flerbruk av andre sandidretter og fysisk aktivitet. Sandbanen på Sportsclub Akropolis brukes kun til sandvolleyball og sandfotball/beachsoccer og det finnes utstyr til å utøve begge idrettene. Sandhallen til Grendland Folkhøgskole brukes hovedsakelig til undervisning, trening og turneringer i sandvolleyball, samt noe uorganisert beachhåndball og footvolley. Hallen leies også ut til bursdager og andre arrangementer og det hender at det tilrettelegges for barneaktivitet og teambuilding. Saaheim Sandhall på Rjukan betegnes som en ren sandvolleyballhall, i likhet med Abox Multisportsenter på Greverud, selv om sistnevnte har hatt litt footvolley inne tidligere. Actionball i Sandnes blir også brukt primært til sandvolleyball, selv om det finnes tilgang på sandfotballmål. Her er det også mulig å bruke sandhallen til ulike arrangementer.

Sunnfjordhallen Beach Center ved Sunnfjord Folkehøgskule og Sandhallen tilknyttet TVN på Sand er de to hallene som både ser ut til å være spesialbygget for sandvolleyballbruk, men også generelt som en flerbrukshall for sandidretter og fysisk aktivitet og brukes også til flere ulike formål. De kan derfor betegnes som flerbruksanlegg og/eller spesialhaller for sandidretter. I Sunnfjordhallen finnes det baner og utstyr til å spille både sandvolleyball, sandfotball/beachsoccer, beachhåndball, footvolley, beachtennis, beachchoukball, peteca, og frescoball. Det undervises i flere av disse idrettene ved Beach Sport-linja, samt arrangeres turneringer og kurs. Det er også mulig å leie hallen til arrangementer. Sandhallen på Sand legger til rette for bruk til både sandvolleyball på alle nivåer, beachhåndball, sandfotball/beachsoccer, i tillegg til at det er et stort fokus på folkehelse, barneidrett og fysisk aktivitet. Det er blant annet fysioterapeuter inne med pasienter til rehabilitering, samt ulike trimgrupper.

3.2.3 Fordeler og utfordringer ved flerbruk

Vi ser altså at sandvolleyball er majoritetsidretten i disse innendørs sandanleggene og de fleste er også opprettet med sandvolleyball som hovedformål. Da sandvolleyball hovedsakelig spilles to mot to kan det føre til at det er vanskeligere å få et større antall brukere inn i anleggene samtidig. Med utgangspunkt i intervjuene mine ser jeg for eksempel at spesielt i Oslo er det eliteutøvere som bruker sandanlegget på Abox mest.

I noen anlegg brukes likevel banene av barn og voksne nybegynnere som spiller flere enn bare to mot to, som regel tre eller fire, noe som kan bidra til at aktiviteten blir lettere tilgjengelig for enkelte brukere og dermed får flere i aktivitet.

Det er sjelden man spiller to mot to da. På det her nivået er det tre eller fire per lag, det er kun de store gutta som kan spille to mot to, for det, da skal du ha peiling, for å si det sånn (R1).

På en annen side kan sandvolleyball, i tillegg til andre sandidretter, legge til rette for høy aktivitet med færre mennesker. Noen steder viser det seg også at det er lavere terskel for helt nybegynnere å spille sandvolleyball i sanden i forhold til innendørs volleyball.

(...), det som er problemet med alle lagidretter, asså når man snakker om fotball og håndball, er at det krever så mange mennesker for å få det til. Eh, beachvolley eller beachfotball kan du gjøre med to eller tre eller fire på hvert lag, det skal veldig få mennesker til for å få aktiviteten i gang (R1).

Det er jo en annen fordel med sandvolleyball, og det er at selv om ikke det kommer mange nok på trening, så..så kan du jo få te en god trening (R3).

Og ein ting så me ser nå, iallfall lokalt her, det e det atte det e veldig mykkje lavare terskel for folk å begynne med sandvolleyball enn innendørs. (..) men det e faktisk et veldig lavterskeltilbud så ikkje hadde kommt igång hadde det vore på parkett (R12).

Et annet aspekt med å drive et sandanlegg, som kanskje utfordrer det å tørre å satse på mer flerbruk, er lønnsomheten. Selv om sandvolleyball er etablert som en populær sandidrett er det likevel ikke plass til like mange sandvolleyballspillere i aktivitet samtidig på en sandbane i forhold til i en spinningssal. Som respondent 1 påpeker i det første sitatet under krever altså sandvolleyball større areal per aktive spiller.

Det er rart, for det er såpass stort areal at for oss er ikke det lønnsomt, det er mer lønnsomt for oss med treningsflate, for det er jo ikke plass til mer enn åtte stykker bortpå der. Mens du kan tenke deg i, i kondisjonsavdelingen så er det plass til femogtredve samtidig, det går på antall mennesker du får putta inn på antall

kvadratmeter (R1).

Det er jo vanskelig å få økonomi i å drive en sandhall. Fordi..ja, på grunn av kvadratmeterpriser de fleste steder - der det er mye folk så er det høy kvadratmeterpris og der det er lite folk er det vanskelig å få aktivitet. Så det er litt sånn catch 22 (R7).

(..)det er liksom lett å tenke når man er idealist at så fort man åpner døra så kommer det til å strømme på med folk som vil spille sandvolleyball. Eh, men det har jo ikke vi opplevd i det hele tatt. Det vi opplever er jo at man må jobbe knallhardt for å få dekning på banene, selv om det er liksom mange som spiller volleyball og mange som spiller sandvolleyball og ..)(R7).

Noen av respondentene sier altså at det er ufattelig vanskelig å drive en sandvolleyballhall i dag og faktisk tjene penger på det. Foreløpig virker det heller ikke som andre sandidretter er like populære som sandvolleyball og disse blir dermed ikke prioritert i like stor grad i flere av sandhallene. Flere av respondentene sier å ha prøvd å inkludere flere sandidretter innendørs og gir uttrykk for at det ikke fungerer og at interessen er for lav, mens andre mener det bør prioriteres mye mer.

Ja, eg, me he prøvt tidligare og eg, asså, nei. Eg trur ikje det e penga å hente i det (R5).

Eh, hvis vi skal sitte på vår lille sandvolleyballtue også si at «nei, den hallen der skal det kun spilles sandvolleyball!» så kan vi risikere at det ikke er nok økonomi og at vi må legge ned noen av de hallene. (R8).

Sandfotball/beachsoccer og beachhåndball krever også mål og større baner, i tillegg til at stolper og nett for sandvolleyball og andre nettidretter kan bli stående i veien.

Tilrettelegging er altså et aspekt som gir utfordringer for flerbruken i flere av hallene.

Asså hvis man skal bruke den, hvis man skal bruke det samme arealet så krever det jo en del jobb for da må jo ting rigges opp og ned og..asså i volleyball så har vi stolper som står inne på banen der de skal spille håndball eller fotball. For at, sandvolleyball og footvolley - det er lett å kombinere.

Menne, å kombinere sandvolleyball og footvolley med håndball og fotball – eller sandhåndball og sandfotball, det er mye vanskeligere (R7).

I noen haller tilrettelegger man ved å ha enkle og raske nettoppsett og mål hengende langs veggen. Det trenger kanskje heller ikke å være nøyaktig, internasjonal størrelse på banene for å legge til rette for å drive med andre sandaktiviteter. Disse kan også argumenteres for å være gode restitusjonsaktiviteter og sosiale arenaer for lag, bedrifter og enkeltgrupper. Fordelene med bevegelse, aktivitet og/eller tung trening i sand er noe veldig mange av respondentene mine trekker fram som svært viktig, både med tanke på mindre belastning og skadeforebygging, variert og alternativ trening og kanskje gi tilbud til den delen av befolkningen som kan ha vanskelig for å finne seg en passende treningsform.

Eeh, og det er klart at da blir det jo og svar på at det e et veldig sånn uutnyttede potensiale der, eh, asså det å bare bevege seg i sand, eh..ein ting e at du kan spille, eh, sandhåndball, sandfotball, beachminton, eh, og alle sånne ting, eh, zumba i sand e det noen som driver med, eh, asså gruppetrening, sånne ting, men og, eh, asså sånn rehabiliterings-eh..ting. Og (..), men for gam-eldre mennesker da, å kunne bevege seg på et sted de kan falle uten at det gjør no (R10).

Fordelene med og mulighetene for å drive fysisk aktivitet i sanden er altså mange og flerbruken i sandanleggene burde kanskje vært mye større. Er det så vanskelig å systematisere flerbruksmulighetene ytterligere i et innendørs sandanlegg? Mange av de eksisterende sandidrettene i dag kan faktisk spilles på det samme nettoppsettet og den samme banen som sandvolleyball. En beachsoccer-bane kan for eksempel tilrettelegges ved å spille på tvers av tre sandvolleyballbaner med to flyttbare mål i hver ende og ved at man har et enkelt system for å flytte stolpene til nettene. Dette er jo også noe som praktiseres i vanlige innendørshaller.

Men selvfølgelig i en ideel verden sku det vært en flerbrukshall, at du kunne fjerne gølv for eksempel og spille beachvolley og så dratt det over og spilt fotball eller hva, brukt det til alt mulig annet rart. For des flere, eeh, des flere idretter du kan putte inn i samme hall, des større rotasjon får du på`n, des flere inntekter får du (R1).

Gjennom intervjuene mine opplever jeg at det finnes ulike holdninger til å drive flerbruk i

innendørs sandhaller. De fleste er svært positive til å dele sandhallene med flere sandidretter og mener at både topp og bredde innenfor sandvolleyball kan dra nytte av dette. En ser fordelene med flere mennesker i aktivitet som videre bidrar til økonomisk bærekraft for det enkelte anlegget. Dette kan skape et bedre anlegg for alle. Det er likevel positive holdninger, selv om de fleste mener at det ikke bør gå utover sandvolleyball.

Eg syns at sandhåndball er en dårlig kopi (heh), men det er liksom personlig og ellers så, det å spille foballtennis og sandfotball, det synst eg veldig gjerne kan kombineres, eh, i same hall, eh, og for så vidt sandhåndball og altså. Og, så lenge sanden er der så er det jo bare viktig fleksibel-fleksible nettsystem...så gjør at du kan vri aktiviteten litt, menne...eh, eg tror det er viktig å bygge hallen for et formål og at du har en entusiasme knyttet til det formålet (R11).

Det er jo absolutt bare gøy å få flest mulig idretter inn. Så jeg synes ikke noe negativt med det. Poenget er bare å ha nok baner, men jeg skjønner jo at man kan ikke..det er jo ikke så lett å begynne å bygge nye baner nå når det faktisk er få som bruker det da, i forhold til at det skal lønne seg å drive det (R13).

Flere av respondentene foreslår også samarbeid med aktuelle særforbund, eksempelvis NFF og footvolley, for å øke flerbruken og aktiviteten i sandhallene. Håndballforbundet er et av forbundene som har vært i samtaler angående beachhåndball i sandhallene, foreløpig uten at det har ført fram til noe.

(..). Om sandhalla og sånn sandhåndball, prøve å få det til å bli noe utav det, men de slite litt med å få det populært da. Eh, menne, ja, fordi vi som på en måte drive topp, vi slit allerede med å få halltid, så eg tror eg hadde syntes det hadde vært litt kjipt da hvis hallen skulle blitt brukt til flere idretter, eller hvertfall hvis ståa er sånn som han er nå for da hadde vi slitt med å få halltid da, eh, på gode tidspunkter (R17).

Manglende interesse og popularitet, lønnsomhet og tidkrevende tilrettelegging ser ut til å være de største utfordringene for optimal flerbruk i innendørs sandanlegg. Min oppfatning er at de fleste sandvolleyballspillerne på høyt nivå er positive til flerbruk i sandhallene, og ønsker andre sandidretter veldig velkommen.

De verner likevel om sin egen treningstid som allerede er presset og ønsker naturlig nok at sandvolleyball fortsatt skal være førsteprioritet. Tangen (2004, s. 196) sier noe idrettens binære koder om vinne/tape og fremgang/tilbakegang og hvordan unngå at realiseringen av disse kodene trues. I praksis kan dette skje på mange måter, eksempelvis at det tilrettelegges for flere ulike sandidretter. Dette kan skape en konflikt i den forstand at de ulike idrettene ikke helt kan realiseres dersom ikke anlegget legger til rette for det og/eller at sandvolleyball som prestasjonsidrett trues ved at andre sandaktiviteter stjeler hall- og sandtid. God tilrettelegging av idrettsanlegg kan være en måte å nøytralisere forskjellene på. Her kan jeg trekke inn tause forventninger og taus kunnskap. Toppmoderne sandanlegg spesialbygd for en bestemt idrett, her sandvolleyball, vil bidra til tause forventninger om hva som skal bedrives i dette anlegget og hvor bra det skal utøves. Dette kan igjen føre til at det blir vanskeligere for breddeutøvere å føle seg vel, samtidig som det kan ekskludere andre sandidretter. Dette kan også være en utfordring i enkle sandhaller som fremdeles vil uttrykke visse tause forventninger ved at det er sand som underlag, det står et nettoppsett til sandvolleyball og linjene markerer størrelsen på en sandvolleyballbane. Det vil da kunne være vanskeligere å spille eksempelvis beachfotball på denne banen og det viser seg ofte at det er sandvolleyball som utøves mest i sandanleggene. Tangen (2004; 2007) skriver altså at de tause forventningene i idrettsanlegg kan føre til ekskludering. I sandanleggene kan vi sette det litt på spissen ved å si at alle idretter som ikke utføres på sand som underlag ekskluderes. Vi kan også trekke paralleller til svømmehaller der det er baneskiller som forteller oss at det skal svømmes i banenes retning og ikke på kryss og tvers av banene. I et svømmeanlegg kan kanskje baneskillene fortelle et barn at det skal gå an å drive med lek eller ulike ballspill der skillene fungerer som artige hinder og dermed er en del av banen. Etter hvert vil de som har vært mye i svømmehall skjønne at baneskillene er satt opp for svømming og ikke lek. Dersom en regelmessig blir utsatt for tause forventninger i form av anlegg og utstyr vil kroppen til den enkelte bruker produsere og modifisere iboende ferdigheter i form av taus kunnskap (Tangen, 2004, s.228; Tangen, 2007, s. 71). Den tause kunnskapen til de fleste som bruker de innendørs sandanleggene blir dermed ofte innenfor sandvolleyball. De tause forventningene i anlegget med sand, oppmerkingen og nettet forteller oss nemlig at det er sandvolleyball som «ønskes utført». Dette kan derfor utfordre flerbruken i anlegget.

I denne undersøkelsen ser vi at samarbeidet mellom sandvolleyballidretten, det offentlige og næringslivet i form av spleiselag kan gi gode muligheter for å sette opp store nok sandhaller som også kan være innbydende for hobbyspillere, gi et tilbud til flerbruk, samt

legge godt til rette for toppidrett. Sandhallen i tilknytning TVN på Sand er et eksempel på dette. I blant annet rapporten om fotballhaller i nord (Rafoss, 2005) og i studien om anleggsbruk i befolkningen (Rafoss & Breivik, 2005) ser en likevel at spesialhaller/spesifikke konkurranseanlegg kan føre til økt spesialisering og ikke nødvendigvis økt aktivitet. Det bidrar likevel til å skape en helårsidrett for lavere aldersnivåer (Rafoss, 2005).

Et argument for idrettsanlegg er for å legge til rette for idrettsutøvelse og få flest mulig mennesker i aktivitet og oppnå det idrettspolitiske målet om idrett, fysisk aktivitet og friluftsliv for alle. Spørsmålet er da om det ofte blir argumentert for at anlegg skal brukes til flerbruk, selv om de i realiteten ikke blir brukt som flerbruksanlegg. Nenseth (2009, s. 157) har sett på forklaringen av avvik på hvem anleggene bygges for og hvem som faktisk bruker dem. Et eksempel er anleggsutbyggingen i forhold til fotball og svømming i Oslo. Fotballens representanter har klart å tale sin sak bedre ved at argumentene fremstår som mer gyldige enn svømmingens, til tross for aspektet om folkehelse og svømmeopplæring i grunnskolen. Her kan jeg kanskje trekke en motsetning til sandhallene, der noen kan kategoriseres som spesialhaller, hovedsakelig for sandvolleyball. Flerbruk var et argument i eksempelvis etableringen av den toppmoderne sandhallen på Sand, men en ser også at flerbruk faktisk er en realitet i hallen etter at den ble tatt i bruk og at flerbruk og folkehelse er noe kommunen i Suldal, samt TVN, er svært opptatt av. For å kunne konkludere mer nøyaktig om bruken i sandanleggene og antall mennesker i aktivitet etter etableringen av anleggene måtte man nok ha gjort en grundigere undersøkelse over anleggsbruken i likhet med nevnte studier om anleggsbruk (Rafoss, 2005; Rafoss & Breivik 2005; Rafoss & Breivik, 2012).

3.3 Utendørsidrett innendørs?

I denne delen vil jeg se på hva som skjer med en typisk utendørsidrett som sandvolleyball og dens særegenhet når den flyttes innendørs. Først drøfter jeg rundt spillernes perspektiver på trening og spill innendørs i forhold til utendørs og oppsummerer kort hvorvidt de eksisterende sandhallene tilfredsstillende sandvolleyballspilleres forventninger til funksjoner og fasiliteter. Tilslutt vil jeg se på om det er noe spillerne mener en kan tilrettelegge bedre for best mulig utøvelse av sandvolleyball innendørs.

Med værforholdene og årstidene i Norge beskriver spillerne det å trene innendørs på sand som et nødvendig supplement for å drive med sandvolleyball på toppnivå. En kunne nok ikke drevet med det i Norge uten muligheten til å trekke inn om vinteren. Det nevnes likevel at mange heller ville valgt å trene utendørs hver eneste gang dersom det var et alternativ, noe som kan være med på å forklare hvorfor så mange spillere reiser utenlands for å trene i vinterhalvåret.

Man får jo da trent bra med bevegelighet i sanda og man får jo trent mye ball, man får mye balltouch, men..(..), det å spille sandvolleyball i en innendørshall og det å spille ute, jeg sier ikke at det er som natt og dag, men det ikke så langt unna (R8).

Det er flere viktige aspekter som fjernes fra idretten når en flytter den innendørs, flere ytre faktorer og ulike taktikker blir nesten helt fraværende i treningssituasjoner innendørs i forhold til konkurransesituasjoner utendørs. Spillerne nevner konsekvent vind, romorientering og sol.

En e nødt å ut! Asså, det- det e veldig fint å kunne trene inne fordi at du har, du blir..asså du venner deg til den ubalansen med å tråkke i sand, det e en annen sats, du har anna timing og alle de tinga, det-det ligner jo, ikke sant? Hvis du går, har vært-spilt inne heile sesongen og går ut, så e det ganske mange referanser som ska innarbeides igjen. Men det, de tre tinga som e nevner nå har jo og hvertfall med vind og sol da, og, og rommet da i seg sjøl, det e, det må bare tilvennes (R10).

Temperatur nevnes også her, men det vil jeg komme tilbake til under. Da værforholdene i Norge kan være ustabile og en kan oppleve å spille konkurranser i både regn og kaldt vær er ikke nødvendigvis temperatur et aspekt som gjør skillet mellom å spille innendørs og utendørs størst. Når det gjelder vind kan en oppleve svært ulike vindforhold utendørs, både sterk, passe, svak eller nesten ingen vind, samt sidevind, medvind, motvind, etc. Noen mener at dette ikke er et stort problem når de kommer ut igjen etter en vinter inne i sandhall, mens de fleste mener at på grunn av vinden er det veldig stor forskjell på å spille inne og ute og at en planlegge treningsperiodene og hva en skal fokusere på i forhold til om man får trent ute eller må inn i hall. I disse periodene inne vektlegges ofte mer teknikk, mens den en retter fokuset mot konkurranse og mer spillrelatert trening utendørs.

(..), asså hele tiden bli flink til å både serve, men selvsagt også spille, asså hvordan

man spiller mottak, legg, angrep, og forsvar og alt dette her, i, i, vind. Så. For folk som bare spiller innendørs, på vintern og kommer ut, så ere nesten som en som må begynne fra scratch altså. (..) (R8).

Sanden kan også være svært annerledes enn det den er der en spiller inne. Turneringer utendørs kan spilles på svært ulik sand med ulik kvalitet for hver gang, enten hard sand, dyp sand, løs sand, finkorna sand. Det kan derfor være greit å bli vant til å spille på forskjellige sandtyper og flere sandhaller har tatt sanden på alvor, gjerne med en dypere sand enn det er ute for å gi spillerne en fordel når de skal ut og spille, mest sannsynlig, på et hardere sandunderlag. Flere av spillerne nevner tung og dyp sand som et aspekt de reagerer litt på når de kommer inn. Sola bidrar også til at en ser ballen på en litt annerledes måte, selv om det kanskje ikke er det elementet spillerne trekker fram som mest framtrædende.

Jaa, asså, eg. Ja, du bør ha tilstrekkelig med lys, men det e jo litt av sjarmen når du spele ude, avogte e det kjempemasse lys, avogte regne der, avogte e der skodde (hehe), asså, sånn at, menne, ha et behagelig lys, ville eg sagt. Ha et behagelig lys, asså, det trengkje å ver hverken sånn eller sånn (..) (R11).

Det som nevnes som kanskje det aller viktigste aspektet romorientering. Inne har man flere referansepunkter i vegger og tak, noe som gjør det enklere å vite hvor banen er i forhold til vegger og tak og dermed hvor langt en kan legge ballen i ulike situasjoner.

Ja, dette her med romorientering, asså for utøverane e det definitivt dette med romorientering. Asså inne har du preferanser, sant i tak og vegger sånn at du ittekvart når du har trent der masse så lere du deg litt sånn romorientering i forhold te kor ballen e te ein kvar tid og sånn. Den vil du ikkje ha ute (R6).

Oppfatningen min fra intervjuene med mange ulike spillere i Norge, både spillere på internasjonalt nivå, men også på et høyt nasjonalt toppnivå, er at de ikke er bortskjemte med de innendørs sandanleggene som finnes. De er takknemlige for å få trene innendørs når det blir for kaldt å trene ute, er fornøyd med å ha sand under beina og setter dette høyt. Det nevnes likevel at det er store kontraster når det gjelder kvaliteten på fasilitetene i de ulike sandhallene. Enkelte anlegg har for liten plass rundt banene, noen baner er rett og slett for små, noen er mørke og ikke minst kalde, både i lufta og i sanden. Det kan også være

vanskelig og tidkrevende å komme seg dit og garderobefasilitetene noen steder er dårlige eller totalt fraværende.

Spørsmålet er om vi trenger innendørshaller for sandidretter som er helt optimale i forhold til sand, temperatur, lys og luft? Spillerne som trener to ganger om dagen nevner at det viktig at det er oppvarma sand og at temperaturen generelt i hallen er høy nok til at det føles greit å ta en pause uten å bli iskald i mellomtiden, at det finnes utstyr til å rake banene og enkle nettoppsett for å effektivisere treningstiden. De ønsker også stor nok serveplass og litt god plass rundt banene, samt riktige mål på banene. God sandkvalitet som ikke støver alt for mye og bra takhøyde, som gjør at spillet ikke blir begrenset ved at en risikerer å spille ballen i taket i forsvar eller mottak, er også elementer spillerne nevner som viktige i et sandanlegg.

Mi har jo ofte gjort det sånn at hvis forsvarsballen går i taket så spille mi videre for atte..så lenge den går rett opp og ned, asså selvfølgelig så lenge den går rett opp og ned og ikje over nettet og sånne ting, for atte det e..det ville mi jo gjort utendørs sånn at mi prøve bare å fortsette som om ingenting har skjedd (R15).

Min oppfatning er altså at spillerne hverken krever optimale forhold eller perfekte fasiliteter, men at det i en drømmeverden ville vært fint med ulike funksjoner, som for eksempel muligheten for å trene styrke, med slynger, etc. på samme sted som en skal trene sandvolleyball. Andre spillere som har opplevd anlegg som er spesialbygd for å drive med utendørs sandidretter nevner aspektet med temperatur som spesielt viktig med tanke på skadeforebygging, samt det psykososiale, det mentale, i forhold til det å faktisk ha motivasjonen til å dra å trene innendørs to ganger om dagen.

Utfordringen er jo i forhold til oppvarming sånn at..jeg også, jeg hadde ikke lyst til å trene når det var kald, eh, kald sand. Da er det jo, all sjarmen med sporten vår forsvinner jo. Eh, det skal jo være sol og sommer og varmt (R8).

Asså dei så satse på å vinna OL eller kvalifisere seg til OL, gjere det bra i VM, WC-turneringar og sånn, de e nødt å trene et par økte te dagen. Og då begynne det å gå på slitasje, asså då tenke eg på fysiske ting. Eh, fysiske ting først og fremst, dette her med temperatur, asså spilla på et veldig kaldt underlag e ikje bra med tanke på skader. Det e punkt ein. Eh, så har du punkt to og det e dette her med støv. Veldig

mangen løyse ved å bruka sånn rapsolja blanda med vann så dempe støvet. Men me vett at det kan var svevestøv der det e dårlig ventilasjon. E du med, asså så det e ein annen sånn fy-ting så ikkje e bra for, heh, kropp og helsa. Også har du ikkje minst dette her med at når du trene såpass masse og kanskje ligge på ein treningsmengde på 25 tima i veka då har det og nåke med dette her mentale og dette her med, asså det e faktisk viktig at du komme i en hall der du føle det e bra forhold (R12).

Det nevnes også at varme i sanden og generelt varme i anlegget er svært kostbart og spillerne er også svært nøktern til å foreslå ulike funksjoner som kan gjøre forskjellen på å spille inne og ute mindre. Noen sikter litt mot at man kan gjøre noe med lyset, kanskje ha lyskastere for å simulere sterk sol, samt sette inne vindmaskiner eller store vifter for å kunne øve på å spille i forskjellige typer vind. Dette er nevnt mer som utopi og spillerne mener dette ikke er realistisk å håpe på foreløpig og at det er viktigere å få det grunnleggende på plass først noen steder, som blant annet temperatur, god plass og en fin atmosfære.

Eh, med, og gjerne litt opplyst, at den e lys, at det e malte vegger i lyse farger sånn at det ser ut, sånn at vi får følelsen at vi e ute. Det e liksom optimalt (R17).

Dette med en lys og hyggelig atmosfære er noe flere av spillerne setter høyt. De ønsker at det skal være mulig for flere mennesker å oppholde seg samtidig i sandanlegget og kanskje drive med alternative aktiviteter. Dette kan bidra til å som skape en tilhørighet og en sosial arena. I likhet med noen av funnene til Viken (2006) om skateboardparken ser man altså at brukerne i sandanleggene ønsker et sted de kan oppholde seg mellom øktene, de ønsker et sted de kan henge og være sosial. Man ønsker at anlegget skal legge til rette for stemningen det ofte blir på sandvolleyballbaner utendørs om sommeren; en sommerlig, leken og sporty atmosfære. Flere ser på sandhaller som luksus og at man får gjort mye med et nett og sand under beina. Likevel;

Og, så poenget e liksom atte du kan aldri gjera ein innendørs-nei, en utendørsidrett, eh, lika godt inne, meine eg. Asså det blir, det blir litt ulikt uansett (R12).

Respondentene nevner at spesielt på grunn av værforholdene i Norge trenger man flere sandhaller for å rekruttere barn og unge til sandidretter, og først og fremst sandvolleyball.

I denne sammenheng kan vi snakke om idrettens behov for å skape like forhold for alle utøverne og nøytralisere forhold i omverdenen, eksempelvis klima, topografi og høydeforskjell, som kan influere prestasjonen og dermed hindre den rettmessige vinner (Tangen, 2007, s. 69). Spillerne understreker at for å prestere på et toppnivå i sandvolleyball må en trene hele året. Konkurransene i sandvolleyball arrangeres likevel fremdeles utendørs og anleggene innendørs fungerer ofte som et dårligere alternativ til utendørstrening. Det idretten ser på som en måte å overkomme været som et problem kan igjen være et problem for spillerne i den grad at de ikke får trent på de taktiske vurderingene som forløper seg i konkurranser. Selv om vind, sol og vær kan influere prestasjonen er dette likevel en stor del av idrettens særegenhet. Samtidig ser spillerne på det som helt nødvendig med sandanlegg innendørs for å drive med sandvolleyball. Idretten ønsker også i økende grad å mestre et større antall tilskuere og gi gode forhold for formidling fra idrettsarenaene. (Tangen, 2007, s. 69). Dette kan vi eksemplifisere gjennom fotballstadioner som for en tid tilbake også ble bygd som fridrettsstadioner med løpebane rundt. Nå bygges de fleste fotballstadioner hovedsakelig for fotball uten løpebane. Grunnen til dette kan være for at publikum skal komme nærmere banen og spillerne og legger dermed også mer rette for produksjon for media. Moderne innendørs sandanlegg må derfor også strebe etter å legge til rette for tribuner og lys i forhold til dette, noe som ofte er naturlig tilrettelagt utendørs på grunn av sollys og åpne område, gjerne med gress og bakker rundt banene. Ut fra dette kan man si at moderne innendørsanlegg for sandvolleyball innfrir forventningene om å prestere bedre og er idrettssystemets måte å mestre de økologiske omgivelsene på (Tangen 2004, s. 201; Tangen, 2007, s. 69), selv om innendørsanleggene for utøverne er et dårligere alternativ når det ikke er mulig å trene ute.

Diskusjonen rundt det å flytte en utendørsidrett inn kan også tolkes sosiologisk gjennom at idrettsanlegget hevdes å være en struktur av tause forventninger. Her reguleres det hvor og når og hvilken aktivitet som skal utføres i anlegget og hvem som skal få være med, noe som videre kan føre til ekskludering (Tangen, 2004, s.111). Utendørs er sandbanene ofte en del av et større miljø, for eksempel i tilknytning til skoler, fotballbaner og andre nærmiljøanlegg. Sandbanene blir da ofte naturlige samlingspunkt og en sosial arena, både for de som aldri har spilt sandvolleyball og kun spiller for gøy, samt for bredde- og topputøvere. Terskelen for å spille utendørs er kanskje lavere fordi de tause forventningene også omhandler sol, sommer, musikk, ferie og aktivitet. Anlegget kan fremdeles stille regelmessige tause forventninger i form av at det er satt opp nett og stolper som i noen tilfeller ikke kan flyttes, samt linjer som er lagt for å merke størrelsen til

sandvolleyballbaner. Den tause kunnskapen til brukene vil dermed kanskje fremdeles omhandle ferdigheter innenfor sandvolleyball, selv om det bare er en aktivitet i sola. Mange har det bare gøy med en ball over nettet og bryr seg enten ikke om reglene eller lager sine egne regler, gjerne at en har lov å bruke andre slag enn det som faktisk er tilfelle i sandvolleyball (Tangen, 2004, s. 228). For hobbyutøvere kan det være vanskeligere å gå inn i et innendørsanlegg å spille på denne måten, i tillegg til at anlegget kanskje ikke er like innbydende uten varmen fra sola, litt vind i håret, lette klær og hele atmosfæren utendørs ved sandbanene. Sandidretter har jo et utgangspunkt fra strandlivet og dette er veldig tiltrekkende for folk flest. Til og med topputøver i sandvolleyball understreker atmosfæren når man trener og spiller turneringer som ekstremt viktig for idretten og at dette må tas forbehold for når man utvikler nye innendørsanlegg.

Ut fra intervjuene mine ser jeg at både brukere og de som drifter disse anleggene mener at typiske utendørsidretter ikke kan utøves like godt inne som ute. En vil aldri måtte ta hensyn til de samme ytre faktorene og taktiske hensyn blir derfor svært annerledes inne. Idrettens særegenhet vil dermed bli utfordret. Videre vil jeg diskutere behovet for flere sandanlegg innendørs.

3.4 Fremtidige anleggsbehov

For å flette sammen de tre problemstillingene vil jeg se litt på behovet av fremtidige sandanlegg.

Ut fra anleggsprofilene ser vi at de eksisterende anleggene i dag hovedsakelig er bygd med den hensikt å kunne utøve sandvolleyball hele året og dekker altså ikke over at de er blitt bygd hovedsakelig for flerbruk. Det var da flere behov for dette i forbindelse med oppstart av sandvolleyball-linjer ved folkehøgskoler, samt satsing på sandvolleyball på juniornivå. En så også et behov på breddenivå da sandvolleyball økte i popularitet. Av respondentene mine mente flertallet at det definitivt er et stort behov for innendørs sandanlegg, spesielt i de store byene.

Spillerne har positive synspunkter på flerbruk i sandhallene og argumenterer godt for det når det er snakk om å bygge flere anlegg. Mange mener at flerbruk i hallene vil legge til rette for bedre anlegg for alle så lenge det ikke stjeler halltid eller plass fra deres egen idrett.

Når det gjelder spillernes perspektiver på å drive utendørsidrett innendørs spurte jeg de også om hvilke ønsker de hadde for et eventuelt nytt sandanlegg.

De nevner igjen de mest primære behovene som god temperatur, en hyggelig atmosfære og god nok plass som de viktigste aspektene. Lett tilgjengelighet blir også nevnt som et svært viktig aspekt for en eventuelt ny sandhall.

De nevner også at det er et uutnyttede potensiale når det gjelder fasiliteter og at det burde være mulig å legge til rette for sandhaller som tiltrekker den vanlige mannen i gata. Dersom en har innbydende lokaler, samt en kafè eller restaurant, og med mulighet for å arrangere festligheter og arrangementer med skjenkebevilling, ville hallene kanskje blitt brukt mye mer. En må kanskje rett og slett tenke litt mer på bredden for å tilrettelegge for gode sandanlegg både for topp og bredde. Spillerne nevner jo også dette med å legge til rette for sandvolleyball som en sosial idrett, med den sommerlige og behagelige stemningen som gjør at du faktisk blir værende i hallen etter at du har trent. Hallene trenger heller ikke være toppmoderne, men det må være lavterskel for å komme inn i dem og være et tilbud som alle kan benytte seg av.

Som nevnt tidligere finnes det overordnede idrettspolitiske mål rundt anlegg og et av de idrettspolitiske slagordene er «uten anlegg - ingen idrett» (Nenseth, 2009, s.159; Tangen, 2007, s. 69). Idrettsanlegg er en nødvendighet forutsetning for utøvelse av idrett og er tilrettelagt for å drive den aktuelle idretten i tråd med de forventninger og normer som foreligger (Tangen, 2007). Dette ser vi at stemmer godt og min erfaring tilsier at det ikke lenger er slik at alle spiller sandvolleyball på stranda, men at det faktisk må ordentlige baner til med oppmerking og nett, til og med på stranda. Jeg har her lyst å trekke fram noen av forventningene til elitespillerne. Banene i de fleste eksisterende hallene er generelt gode og innfrir de fleste forventningene spillerne har, basert på at de er glade for at de i det hele tatt har muligheten til å trene innendørs. De nevner likevel for liten serverplass noen steder og lave temperaturer som utfordrende. Kan vi si at dette er en del av de tause forventningene? At anlegget innfrir nok til at det blir aktivitet, men at det ikke er optimalt? Mine respondenter sier at det ikke er optimalt å trene og spille innendørs da konkurransene foregår hovedsakelig utendørs. De uttrykker samtidig at det er nødvendig med innendørsanlegg i Norge for å kunne drive med sandvolleyball.

Flere respondenter mener at man kanskje bør se på innendørs sandanlegg som et

flerbruksanlegg med like stort potensiale innendørs idrettshaller. Spørsmålet er om slike flerbrukshaller likevel vil føre til mer og allsidig aktivitet og ikke bare prestasjonsrettet spesialisering? Som nevnt tidligere viser jo studier at nettopp dette nødvendigvis ikke er tilfelle (Rafoss, 2005; Rafoss & Breivik, 2005). En respondent mente at det viktigste for sandvolleyballidretten er at NVBF tenker på rekruttering og først og fremst fokuserer på å bygge opp klubber og baner utendørs, for senere å realisere flere innendørshaller.

Og det e klart at skal du dra inn andre typer folk her så vil dei og stilla høgare krav te anleggå. Sant, ska du driva med håndball og fotball så har de ofta veldig bra anlegg rundt omkring. Ska de då driva med-på sandunderlag som et alternativ, så-så må det ver anlegg som e, ja, de må ver gode nok, de må ver innbydande nok. Eh, me må også ha med krav som det ville hatt i et innendørs håndball fotball, basketanlegg, tenke eg. Så det e viktig at me på ein måte når me fysst ska i gong med nybygg og sånn så må me gjera det så bra som muligt og laga de så gode som mulig (R12).

De fleste andre mener en bør satse på gode nok haller for å kunne satse videre på sandvolleyball, rekruttere flere unge og trekke flere idretter og flere folk inn i hallene. Nenseth (2009) nevner også at dersom man skal oppnå målet om idrett for alle bør man kanskje satse på anlegg som flest mennesker faktisk bruker (Rafoss & Tangen, 2009, s. 174). Selv om de fleste respondentene mener at flere gode sandanlegg som er innbydende nok for bredden, men som tilfredsstillt toppen, ville skapt mer aktivitet er det likevel vanskelig å konkludere noe om hva det fremtidige behovet for flere innendørs sandanlegg faktisk er ut fra denne undersøkelsen.

4 Oppsummering

Dette er en kartleggingsundersøkelse over innendørs sandanlegg i Norge. Jeg har funnet ut at det i dag er åtte eksisterende sandanlegg, hvorav sju er presentert i form av anleggsprofiler i denne oppgaven. Det en sandbanen i tilknytning til treningskjeden Sportsclub Akropolis AS, avd. Åssiden i Drammen, Saaheim Sandhall på Rjukan, sandhallen til Grenland Folkehøgskole, Sunnfjordhallen til Sunnfjord Folkehøgskule, sandanlegget på Actionball i Sandnes, sandanlegget på Abox Multisportssenter på Greverud og sandhallen i tilknytning ToppVolley Norge på Sand. Den siste hallen, som ikke kom med i en egen anleggsprofil i denne omgang, står i Kristiansand og er etablert etter initiativ fra Kristiansand Sandvolleyballklubb. En fellesnevner ved disse sju anleggene er blant annet at de er realisert gjennom sterke initiativtakere, enten enkeltpersoner med høy status i lokalsamfunnet og/eller profilerte sandvolleyballspillere med høy status i idretts-Norge. Noen anlegg er etablert gjennom spleiselag som omfatter både lokale, private og offentlige aktører, mens andre anlegg er finansiert helt privat. Det er også gjennomgående at kommunen er sentralt inne i de største anleggene, enten som eier eller leietager og at disse ofte ligger i mindre lokalsamfunn. De private anleggene holder til i storbyene, gjerne gjennom kommersialiserte tilbud som treningscenter og aktivitetssentre.

Behovet da flere av disse anleggene ble etablert handlet om et utvidet tilbud til utdanning, enten videregående satsing eller utvidet linjespekter ved folkehøgskole og rekruttering av elever. Ved de mer kommersielle anleggene handlet det om sandvolleyballidrettens økende popularitet. Det var også et ønske om å tilrettelegge for trening på sand hele året og gjøre sandvolleyball til en helårsidrett som skulle være mulig å satse på i Norge. Flere av initiativtakerne hadde også en egeninteresse av å ha en hall i nærområdet, der ikke de økonomiske interessene var viktigst. Alle anleggene i denne undersøkelsen brukes hovedsakelig til sandvolleyball, men noen anlegg brukes også til andre sandidretter og trening og rehabilitering på sandunderlag. Andre sandidretter som nevnes er footvolley, beachsoccer, beachhåndball, beachtennis, peteca og sandaktivitet med barn, hovedsakelig minivolley.

Videre har jeg funnet ut noe om hvilke holdninger som finnes rundt flerbruk i sandhaller. Det jeg ser ut fra intervjuene mine er at sandvolleyball er den idretten som utøves desidert mest i alle anleggene og at de anleggene som legger mest og best til rette for flerbruk likevel er spesialbygd for sandvolleyball. Undersøkelsen min viser at fleste

sandvolleyballspillerne på høyt nivå er positive til flerbruk. Likevel er det gjennomgående i intervjuene er at det er noe manglende interesse og popularitet for andre sandidretter og de som driver anleggene ikke tør å satse fullt på det grunnet at det virker å være mindre lønnsomt. Det virker også å være noe tidkrevende tilrettelegging som skal til for flerbruk med tanke på at sandanleggene hovedsakelig er bygd for sandvolleyball. Det er allerede satt opp stolper, nett og lagt linjer som markerer en sandvolleyballbane og anleggets tause forventninger omhandler derfor hovedsakelig sandvolleyball. Den tause kunnskapen til brukerne i disse anleggene vil dermed også oftest være innenfor sandvolleyball. Disse faktorene ser ut til å være de største utfordringene for optimal flerbruk i innendørs sandanlegg.

Jeg har også sett på hva norske sandvolleyballspillere på et høyrere nivå tenker om å flytte en typisk utendørsidrett inn og hvilke konsekvenser dette har for trening og konkurranse. Spillerne virker å være fornøyde med å få muligheten til å trene innendørs i den lange vintersesongen og er ikke spesielt kravstore i forhold til de eksisterende fasilitetene. Spillerne mener likevel det er en enorm forskjell mellom det å trene innendørs og utendørs, mye på grunn av at de fleste konkurranser og turneringer i sandvolleyball foregår utendørs. Her nevnes vind og romorientering som de av de viktigste ytre faktorene. Taktiske vurderinger som omhandler slike ytre påvirkninger blir nærmest eliminert innendørs og treningsperiodene legges ofte opp etter når en er nødt å trene innendørs. Respondentene forteller at de vektlegger mer teknikk i disse periodene som foregår innendørs og prioriterer mer spillrelatert trening utendørs. Spillerne sier at innendørstrening er et dårligere alternativ til utendørstrening, men at det også er helt nødvendig for å kunne drive med sandvolleyball på et høyere nivå i Norge. Dette spesielt på grunn av klimaet i de ulike årstidene og svært varierende værhold.

Med utgangspunkt i intervjuene mine ser jeg at de fleste som driver sandanlegg og som trener eller har trent sandvolleyball på et høyere nivå mener at det er et stort behov for nye sandanlegg. De trenger ikke nødvendigvis å være toppmoderne og spillerne ønsker ikke nødvendigvis å implementere kunstige ytre faktorer som vind og sol inn i et nytt anlegg. De foreslår likevel at det bør legges til rette for en god atmosfære, behagelig temperatur både i sanden og i selve hallen, stor nok plass rundt banene og helst stort nok slik at mange kan spille samtidig, gjerne også tilrettelagt for flerbruk Dette mener spillerne vil kunne bidra til gode anlegg for alle parter. Det bør også være enkelt å komme seg til anlegget. Disse aspektene øker dermed muligheten for at flere mennesker tilbringer mer tid i hallen,

både før og etter trening, noe som også er en del av sandvolleyballidrettens særegenhet.

Kritiske bemerkninger

Det skal nevnes at en kartleggingsprosess av anlegg bør oppdateres kontinuerlig. Da det ikke fantes noe om innendørs sandanlegg i Norge var det ønskelig fra NVBF å lage en oversikt over de eksisterende anleggene i Norge i dag, samt lage en slags oppskrift på hvordan et bra sandanlegg bør tilrettelegges. Jeg vil presisere at denne undersøkelsen er en start som jeg tror det er mulig å bygge videre på og at det er flere aspekter jeg har valgt å ikke gå nærmere inn på i denne omgang.

Jeg kunne blant annet sett mer på maktperspektivet, politikken bak anleggene og hvordan anlegg ofte bygges for toppidretten i stedet for bredden og hvordan dette kan påvirke frafall i idretten. Som nevnt tidligere er det vanskelig å gi et helt klart svar på hva behovet for flere sandanlegg faktisk er i Norge i dag og for å konkludere noe om dette måtte en kanskje ha gjort en kvantitativ undersøkelse over anleggsbruken og antall mennesker som er i aktivitet i disse anleggene. Her kunne en også sett på hvorvidt det er topp eller bredde, samt eventuelt hvilket kjønn og hvilken aldersgruppe som er mest representert i disse anleggene. Videre kunne en også ha sett på hvor stor kulturell, idrettslig kapital, altså hvor gode iboende ferdigheter har de som bruker anleggene mest. Det er også interessant å finne mer ut om det sosiale aspektet utendørs versus innendørs.

Dette er omfattende temaer og det er mye å ta tak i. Rammene i oppgaven min har gjort at jeg har valgt å avgrense og dermed ikke gå nærmere inn på disse aspektene for bedre å få fram mine egne funn.

5 Kilder

Abox Greverud Multisportsenter [u.å.]: *Forsiden*. Hentet 01.06-2013 fra:
<http://www.abox.no>

Abox Greverud Multisportsenter [u.å.1]: *Kontakt oss*. Hentet 01.06-2013 fra:
<http://www.abox.no/kontakt-oss>

Abox Greverud Multisportsenter [u.å.2]: *Om Abox*. Hentet 01.06-2013 fra:
<http://www.abox.no/om-abox>

Abox Greverud Multisportsenter [u.å.3]: *Priser*. Hentet 03.06-2013 fra:
<http://abox.no/prisliste>

Actionball Sandnes [u.å.]: *Beachvolley*. Hentet 01.02-2013 fra:
<http://www.actionball.no/index.php/aktiviteter/beachzone>

Askeland, T. I. (1998): *Suksessfaktorer i sandvolleyball: en analyse av sentrale spillehandlinger i sandvolleyball på internasjonalt toppnivå*. Oslo: Norges Idrettshøgskole.

Bakke, T. (2014, 30.07): De er EM-klare i "ukjent" ballsport. *Sunnmørsposten*. Hentet 01.06-2015 fra: www.smp.no/100Sport/article9970215.ece

Bergsgard, N.A., Nødland, S.I. & Seippel, Ø. (2009): «*For den som har, skal få?*» *Makt og avmakt i lokal anleggspolitikk*. I: Rafoss, K. & Tangen, J.O. (red.): *Kampen om idrettsanleggene: Planlegging, politikk og bruk*. (s. 125-155). Bergen: Fagbokforlaget.

Brevik, I. E. (2012, 09.08): *Ny sandhall i Førde*. Hentet fra NVBF (2010):
<http://www.volleyball.no/nyheter/Sider/sf0812nysandhalliforde.aspx>

Brinkmann, S. & Tanggard, L. (red.) (2012): *Kvalitative metoder. Empiri og teoriutvikling*. Oslo: Gyldendal Akademisk.

Burmo, S., Eggen, J. & Skogs, S. (1998): *Volleyball er miljø: ei 4H-oppgave om å lage volleyballaktiviteter*. Skjetten: Norske 4H, i samarbeid med Norges Volleyballforbund.

Hentet fra:

<http://www.nb.no/nbsok/nb/b5ef464fde38a6eec70544f2dfc0a521.nbdigital?lang=no#0>

Cox, D. (2013, 03.12): *World Tour tilbake til Norge og Stavanger. Pressemelding sendt ut.*

Hentet 04.12-2013 fra Norges Volleyballforbund (2010):

<http://www.volleyball.no/nyheter/Sider/NVBF122013World-Tour-tilbake-til-Norge-og-Stavanger--Pressemelding-sendt-ut.aspx>

Dahle, K. G. (2001): *Positive naboer og god sand* (Vol. 14 2001) nr. 5, s. 19-21. Oslo: STUI.

Davies, S. E. H. (2000): *Morphological and physiological characteristics of elite South African beach volleyball players.* South African Journal for Research in Sport, Physical Education and Recreation, 2000;22(2): 11-22.

Epic Enterprises (2013): *TapeACall Pro – Ta opp samtaler.* iTunes for Apple. Hentet fra:

<https://itunes.apple.com/no/app/tapeacall-pro-ta-opp-samtaler/id577499909?l=nb&mt=8>.

Siste oppdatering 14.november 2013.

Fédération Internationale de Tchoukball (2014): *What is Tchoukball?* Hentet 01.05-2015

fra: www.tchoukball.org/2014-05-31-21-39-32/what-is-tchoukball

Førde Volleyballklubb (2012, 25.11): *Opning av sandhallen på Vie.* Hentet 19.01-2014 fra:

<http://www.fvbk.no/index.php?visnyheit=947>

Grand Slam Stavanger (2012): *Pressemelding 09.03-2012: Sandvolleyballen i Stavanger*

takker av etter 13 fantastiske år! Hentet 04.12-2013 fra: <http://www.vmstavanger.com/>

Grenland Folkehøgskole (2008a): *Om skolen.* Hentet 01.12-2012 fra: _

<http://www.grenland.fhs.no/om-skolen/>

Grenland Folkehøgskole (2008b): *Sandvolleyball på Grenland Folkehøgskole.* Hentet

04.12-2013 fra: <http://www.grenland.fhs.no/undervisningen/linjefagene/sandvolley/>

Grydeland, J. (2005): *Forandringer i sandvolleyballspillet etter regelendringer: en analyse*

av spillhandlinger i sandvolleyball på internasjonalt toppnivå. Norges Idrettshøgskole. Oslo: [J.Grydeland].

Grønmo, S. (2004): *Samfunnsvitenskapelige metoder*. Oslo: Fagbokforlaget Vigmostad & Bjørke AS.

Heinzerling, G. og Rommetvedt, H. (2002): Utbygging av idrettsanlegg - planer, penger og partnerskap I: Mangset, P. og Rommetvedt, H. (red.) *Idrett og politikk: Kampsport eller lagspill?* (s. 157-176). Bergen: Fagbokforlaget.

Hognestad, H. K. (2007): *Frå Bygdevon til elitevolleyball: ei evaluering av oppstartsfasen til ToppVolley Norge ved Sauda vidaregåande skule, avdeling Sand*. Bø: Høgskolen i Telemark, Avdeling for allmennvitenskaplege fag.

Holme, I. M. & Solvang, B. K. (1996): *Metodevalg og metodebruk*. 3.utgave. Kristiansand: Forfatterne og TANO AS.

Hömberg, S. & Papageorgiou, A. (1995): *Handbook for beach volleyball*. Meyer & Meyer Verlag, Aachen.

International Tennis Federation (2015): *Beach Tennis*. Hentet 01.02-2015 fra: www.ifttennis.com/beachtennis/about-beach-tennis/how-to-play.aspx

Kiraly, K. & Shewman, B. (1999): *Beach Volleyball*. Champaign, Ill.: Human Kinetics.

Kristensen, B. (2011, 14.02): *Sandvolleyball*. Hentet (04.12-2013) fra Norges Volleyballforbund (2010): <http://www.volleyball.no/nyheter/Sider/Sanvolleyballh%C3%B8yre.aspx>

Kultur- og Kirkedepartementet (2003): *Volleyball – Sandvolleyball*. Idrettsavdelingen. Hentet 05.01-2014 fra: [http://www.regjeringen.no/upload/KKD/Idrett/VOLLEY_Sandvolleyball\(1\).pdf](http://www.regjeringen.no/upload/KKD/Idrett/VOLLEY_Sandvolleyball(1).pdf)

Kultur- og Kirkedepartementet (2005): *Veileder – Flerbrukshaller. Planlegging, bygging, drift og vedlikehold*. Oslo.

Kultur- og Kirkedepartementet (2009): *Veileder - Bygging av sandbaneanlegg*.

Idrettsavdelingen. Hentet 05.01-2014 fra:

<http://www.regjeringen.no/upload/KKD/Idrett/Veileder%20for%20sandbaneanlegg%20.pdf>

Kulturdepartementet (2010): *Om Idrettsanlegg.no*. Hentet 12.01-2014 fra:

<http://www.regjeringen.no/nb/dep/kud/kampanjer/idrettsanlegg/om.html?id=487443>. Sist oppdatert januar 2010.

Kulturdepartementet (2013): *Anleggsdata*. Hentet 04.12-2013 fra Idrettsanlegg.no:

<http://www.regjeringen.no/nb/dep/kud/kampanjer/idrettsanlegg/anleggsdata.html?id=612410>. Sist oppdatert februar 2013.

Kulturdepartementet (2014): *Søk etter anlegg*. Hentet 04.12-2013 fra Idrettsanlegg.no:

http://www.regjeringen.no/nb/dep/kud/kampanjer/idrettsanlegg/soek_etter_anlegg.html?id=487438.

Kuzma, C. (2013, 04.06): *Løp på variert underlag*. Hentet 04.12-2013 fra:

<http://www.runnersworld.no/artikler/l-p-pa-variert-underlag.htm>

Kvale, S. (1997): *Det kvalitative forskningsintervjuet*. Oslo: Gyldendal Akademisk.

Langseth, T. (2012): *Spenningsøkingens sosialitet – en sosiologisk undersøkelse av verdssystem i risikosport*. Oslo: NIH.

Lynggard, K. (2012): Dokumentanalyse. I: Brinkmann, S. & Tanggard, L. (red.):

Kvalitative metoder. Empiri og teoriutvikling. (153-170). Oslo: Gyldendal Akademisk.

Meld. St. 26 (2011-2012): *Den norske idrettsmodellen*. Kulturdepartementet. Hentet fra:

<http://www.regjeringen.no/nb/dep/kud/dok/regpubl/stmeld/2011-2012/meld-st-26-20112012.html?id=684356>.

Muramatsu S., Fukudome, A., Miyama, M., Arimoto, M. & Kijima, A. (2005): *Energy expenditure in maximal jumps on sand*. Journal of Physiological Anthropology.

Nenseth, V. (2009): *En maktens arena*. I: Rafoss, K. & Tangen, J.O. (red.): *Kampen om idrettsanleggene: Planlegging, politikk og bruk*. (s. 157- 176) Bergen: Fagbokforlaget.

Norges Footvolleyforbund (u.å.): *Om footvolley*. Hentet 01.11-2013 fra:
<http://www.footvolley.no/index.php/om-footvolley>

Norges Footvolleyforbund (u.å.1): *Historien om NFVF*. Hentet fra 01.11-2013:
<http://www.footvolley.no/index.php/om-footvolley/historien-om-nfvf>

Norges Footvolleyforbund (u.å.2): *Trening*. Hentet 01.11-2013 fra:
<http://www.footvolley.no/index.php/om-footvolley/trening>

Norges Håndballforbund (2011): *Anlegg for Beachhåndball og "løkkehåndball"*. Hentet 05.10-2013 fra: <http://www.handball.no/p1.asp?p=17129>

Norges Håndballforbund (u.å.): *Beach-håndball*. Hentet 05.10-2013 fra:
<http://www.handball.no/p1.asp?kat=3>

Norges Velforbund, Norske 4H & Norges Volleyballforbund (1997-1999): *Vel-Volley – Veileder for spennende nærmiljøtiltak*. Kulturdepartementet og FUNI – Flere Ungdommer i Norsk Idrett.

Norges Volleyballforbund (2006): *Spilleregler for sandvolleyball*. NVBF, Ullevål. Hentet 01.01-2015 fra: www.volleyball.no/sandvolleyball/Sider/Spillereglerssandvolleyball-forenkletversjon.aspx

Norges Volleyballforbund (2010a): *Sandvolleyball - Bygging av Bane*. Hentet 04.12-2013 fra: <http://volleyball.no/sandvolleyball/Sider/banebygging.aspx>

Norges Volleyballforbund (2010b): *Presentasjon av prosjekt*. Hentet 04.12-2013 fra:
www.volleyball.no/SiteCollectionDocuments/1000banerpresentasjon.pdf

Norges Volleyballforbund (2010c): *Hvor kan jeg spille sandvolleyball?* Hentet 01.02-2013 fra: <http://volleyball.no/Sider/Norgeskart.aspx>

Norges Volleyballforbund (2010d): *Forbundet. Volleyball – verdens største idrett*. Hentet

04.12-2013 fra: <http://www.volleyball.no/omforbundet/Sider/Volleyball%20-%20verdens%20st%C3%B8rste%20idrett.aspx>

Norges Volleyballforbund (2010e): *Om volleyballforbundet*. Hentet 04.12-2013 fra: <http://volleyball.no/omforbundet/Sider/Omforbundet.aspx>

Norges Volleyballforbund (2010f): *Sandvolleyball - Banen*. Hentet 09.01-2014 fra: <http://volleyball.no/sandvolleyball/Sider/NVBF0311Banen.aspx>

Norges Volleyballforbund (2010g): *Sandvolleyball - Råd før bygging av bane*. Hentet 09.01-2014 fra: <http://volleyball.no/sandvolleyball/Sider/NVBF0311Radforbyggingavbane.aspx>

Norges Volleyballforbund (2010h): *Sandvolleyball - Sanden*. Hentet 09.01-2014 fra: <http://volleyball.no/sandvolleyball/Sider/NVBF0311Sanden.aspx>

Norges Volleyballforbund (2010i): *Saaheim Sandhall. I: Hvor kan jeg spille volleyball?* Hentet 01.02-2013 fra: <http://www.volleyball.no/anleggsbasen/sider/69.aspx>

Norges Volleyballforbund (2010j): *Hva er minivolleyball/minisandvolleyball?* Hentet 01-06-2015 fra: http://www.volleyball.no/Volleyball/minivolleyball_minisandvolleyball%20for%20barn/Sider/Hva-er-minivolleyballminisandvolleyball.aspx

Norges Volleyballforbund (2011): *1000 baner - Brev til klubbene mars 2011*. Hentet 04.12-2013 fra <http://www.volleyball.no/SiteCollectionDocuments/000%20baner%20brev%20til%20klubbenepdf.pdf>

Norges Volleyballforbund (2012a): *Handlingsplan 2012-2016*. Forbundstinget 2012, Kristiansand, 2.-3.juni, 2012.

Norges Volleyballforbund (2012b) *Protokoll - FS-møte nr. 5/2012 (2012-2014)*. 30.november - 02.desember 2012, Ullevål. Hentet 15.01-2014 fra: <http://www.volleyball.no/SiteCollectionDocuments/FS-m%C3%B8te%205%202012->

[2014.pdf](#)

Norway Beach Soccer (2015): *Regler*. Hentet 01.06-2015 fra:
www.norwaybeachsoccer.no/categoryID=16. Oppdatert 29.12-2009.

Osland, M. S. (2012, 06.07): Lager sandkasse over 500 kvadrat. *NRK Sogn og Fjordane*.
Hentet fra: <http://www.nrk.no/sognogfjordane/industrihall-vert-sandhall-1.8234964>

Peteka™ (2008): *Peteka™*. Hentet 05.11-2013 fra: www.peteka.ca/games/

Peteca Nordic (2015): *Peteca.no* Hentet 05.11-2013 fra: www.peteca.no

Pinnington, H. C. & Dawson, B. (2001): *The energy cost of running on grass compared to soft dry beach sand*. *Journal of Science and Medicine in Sport*. 2001; 4(4):416-30.

Radio Rjukan (2006, 19.12): Høidalen åpnet Saaheim Sandhall. *Radio Rjukan*. Sport:
Volleyball. Hentet fra: <http://radiorjukan.visto.no/nyheter.php?newsID=1072&katID=5>

Rafoss, K. (2002): Volleyball – Forskjellige historier om et boldspill. I: Eichberg, H. & Madsen, B. V. (red.): *Idrættens enhed eller mangfoldighed*. *Bevægelsesstudier* 1. (237-258). Århus: Forfatterne og Forlaget Klim.

Rafoss, K. (2005): *Haller i nord: en kartlegging og analyse av aktive, arrangement og aktivitet i nordnorske innendørshaller: del III*. HiF-rapport 2005:3. Hentet fra:
http://brage.bibsys.no/hif/bitstream/URN:NBN:no-bibsys_brage_17761/1/Rapport%202005-03.Brage.pdf

Rafoss, K. (2009): *Fotball-landskaper – utvikling, spredning og bruk av fotballanlegg 1886-2008*. I: Rafoss, K. & Tangen, J.O. (red.): *Kampen om idrettsanleggene: Planlegging, politikk og bruk*. (s. 105-124). Bergen: Fagbokforlaget.

Rafoss, K. & Breivik, G. (2005): *Anleggsbrukere: En kartlegging og analyse av anleggsbruk i den norske befolkning*. HiF-rapport 2005:11. Hentet fra:
http://brage.bibsys.no/hif/bitstream/URN:NBN:no-bibsys_brage_27957/1/Rapport%202005-11.Brage.pdf

Rafoss, K. & Breivik, G. (2012): *Idrett og anlegg i endring: oppslutning om idrettsaktiviteter og bruk av idrettsanlegg i den norske befolkningen*. Oslo: Akilles.

Rafoss, K. & Wardenær, R. (1998): *Å spille ballen tilbake: volleyballens historie i Norge*. Rud: Norges Volleyballforbund.

Saaheim Sandhall (2011): *Wikipedia*. Sist endret 07.03-2013. Hentet fra:
http://no.wikipedia.org/wiki/Saaheim_Sandhall

Schöttler, E. (1994): *Bane for sandvolley: teknisk veileder*. Oslo: Departementet.

Skadal, I. E. (2012, 14.07): Ny sandhall på Vie. *Firda*. Hentet fra:
<http://www.firda.no/nyhende/article6148899.ece>

Sportsclub Akropolis AS [u.å.]: Hentet 01.03-2013 fra: <http://akropolis.no/default.asp>

Sunnfjord Folkehøgskule (2013a): *Sunnfjordhallen*. Hentet 14.01-2014 fra:
<http://www.sunnfjord.fhs.no/sunnfjordhallen/>. Sist oppdatert 23.11-2014.

Sunnfjord Folkehøgskule (2013b): *Hvor ligger skolen*. Hentet 14.01-2014 fra:
<http://www.sunnfjord.fhs.no/om-skulen/kvar-ligg-skulen/>. Sist oppdater 21.01-2015.

Sunnfjord Folkehøgskule (2013c): *Sunnfjordhallen – leigeprisar*. Hentet 14.01-2014 fra:
<http://www.sunnfjord.fhs.no/wp-content/uploads/2014/09/Sunnfjordhallen-leigeprisar-2014-2015.pdf>. Oppdatert.

Sunnfjord Folkehøgskule (2013d): *Beachvolleyball*. Hentet 07.04-2014 fra:
<http://www.sunnfjord.fhs.no/linjer/beachvolleyball/>. Sist oppdater 23.02-2015.

Sunnfjordhallen (2013): *Reservasjon Sunnfjordhallen*. Hentet 14.01-2014 fra:
<http://www.supersaas.com/schedule/SFH/sunnfjordhallen>

Sødal, B. (2013, 19.06): “1000-baner”-tildelinger avsluttet! Hentet 04.12-2013 fra Norges Volleyballforbund (2010):
<http://volleyball.no/nyheter/Sider/NVBF06131000banertildelingeravsluttet.aspx>

Tangen, J.O. (2004): *Hvordan er idrett mulig?* Kristiansand: Høyskoleforlaget AS.

Tangen, J.O. (2007): Idrettsanlegg og idrettsdeltakelse: For de fleste - eller for noen få? I: Andreas Hompland (red.): *Idrettens dilemmaer. Rapport fra forskningsprogrammet «Idrett, samfunn og frivillige organisasjoner»*. (s. 61-75). Oslo: Akilles.

ToppVolley Norge [u.å.]: *Sandhallen*. Hentet fra 04.12-2013:

<http://www.toppvolley.no/index.php/sandhallen>

Tveito, O. J. (2006, 19.12): Høidalen åpnet Saaheim Sandhall. *Rjukan IL Volleyball – Speaker.no/KlubbenOnline*. Hentet fra:

<http://idrett.speaker.no/organisation.asp?WCI=wiKlubbKassaNews&WCU=518445&CatId=335711>

Vengen, E. E. (2012, 25.11): Opna sandhall i 25 grader i Førde. *NRK Sogn og Fjordane*.

Hentet fra: <http://www.nrk.no/sognogfjordane/opna-sandhall-i-25-grader-i-forde-1.8570141>

Viken, M. (2008): *En lek med grenser. En studie om hvordan skateboardparken skapes, brukes og oppleves*. Mastergradsavhandling i kroppsøving, idrett og friluftsliv. Bø: Høgskolen i Telemark, Avdeling for allmennvitenskapelige fag.

Vinje, J. F. (2006, 19.12): Rjukan åpnet Norges flotteste sandhall. *Telemark*

Fylkeskommune. Hentet fra: <http://old.telemark-fk.no/ITF>

TFK/add/kngnyheter.nsf/.XAppWPLookupNewsByUniversalID/79EBB17E35892CCBC12572490042DA63

Volleynytt.net (2012, 26.11): *Sandhall åpnet i Førde*. Hentet 14.01-2014 fra:

<http://volleynytt.net/2012/11/26/sandhall-apnet-i-f%C3%B8rde/>

Wang Toppidrett [u.å.]: *Volleyball/Sandvolleyball*. Hentet 04.06-2014 fra:

<http://oslo.wang.no/idrettene/volleyball-sandvolleyball/>

Wardenær, R. (2004): *Volleyball: kort innføring i innendørs volleyball og sandvolleyball*. Oslo: Norges Volleyballforbund.

Zamparo, P., Perini, R., Orizio, C. Sacher, M. & Ferretti, G. (1992): *The energy cost of walking or running on sand*. European Journal of Applied Physiology and Occupational Physiology.

Zoglowek, H. (2010): *Volleyball: et spill med mange utfordringer, mange muligheter og mange varianter* (Vol. 60 (2010) nr. 1, s.24-25). Tønsberg: LFF.

Vedlegg

Vedlegg 1: INTERVJUGUIDE

Anlegg

1) Personlig bakgrunn

- a. Alder, bosted og utdanning
- b. Yrke
- c. Tidligere erfaringer anlegg/sandvolleyball/andre sandidretter, spillererfaring

2) Praktisk angående sandanlegget

- a. Navn på selve sandhallen/sandanlegget
- b. Beliggenhet
- c. Viktige datoer
- d. Bakgrunn og visjon for etablering av anlegget
- e. Pådrivere og eiere
- f. Antall baner og størrelse på banene og anlegget
- g. Utstyr, detaljer og funksjoner

3) Andre innendørs sandanlegg

- a. Visste dere om andre anlegg før etablering?
- b. Tok dere utgangspunkt i andre anlegg?
- c. Hvilke andre sandanlegg vet dere om nå etter etablering?

4) Finansiering

- a. Hvordan ble hallen finansiert?
- b. Samarbeidspartnere under utbyggingen av hallen?
- c. Økonomien til hallen per i dag?

5) Bruk / flerbruk

- a. Hvor mange timer i uka er hallen i bruk?
- b. Priser?
- c. Hvor stor beleggprosent kan dere si at blir brukt i hallen?

- d. Ut fra dette kan dere se om hele/hvor mye av hallens kapasitet blir fylt opp?
- e. Faste avtaler?
- f. Sportslig nivå?
- g. Hva brukes hallen primært til? Brukes hallen bare til idrettslige formål?
- h. Hva mener du om flerbruk i sandhallene?
- i. Hvordan tror du det evt. kunne fungert å inkludere flere idretter?

6) Erfaringer

- a. Hva mener du er den store forskjellen på å spille inne og ute i en sandidrett?
- b. Trekk fram noen funksjoner som du mener gjør at dette anlegget er utformet med tanke på at sandidrett egentlig er en utendørsidrett. Finnes det noen tilrettelagte funksjoner med dette i tankene?
- c. Hvilke erfaringer sitter dere igjen med etter at hallen er blitt tatt i bruk?

7) Synspunkter rundt utbygging av nye sandanlegg

- a. Hvis dere skulle bygd hallen igjen ville dere gjort noe annerledes?
- b. Hvilke synspunkter har du med tanke på utbygging av flere sandhaller/sandanlegg?
- c. Trenger vi flere sandhaller eller synes du sandidretter bør være forbeholdt utendørs? Hvorfor ja/hvorfor nei?

Sandvolleyballspillere

1) Personlig bakgrunn

- a. Alder
- b. Bosted
- c. Utdanning
- d. Hvor lenge har du drevet med sandvolleyball og hvilken klubb spiller du for?
- e. Resultater

2) Erfaringer sandanlegg, bruk/flerbruk

- a. Hvor ofte trener du sandvolleyball i uka? Del opp i sesongen etter når du trener ute i Norge eller innendørs, evt. i utlandet/treningsleir.
- b. Hvilke norske innendørs sandanlegg har du spilt/trent i? Kjenner du til flere?

- c. Hva er din opplevelse/erfaring av dette anlegget/disse anleggene?
- d. Med tanke på sandvolleyball, som er din idrett, tilfredsstillt anleggene dine forventninger? Hvorfor/hvorfor ikke?
- e. Hva mener du om flerbruk i sandhallene, altså rom for flere sandidretter? Finnes det andre sandidretter i anleggene/anlegget der du trener sandvolleyball innendørs?
- f. Hvordan tror du det evt. kunne fungert å inkludere flere idretter?

3) Forskjellen å på å spille inne og ute

- a. Hva mener du er forskjellen på å spille inne i en sandhall og på utendørsbaner?
- b. Mener du at de ulike sandanleggene er godt tilrettelagt for trening innendørs av en opprinnelig utendørsidrett? Hvis ja/nei, hvorfor/hvorfor ikke?
- c. Er det ønskelig å ha noen/noen flere tilrettelagte funksjoner med dette i tankene?
- d. Hva mener du evt. kan gjøres for å bedre tilrettelegge for sandvolleyballtrening innendørs?

4) Synspunkter rundt utbygging nye anlegg

- a. Hvilke synspunkter har du med tanke på utbygging av flere sandhaller/sandanlegg?
- b. Trenger vi flere sandhaller eller synes du sandidretter bør være forbeholdt utendørs? Hvorfor ja/hvorfor nei?